

๒๕๖๘

รายงานประจำปี

โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒๕๖๘

รายงานประจำปี

โครงการพัฒนาและธรรมาภิบาลใช้หญ้าแฝก
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

คำนำ

การดำเนินงานสนองพระราชดำริโครงการพัฒนาและธรรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งทรงเล็งเห็นถึงคุณค่าของหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดิน น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ มาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสาน บูรณาการ และขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายภาคประชาชน ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายในระดับนานาชาติ เพื่อสืบสาน รักษา และต่อยอดพระราชดำริด้านการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ปัจจุบันการพัฒนาและธรรงค์การใช้หญ้าแฝกได้ก้าวข้ามบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับพื้นที่ สู่การเป็นองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายด้านการขจัดความยากจน การจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การฟื้นฟูระบบนิเวศ และการสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนา อันสะท้อนให้เห็นว่าพระราชดำริด้านหญ้าแฝกมีคุณค่าในระดับสากล การดำเนินงานในปี ๒๕๖๘ อยู่ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาและธรรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย การส่งเสริมและขยายผล การติดตามและประเมินผล รวมถึงการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การใช้หญ้าแฝกเป็นเครื่องมือสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถรับมือกับความท้าทายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงาน กปร. จึงได้จัดทำรายงานประจำปีโครงการพัฒนาและธรรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี ๒๕๖๘ ฉบับนี้ เพื่อรวบรวมและสรุปผลการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ร่วมสนองพระราชดำริในทุกมิติ ทั้งด้านวิชาการ การส่งเสริมและขยายผล การติดตามประเมินผล และการประชาสัมพันธ์ อันแสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของการน้อมนำพระราชดำริไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้และแนวทางอ้างอิงสำหรับการพัฒนาในระดับประเทศและการเผยแพร่สู่เวทีนานาชาติต่อไป

สำนักงาน กปร.

คำนำ บทนำ

- โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๑
- ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก ๔

ผลการดำเนินงานของสำนักงาน กปร. ประจำปี ๒๕๖๘

- โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๗

ผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ

- สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ๑๐
- บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ๑๒
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๑๔
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒๔
- กระทรวงมหาดไทย ๒๕
- กระทรวงศึกษาธิการ ๒๗
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ๓๕
- กระทรวงคมนาคม ๔๐
- กระทรวงพลังงาน ๔๙
- มูลนิธิพันตันวัดกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ๕๒
- กองทัพบก ๕๕
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ๕๘

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๖๐
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๖๒
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๖๕
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๖๗
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๗๐

บทนำ

โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการที่สนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ที่ส่งผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนของประเทศ โดยเฉพาะชาวชนบทที่อยู่ห่างไกลทุรกันดาร และยากจนอย่างแท้จริง เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การแก้ไขปัญหาดิน น้ำ ป่าไม้ และการประกอบอาชีพ รวมทั้งการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความมั่นคงของชาติ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ การดำเนินงานสนองพระราชดำริที่ผ่านมาในอดีต หน่วยงานต่าง ๆ มีลักษณะต่างคนต่างทำ จึงทำให้การดำเนินงานสนองพระราชดำริไม่เกิดประสิทธิภาพ และรวดเร็วเท่าที่ควรเนื่องจากไม่มีองค์กรและระบบการดำเนินงานที่ชัดเจน

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) โดย ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการรับและประมวลพระราชดำริ เพื่อประสานการดำเนินงาน การเผยแพร่ ขยายผล และการติดตามประเมินผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาด้านพระราชดำริ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชนและประชาชนได้ปฏิบัติงานร่วมกันสนองพระราชดำริอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความมั่นคงของชาติ พัทธการศึกษาศึกษาและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑) รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมวงศ์ และพระอนุวงศ์ เพื่อรับและประมวลพระราชดำริ สำนวณ ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำแผนงานหรือโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งพิจารณาและเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานและการจัดสรรเงินงบประมาณ เพื่อดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และองค์กรความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

เพื่อการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

๓) กำกับ ดูแล ติดตาม เร่งรัด และประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔) ปฏิบัติงานด้านวิชาการ การจัดระบบสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ การฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทั้งภายในและภายนอกสำนักงาน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกระจายอยู่ทั่วประเทศ ในปัจจุบันมีทั้งหมด ๕,๒๓๒ โครงการ (ข้อมูล ณ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๘) ก่อกำเนิดขึ้นตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ออกเป็น ๘ ประเภท ประกอบด้วย

๑. โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ
๒. โครงการพัฒนาด้านการเกษตร
๓. โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม
๔. โครงการพัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพ
๕. โครงการพัฒนาด้านสาธารณสุข
๖. โครงการพัฒนาด้านคมนาคม/สื่อสาร
๗. โครงการพัฒนาด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา
๘. โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ และโครงการพัฒนาด้านอื่น ๆ

โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับเป็นอีกหนึ่งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประเภทที่ ๘ ด้านโครงการพัฒนาแบบบูรณาการ ที่ดำเนินการสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงตระหนักถึงสภาพปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากผิวหน้าดินถูกกัดเซาะจากฝนที่ตกลงมาและน้ำที่ไหลบ่าชะล้างหน้าดินเป็นจำนวนมาก ทำให้สูญเสียดินที่อุดมสมบูรณ์ไป บางครั้งยังเกิดปัญหาดินพังทลายก่อให้เกิดผลเสียหายต่อพื้นที่ทำการเกษตร ส่งผลให้พื้นที่ซึ่งเดิมเคยให้ผลผลิตทางเกษตรกรรมสูงกลับให้ผลผลิตลดลง แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ที่ได้รับปริมาณน้ำฝนมากเพียงพอ แต่เนื่องจากการไหลบ่าของน้ำฝนจำนวนมาก ทำให้พื้นดินไม่สามารถเก็บกักน้ำฝนได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรได้ผลผลิตอย่างเต็มที่

จากสาเหตุที่เกิดขึ้นพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงตระหนักถึงสภาพปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น ทรงศึกษาเรื่องการใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำจากเอกสารของธนาคารโลก ซึ่ง MR. Richard Grimshaw ผู้อำนวยการด้านการเกษตรของธนาคารโลก ได้ทูลเกล้าฯ ถวาย ผ่าน ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เมื่อปี ๒๕๓๒ ทรงตระหนักถึงศักยภาพของหญ้าแฝก ซึ่งเป็นพืชที่จะช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและอนุรักษ์ความชุ่มชื้นไว้ในดิน จึงได้พระราชทานพระราชดำริ ให้ดำเนินการศึกษาทดลองเกี่ยวกับหญ้าแฝก ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้เทคโนโลยีแบบง่าย ๆ เกษตรกรสามารถดำเนินการได้เองทั้งยังไม่ต้องดูแลรักษามากนัก และประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าวิธีอื่น ๆ

ในอดีตคนไทยส่วนใหญ่รู้จัก “หญ้าแฝก” ว่าเป็นพืชที่พบเห็นกันทั่วไปตามท้องไร่ ท้องนา และนำมาใช้ประโยชน์สำหรับบุผนังคานบ้านเรือนเช่นเดียวกับหญ้าคา หรือใบจากเท่านั้น ทั้งนี้ ในเชิงวิชาการ หญ้าแฝก หรือ Vetiver grass เป็นพืชที่พบอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติ เป็นพืชตระกูลหญ้าชนิดหนึ่ง เช่นเดียวกับข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย และตะไคร้ ในประเทศไทยพบว่ามีสายพันธุ์หญ้าแฝกอยู่ ๒ ชนิด ได้แก่ หญ้าแฝกหอม หญ้าแฝกกลุ่ม หรือหญ้าแฝกท้องขาว (*Vetiveria zizanioides* Nash) ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อวิทยาศาสตร์เป็น *Chrysopoon zizanioides* ตามธรรมชาติพบขึ้นในที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง อีกชนิดหนึ่ง ได้แก่ หญ้าแฝกดอน (*Vetiveria nemoralis* A. Camus) ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อวิทยาศาสตร์เป็น *Chrysopogon nemoralis* พบขึ้นทั่วไปตามที่ดอน พื้นที่ดินลูกรัง และตามป่าละเมาะ

โดยทั่วไป มีการใช้รากหญ้าแฝกกลุ่มมาทำยาสมุนไพรและเครื่องหอมที่ใช้สำหรับพิธีกรรมทางศาสนา และนำใบหญ้าแฝกดอนมากรองเป็นดับแฝกใช้มุงหลังคาบ้านเรือน โดยเมื่อเกือบ ๔๐ กว่าปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในประเทศไทยยังไม่มีผู้รู้หรือเข้าใจประโยชน์ของหญ้าแฝกสำหรับการอนุรักษ์ดินและน้ำแต่อย่างใด

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับหญ้าแฝกเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๔ สรุปความว่า

“...ให้ศึกษา ทดลองปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดจนพื้นที่อื่น ๆ โดยให้พิจารณาการปลูกตามความเหมาะสมของภูมิประเทศ และควรเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการศึกษาทดลอง ให้ครอบคลุมทุกด้านด้วย...”

หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทาน พระราชดำริเพิ่มเติมในโอกาสต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสำนักงาน กปร. รวบรวมได้ ๓๒ ครั้ง ในระยะแรกหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการศึกษาดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อาทิ กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ โครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ องค์การสวนพฤกษศาสตร์ และสำนักงาน กปร. ภายใต้โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปัจจุบันมีหน่วยงานมากกว่า ๕๐ หน่วยงาน ดำเนินงานสนองพระราชดำริการพัฒนา และรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ส่งผลให้การดำเนินงานก้าวหน้ามากขึ้นตามลำดับ

โดยแผนงานด้านอนุรักษ์ดินและน้ำจะมุ่งเน้นไปที่การใช้หญ้าแฝกในการปรับปรุงดิน พื้นฟูดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ และแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรม การดำเนินงานขยายพันธุ์ จะช่วยให้สามารถผลิตกล้าหญ้าแฝกได้อย่างเพียงพอตามความต้องการและที่สำคัญต้องคำนึงถึงประโยชน์ของหญ้าแฝกในการ

อนุรักษ์ดินและน้ำเป็นหลักสำคัญ และเร่งรัดการดำเนินงานปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันรักษาดินและน้ำอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเร่งด่วน รวมทั้งควรปลูกหญ้าแฝกก่อนการปลูกไม้ยืนต้น หรือปลูกร่วมกับแปลงปลูกไม้ยืนต้น โดยเฉพาะในบริเวณบนภูเขาหรือไหล่เขาจะช่วยป้องกันการชะล้างหน้าดิน

สำนักงาน กปร.ได้สนองพระราชดำริในการดำเนินโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนเครือข่ายภาคประชาชนต่าง ๆ เพื่อศึกษา ทดลอง วิจัย ส่งเสริม ขยายผลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกิดประโยชน์และผลสัมฤทธิ์ต่อประชาชนอย่างยั่งยืน

ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก

รายงานประจำปี ๒๕๖๗ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของหญ้าแฝก หญ้าแฝกในประเทศไทย และลักษณะทั่วไปของหญ้าแฝก สำหรับในปี ๒๕๖๘ สำนักงาน กปร. ขอนำเสนอความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝกในเรื่องของการรวบรวมแหล่งพันธุ์การศึกษาเปรียบเทียบการเจริญเติบโตของหญ้าแฝกในพื้นที่ต่าง ๆ มาให้ได้รับทราบเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้เรื่องหญ้าแฝก ดังนี้

การรวบรวมแหล่งพันธุ์และศึกษาเปรียบเทียบการเจริญเติบโตในสภาพพื้นที่ต่าง ๆ

หญ้าแฝกที่นำมาใช้ประโยชน์ทางด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกขณะนี้ ส่วนใหญ่เป็นหญ้าแฝกหอม แต่เดิมเป็นพันธุ์จากประเทศอินเดีย ซึ่งได้รับการเผยแพร่โดยธนาคารโลก สำหรับประเทศไทย ในช่วงต้นปี ๒๕๓๕ ได้รับพันธุ์ดังกล่าวมาจากอินเดียเช่นเดียวกัน แต่มีปริมาณน้อย ซึ่งเป็นขณะเดียวกันกับที่กรมพัฒนาที่ดิน เริ่มศึกษาค้นคว้าการใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ จากการประสานงานกับกองพฤกษศาสตร์และวัชพืช กรมวิชาการเกษตร และหอพรรณไม้ กรมป่าไม้ นักพฤกษศาสตร์ พบว่า หญ้าแฝกที่ขึ้นในประเทศไทยมีสองชนิด คือ แฝกหอม *Chrysopogon zizanioides* และแฝกตอน *Chrysopogon nemoralis* ทั้งสองชนิดพบในทุกภาคของประเทศไทย จึงได้มีการรวบรวมพันธุ์หญ้าแฝกจากแหล่งต่างๆ ทั่วประเทศ และสำรวจคัดเลือกพันธุ์หญ้าแฝกตามสภาพทางนิเวศวิทยาที่พบ ในธรรมชาติซึ่งมีสภาพทางกายภาพของพื้นที่แตกต่างกัน เช่น ความสูงต่ำของพื้นที่ เนื้อดิน สภาพการระบายน้ำ โดยตั้งสมมติฐานว่า หญ้าแฝกในธรรมชาติที่มีสภาพทางกายภาพแตกต่างกัน น่าจะมีความแตกต่างในลักษณะของแหล่งพันธุ์ (ecotype) และการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อคัดเลือกแหล่งพันธุ์ที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ เช่น ดินร่วน ดินทราย ดินเหนียว และอนุโลมใช้ชื่อจังหวัดที่พบเป็นชื่อแหล่งพันธุ์ หากพบมากกว่าหนึ่งแหล่งในจังหวัดเดียวกัน จะเรียงลำดับเป็นแหล่งพันธุ์ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ โดยเริ่มต้นจากแหล่งที่พบบนที่ดอน (หรือแฝกตอน) เป็นแหล่งพันธุ์ที่ ๑ และที่ลุ่ม (หรือแฝกกลุ่ม) เป็นแหล่งพันธุ์ที่ ๒ เช่นแหล่งพันธุ์ กำแพงเพชร ๑ แหล่งพันธุ์กำแพงเพชร ๒ ยกเว้นจังหวัดที่พบหญ้าแฝกในที่ลุ่มอย่างเดียว แต่มาจากหลายแหล่งก็จะเรียงลำดับเป็นแหล่งพันธุ์ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ เช่นเดียวกัน เช่น แหล่งพันธุ์ สงขลา ๑ แหล่งพันธุ์สงขลา ๒ แหล่งพันธุ์สงขลา ๓ จากการคัดเลือกพบว่า แหล่งพันธุ์ที่น่าสนใจและนำมาศึกษาวิจัย เปรียบเทียบพันธุ์เพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ มีทั้งหมด ๒๘ แหล่งพันธุ์ เป็นหญ้าแฝกตอน ๑๗ แหล่งพันธุ์

หญ้าแฝกหอมหรือแฝกกลุ่ม ๑๑ แหล่งพันธุ์ (รวมพันธุ์ศรีลังกา) และนำไปทดลอง ณ สถานีพัฒนาที่ดิน และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต่างๆ ทั่วประเทศ ๑๒ แห่ง ได้แก่ สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร ขอนแก่น ร้อยเอ็ด นครราชสีมา ระยอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทออันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส สถานีพัฒนาที่ดินราชบุรี และสตูล ศึกษาเปรียบเทียบการเจริญเติบโต คือการแตกกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ และความสูงเมื่ออายุ ๙๐ วันหลังจากปลูกในช่วงฤดูฝน ซึ่งสามารถคัดเลือกแหล่งพันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่เป็นดินทราย ดินร่วน ดินเหนียวและดินลูกรัง ได้จำนวน ๑๐ แหล่งพันธุ์ ดังต่อไปนี้

ประเภทหญ้าแฝกหอมหรือหญ้าแฝกกลุ่ม

แหล่งพันธุ์ศรีลังกา เจริญเติบโตดีในสภาพพื้นที่เป็นดินลูกรัง อากาศหนาวเย็น มีร่มเงาแตกกอ ๑๐ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๑๑ เซนติเมตร สูง ๑๐๑ เซนติเมตร แตกกอค่อนข้างหลวม หน่อกลม ยึดปล้องเร็ว โคนกอเล็ก ใบแก่ค่อนข้างเล็ก ท้องใบสีขาวนวลใกล้เคียงไปทางด้านใบหญ้าแฝกตอน ดอกมีสีม่วง เริ่มออกดอกเมื่ออายุประมาณ ๑ เดือนหลังจากปลูก ขยายพันธุ์ง่ายในสภาพที่มีความชื้นสูง แสงน้อยจะไม่ต้านทานโรคโคนเน่า

แหล่งพันธุ์กำแพงเพชร ๒ เจริญเติบโตดีในสภาพพื้นที่เป็นดินทรายถึงดินลูกรัง แตกกอ ๑๘ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๘ เซนติเมตร สูง ๙๔ เซนติเมตร แตกกอค่อนข้างหลวม หน่อกลมค่อนข้างเล็ก ยึดปล้องเร็ว ทรงพุ่มกาง ใบสีเขียวเข้ม ท้องใบสีขาว ดอกสีม่วงแดง ออกดอกเมื่ออายุประมาณครึ่งเดือนหลังจากปลูกต้นโต ปล้องไม่ตรง ให้น้ำหนักสดสูง ให้คุณค่าทางอาหารสัตว์ดีกว่าแหล่งพันธุ์ อื่น ๆ ทั้งในด้านปริมาณโปรตีน วัตถุแห้งที่ย่อยได้ อายุตัด ๔ สัปดาห์ (มีโปรตีน ๕.๒% ของน้ำหนักแห้ง)

แหล่งพันธุ์สุราษฎร์ธานี เจริญเติบโตดีในสภาพพื้นที่เป็นดินร่วนเหนียวและดินลูกรัง แดกกอ ๒๒ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๑๓ เซนติเมตร สูง ๑๐๘ เซนติเมตร แดกกอหลวม หน่อกลม อวบ ยืดปล้องเร็ว ทรงพุ่มกางมาก ใบสีเขียวอ่อน ท้องใบขาว ดอกสีม่วงแดง ออกดอกเมื่ออายุประมาณ ๑ เดือนหลังจากปลูก

แหล่งพันธุ์สงขลา ๓ เจริญเติบโตดีในสภาพพื้นที่เป็นดินร่วนเหนียวทรายถึงลูกรัง แดกกอ ๒๔ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๑๓ เซนติเมตร สูง ๑๑๒ เซนติเมตร แดกกอหลวม หน่อกลมอวบ ยืดปล้องเร็ว ใบสีเขียวอ่อน ท้องใบสีขาว ดอกสีม่วงแดง ออกดอกเมื่ออายุประมาณ ๑ เดือนครึ่งหลังจากปลูก

ประเภทหญ้าแฝกดอน

แหล่งพันธุ์เลย เจริญเติบโตดีในสภาพพื้นที่เป็นดินร่วนเหนียว แดกกอ ๒๖ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๑๓ เซนติเมตร สูง ๑๐๘ เซนติเมตร การแตกกอแน่น ตั้งตรง ใบสีเขียว กาบใบสีชมพู ดอกสีม่วง เริ่มออกดอกอายุประมาณ ๑ เดือนหลังจากปลูก

แหล่งพันธุ์นครสวรรค์ เจริญเติบโตในสภาพพื้นที่เป็นดินทรายถึงร่วนเหนียว แดกกอ ๓๕ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๑๒ เซนติเมตร สูง ๘๙ เซนติเมตร การแตกกอแน่น แต่กางออกเป็นทรงพุ่มเตี้ย ใบสีเขียวเข้ม ดอกสีม่วง เริ่มออกดอกเมื่ออายุประมาณครึ่งเดือนหลังจากปลูก

แหล่งพันธุ์กำแพงเพชร ๑ เจริญเติบโตดีในสภาพพื้นที่เป็นดินทรายถึงดินร่วนเหนียว แดกกอ ๓๔ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๑๒ เซนติเมตร สูง ๑๐๖ เซนติเมตร แดกกอแน่น ตั้งตรง ใบสีเขียวหนวล กาบใบสีฟ้าหนวล ดอกสีม่วง เริ่มออกดอกเมื่ออายุประมาณครึ่งเดือนหลังจากปลูก

แหล่งพันธุ์ร้อยเอ็ด เจริญเติบโตดีในสภาพพื้นที่เป็นดินทราย แดกกอ ๒๖ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๗ เซนติเมตร สูง ๗๐ เซนติเมตร แดกกอแน่น ตั้งตรง ใบสีเขียว ดอกสีน้ำตาล ดอกสีม่วง เริ่มออกดอกเมื่ออายุประมาณครึ่งเดือนหลังจากปลูก

แหล่งพันธุ์ราชบุรี เจริญเติบโตดีในสภาพพื้นที่เป็นดินทรายถึงดินร่วนเหนียว แดกกอ ๓๒ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๑๒ เซนติเมตร สูง ๑๑๐ เซนติเมตร แดกกอแน่น ตั้งตรง ใบสีเขียวอ่อน กาบใบออกสีน้ำตาล ดอกสีม่วง เริ่มออกดอกเมื่ออายุประมาณ ๑ เดือนหลังจากปลูก เป็นพันธุ์ที่ให้น้ำหนักพืชสดดี

แหล่งพันธุ์ประจวบคีรีขันธ์ เจริญเติบโตดีในสภาพพื้นที่เป็นดินร่วนเหนียว และลูกรังแดกกอ ๒๖ ต้นต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางกอ ๑๔ เซนติเมตร สูง ๑๑๒ เซนติเมตร แดกกอแน่น หน่อใหญ่ ตั้งตรง ใบหนาสีเขียวเข้ม ร่องโคนใบขาว

กาบใบออกสีชาวนวล ออกดอกช้า บางแห่งใน ๒ ปีแรกยังไม่ออกดอก หรือมีเปอร์เซ็นต์ออกดอกน้อย ดอกสีม่วง ช่อดอกเล็ก

สรุปหญ้าแฝกทั้ง ๑๐ แหล่งพันธุ์ดังกล่าว เป็นหญ้าแฝกดอน ๖ แหล่งพันธุ์ หญ้าแฝกหอมหรือหญ้าแฝกกลุ่ม ๔ แหล่งพันธุ์ หญ้าแฝกดอนแตกกอดีกว่าหญ้าแฝกกลุ่ม เฉลี่ย ๓๐ ต้น และ ๑๘ ต้น ตามลำดับ แต่เส้นผ่านศูนย์กลางกอไม่แตกต่างกัน เฉลี่ย ๑๒ เซนติเมตร ความสูงของกอหญ้าแฝกกลุ่มสูงกว่ากอหญ้าแฝกดอน เฉลี่ย ๑๐๔ เซนติเมตร และ ๙๙ เซนติเมตร ตามลำดับ

ความเหมาะสมของพันธุ์หญ้าแฝกในสภาพพื้นที่ต่างๆ

พื้นที่ดินทราย

- หญ้าแฝกหอม ๒ แหล่งพันธุ์ คือ กำแพงเพชร ๒ และสงขลา ๓

- หญ้าแฝกดอน ๔ แหล่งพันธุ์ คือ นครสวรรค์ กำแพงเพชร ๑ ร้อยเอ็ด และราชบุรี

พื้นที่ดินร่วน-เหนียว

- หญ้าแฝกหอม ๒ แหล่งพันธุ์ คือ สุราษฎร์ธานี และสงขลา ๓

- หญ้าแฝกดอน ๕ แหล่งพันธุ์ คือ เลย นครสวรรค์ กำแพงเพชร ๑ ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์

พื้นที่ดินลูกรัง

- หญ้าแฝกหอม ๔ แหล่งพันธุ์ คือ ศรีลังกา กำแพงเพชร ๒ สุราษฎร์ธานี และสงขลา ๓

- หญ้าแฝกดอน ๒ แหล่งพันธุ์ คือ เลย และประจวบคีรีขันธ์

การนำหญ้าแฝกทั้ง ๑๐ แหล่งพันธุ์ ไปขยายผลในภาคต่าง ๆ ตามแผนงานพัฒนาของกรมพัฒนาที่ดินในช่วงปี ๒๕๓๖ และ ๒๕๓๗ และได้มีการประชุมหาข้อสรุปแหล่งพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

ภาคเหนือ แหล่งพันธุ์ที่เหมาะสม คือ ศรีลังกา นครสวรรค์ และกำแพงเพชร ๑

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แหล่งพันธุ์ที่เหมาะสม คือ ร้อยเอ็ด และสงขลา ๓

ภาคกลาง และภาคตะวันออก แหล่งพันธุ์ที่เหมาะสม คือ ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี กำแพงเพชร ๑ กำแพงเพชร ๒ สุราษฎร์ธานี และสงขลา ๓ ที่สามารถขึ้นได้ในสภาพดินเค็ม คือ ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์

ภาคใต้ แหล่งพันธุ์ที่เหมาะสม คือ สงขลา ๓ และ สุราษฎร์ธานี

หญ้าแฝกแหล่งพันธุ์อื่นๆ

การเก็บรวบรวมพันธุ์หญ้าแฝก นอกจากกรมพัฒนาที่ดิน แล้ว ยังมีส่วนราชการและหน่วยงานอื่นเก็บรวบรวมด้วย เช่น โครงการพัฒนาการเกษตรที่สูง โดยสำนักงานพัฒนาที่ดินที่สูง และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ชาวกะเหรี่ยงปลูกและใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกด้านสมุนไพรมานานแล้ว ซึ่งเป็นพันธุ์ที่มีลักษณะลำต้นโต กอสูง เช่นเดียวกับแหล่งพันธุ์แม่ฮ่องสอน ซึ่งเก็บจากอำเภอขุนยวม ที่ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ ๑,๔๗๙ เมตร โครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เก็บพันธุ์หญ้าแฝกจากหลายท้องที่ เช่น อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา สุราษฎร์ธานี และขยายพันธุ์สุราษฎร์ธานีใช้ปลูกในพื้นที่โครงการฯ ซึ่งมีชื่อพ้องกับพันธุ์สุราษฎร์ธานี ของกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งเก็บมาจากอำเภอพระแสง ส่วนแหล่งพันธุ์สุราษฎร์ธานีของโครงการพัฒนาออยตุงฯ นั้นนำมาจากศูนย์วิจัยยางสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีการนำเข้ามาจากอินโดนีเซีย เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ของรากหญ้าแฝกในด้านสมุนไพรและน้ำมันหอมระเหย

การทดสอบแหล่งพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อใช้บนพื้นที่สูง ซึ่งมีอากาศหนาวเย็นท้องฟ้าปิดด้วยเมฆหมอกในฤดูฝน และหมอกควันในฤดูแล้ง ความเข้มของแสงน้อย จากการสังเกตพบว่าแหล่งพันธุ์พื้นเมืองจากอำเภอขุนยวม หรือแหล่งพันธุ์แม่ฮ่องสอน มีการเจริญเติบโตดี และต้านทานโรคโคนเน่าและโรคขอบใบไหม้ในพื้นที่ปางตอง ส่วนพันธุ์ศรีลังกาไม่ต้านทานต่อโรคดังกล่าว ซึ่งเข้าใจว่าหญ้าแฝกอ่อนแอเนื่องจากได้รับแสงแดดน้อย โรคจึงเข้าทำลายได้ง่ายซึ่งแตกต่างจากแหล่งพันธุ์ท้องถิ่น กรณีดังกล่าวจึงน่าจะใช้แหล่งพันธุ์ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่สูง เช่น แหล่งพันธุ์แม่ฮ่องสอน แม่ลาน้อย หรือปางมะผ้า

พันธุ์หญ้าแฝกที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ

จากการสืบประวัติพันธุ์ได้มีการนำหญ้าแฝกหอมมาจากต่างประเทศเข้ามาหลายพันธุ์ เช่น พันธุ์อินโดนีเซีย ซึ่งองค์การอาหารและเกษตรฯ นำเข้ามาขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อที่ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อใช้ปลูกในพื้นที่โครงการจังหวัดชัยภูมิ

เมื่อปี ๒๕๓๔ ก่อนหน้านี้ กรมพัฒนาที่ดินได้รับพันธุ์จากศรีลังกาปลูกรักษาพันธุ์ไว้ที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖ จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาโครงการปลูกป่าเขาต้อ นำพันธุ์อินเดียเข้ามาจากบังคาลอร์ ในต้นปี ๒๕๓๕ และได้แพร่ไปยังโครงการพัฒนาออยตุงฯ และสถานีพัฒนาที่ดินเพชรบูรณ์ เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๓๕ มีการประชุมสัมมนาหญ้าแฝกที่กัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย มีการนำพันธุ์ไทยไปจาก ดร. พี.เค.ยูน (P.K. Yoon) เข้ามาหลายหน่วยงาน เช่น โครงการหลวง และในระยะใกล้กันนั้น สำนักงาน กปร.ก็ได้สั่งหญ้าแฝกหอมพันธุ์อินเดียส่งมาจากนิวเดลี ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินได้ขยายพันธุ์ส่งไปยังศูนย์ขยายพันธุ์ ๒๐ แห่งทั่วประเทศ โดยใช้รหัส DLD EXT.09 ซึ่งนิยมเรียกกันว่าพันธุ์พระราชทาน

และจากการเดินทางไปดูงานของอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน เรื่องการเกษตรธรรมชาติ ที่ฟาร์มโอฮีเต้ประเทศญี่ปุ่น ได้นำพันธุ์หญ้าแฝกญี่ปุ่นมาด้วย ซึ่งนำไปขยายพันธุ์และเก็บรักษาพันธุ์ไว้ที่สถานีพัฒนาที่ดินราชบุรี นอกจากนี้ ยังมีพันธุ์จากบราซิล ซึ่ง ดร.วีระชัย ณ นคร นำเข้ามาจากเมือง Belem และในช่วงปลายปี ๒๕๓๖ นายริชาร์ด กริมชอร์ (Richard Grimshaw) แห่งธนาคารโลก ได้นำพันธุ์หญ้าแฝกหอมหลายพันธุ์จากต่างประเทศมาให้โครงการหลวง โดยสำนักงานพัฒนาที่ดินที่สูง กรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้ดูแลและขยายพันธุ์ เช่น จากประเทศบราซิล (ทวีปอเมริกาใต้) กัวเตมาลา (ทวีปอเมริกากลาง) และฟิจิ (เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกตอนใต้) นอกจากนั้น ดร.พอล เตรื่อง (Paul Truong) จากออสเตรเลีย ได้นำพันธุ์มอนโต (Monto) มาให้กรมพัฒนาที่ดินเมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ไม่มีเมล็ด อย่างไรก็ตาม พันธุ์ต่าง ๆ จากต่างประเทศเหล่านี้ ยังไม่มีรายงานว่ามีการศึกษาเปรียบเทียบว่าเหมาะสมกับประเทศไทยหรือไม่อย่างไร แต่จากการสังเกตความสนใจหญ้าแฝกหอมจากต่างประเทศ จะเน้นทางด้านความหอมของรากเพื่อสกัดเอาน้ำมันหอมระเหย เพื่อการศึกษาวิจัยด้านสมุนไพรและเครื่องหอม และสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชซึ่งหากจะใช้ประโยชน์จากรากเพื่อสกัดน้ำมันหอมระเหยแล้วเทคนิคการปลูกเพื่อเอารากเป็นปริมาณมากและสะอาดนั้นจะต้องใช้เครื่องปลูกพิเศษง่ายต่อการเก็บเกี่ยวราก เช่น ใช้เทคโนโลยี พื้นบ้านทางภาคเหนือดังเช่นเทคโนโลยีของชาวกะเหรี่ยง ที่จังหวัดตาก และแม่ฮ่องสอน ที่ปลูกหญ้าแฝกในกระบอกไม้ไผ่ที่โตมาก มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑๕ เซนติเมตร โดยนำกระบอกไม้ไผ่มาเรียงเป็นแถวในร่องในหุบตัดกระบอกไม้ไผ่ให้มีความยาวมากกว่า ๑ เมตร หลังจาก รากหญ้าแฝกโตเต็มกระบอกไม้ไผ่แล้วแกะออกแล้วนำไปล้างน้ำ จะได้รากยาวและสะอาด หรือเทคโนโลยีของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยที่ปลูกหญ้าแฝกในถุงพลาสติกขนาดใหญ่ เป็นต้น

ผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร. ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘

การดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ของสำนักงาน กปร. มีรายละเอียด ดังนี้

๑. โครงการขับเคลื่อนและติดตามการดำเนินงานการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี ๒๕๖๘ สำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานหลักในการประสานการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในปี ๒๕๖๘ มีการดำเนินงาน ดังนี้

๑) จัดประชุมคณะอนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผล โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๘ โดยมี นางพิชญดา หัศภาค รองเลขาธิการ กปร. เป็นประธาน

๒) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านวิชาการ และส่งเสริม ขยายผล เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน ๗ ครั้ง

๒. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านวิชาการ และส่งเสริม ขยายผล เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน ๗ ครั้ง ประกอบด้วยจังหวัดเพชรบุรี จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดอุตรดิตถ์

๓. โครงการ “ครูหญ้าแฝก” รุ่นที่ ๒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผู้ปฏิบัติงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้สามารถปฏิบัติงานด้านหญ้าแฝกได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีกิจกรรม ประกอบด้วย การบรรยาย โดยได้รับเกียรติจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิด้านหญ้าแฝกที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหลายท่านมาถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝกให้กับผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้รับทราบถึง

พระราชดำริ ประวัติความเป็นมาของหญ้าแฝกในประเทศไทย และ นานาชาติ ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องระบบนิเวศวิทยาของหญ้าแฝก ความสำคัญและประโยชน์จากการใช้หญ้าแฝก ระหว่างวันที่ ๒๗-๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๘ ณ โรงแรม ไม้ด้า เดอ ซี หัวหิน และฝึกภาคปฏิบัติ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสัตหีบ จังหวัดเพชรบุรี มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น ๑๐๐ คน

๕.โครงการสัมมนาวิชาการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวทางป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่ม ประจำปี ๒๕๖๘

การสัมมนาในครั้งนี้ มีผู้ร่วมงานทั้งสิ้นจำนวน ๒๐๖ คน ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน การศึกษา วิจัย และการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก รวมถึงการประยุกต์ใช้หญ้าแฝกในการป้องกันและลดความรุนแรงของภัยพิบัติดินถล่ม ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม และมีการจัดเวทีเสวนาทางวิชาการหัวข้อ “หญ้าแฝก...จากพื้นฐานสู่การประยุกต์ใช้” โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านหญ้าแฝกและดินถล่ม ร่วมเสวนาเพื่อหาแนวทางในการจัดการดินถล่มร่วมกับหญ้าแฝกได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ยังสามารถรวบรวมผลงานทางวิชาการที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติดินถล่มได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งผลงานเหล่านี้จะเป็นตัวอย่างของความสำเร็จ และสามารถนำไปเผยแพร่และขยายผลได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น จากการดำเนินงานดังกล่าวทำให้เกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงาน ตลอดจนเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการต่อยอดงานวิจัยและนวัตกรรมด้านหญ้าแฝก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ

สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา

สำ

นักงานมูลนิธิชัยพัฒนา มีการปลูกหญ้าแฝกตามโครงการในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยปลูกตามบริเวณพื้นที่ภายในโครงการ บริเวณรอบสระเก็บน้ำในโครงการ บริเวณพื้นที่ริมขอบแปลงผักและไม้ผล บริเวณทางเดินคันทนาในโครงการ สำหรับการใช้จ่ายประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่

๑. การป้องกันการชะล้างและพังทลายของหน้าดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การอนุรักษ์ความชุ่มชื้นไว้ในดิน

• โครงการศูนย์ช่วยพัฒนาการเกษตร สรินธร อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

• โครงการศูนย์พัฒนาพันธุ์สัตว์พระราชทาน ตำบลซำ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

• โครงการพัฒนาที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนาบ้านเกริ่นกระถิน อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

• โครงการอุทยานการอาชีพชัยพัฒนา จังหวัดนครปฐม

• โครงการศูนย์บริการวิชาการการเกษตรของมูลนิธิชัยพัฒนา อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

๒. การใช้ใบของหญ้าแฝกที่ไม่แก่ มาสกัดเพื่อใช้สีเขียวของใบหญ้าแฝกย้อมเส้นไหม

• โครงการศูนย์เรียนรู้ด้านหม่อนไหมแบบครบวงจรของมูลนิธิชัยพัฒนา อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

• ผ้าไหมที่ย้อมสีด้วยสีสกัดจากใบหญ้าแฝก

๓. การใช้รากหญ้าแฝกสำหรับผลิตเป็นเวชภัณฑ์สำหรับช่องปากให้กับทางมูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการเพื่อขอรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับพืช (Good Agriculture Practices : GAP)

๔. การขยายพันธุ์ต้นหญ้าแฝก เพื่อนำไปปลูกในพื้นที่อื่นๆ ภายในโครงการฯ เพิ่มเติม

๕. มอบให้เกษตรกรผู้สนใจสำหรับการนำหญ้าแฝกไปใช้ประโยชน์

๖. ใบหญ้าแฝกที่ตัดทิ้งบางส่วน มีการนำมาทำปุ๋ยหมักและนำไปคลุมโคนต้นไม้เพื่อรักษาความชุ่มชื้น แทนการใช้ฟางข้าว

- โครงการศึกษาทดลองการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในที่ดินมูลนิธิชัยพัฒนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

- โครงการพัฒนาพื้นที่การเกษตรแบบผสมผสานบ้านตัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยสถาบันลูกโลกสีเขียว ร่วมกับ กรมพัฒนาที่ดิน และเครือข่ายอนุรักษ์และเกษตรกรบ้านเขาตื้น ตำบลวังน้ำลึก อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยมุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ และส่งเสริมให้ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีการจัดกิจกรรมแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๘ โดย ปตท. ได้นำผู้นำชุมชน และเกษตรกรบ้านเขาตื้น เดินทางไปศึกษาดูงาน ณ สวนเสนาห์ บ้านดงมะไฟ ตำบลเขาตื้น อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นพื้นที่ของ นายเสนาห์ ร่มโพธิ์ ผู้ได้รับรางวัลโล่พระราชทานประเภทแหล่งเรียนรู้และขยายผล ระดับบุคคล โครงการประกวดการพัฒนาและนวัตกรรมการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ ๑๓ (ปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗) นายเสนาห์ ร่มโพธิ์ เป็นเกษตรกรต้นแบบ ผู้มีความมุ่งมั่นในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง โดยใช้หญ้าแฝกเป็นหัวใจสำคัญของการฟื้นฟูผืนดินที่เคยเสื่อมโทรมให้กลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง ภายในสวนเสนาห์มีการจัดสรรพื้นที่เกษตรผสมผสานอย่างลงตัวทั้งพืชผักผลไม้ และไม้ยืนต้น โดยมีหญ้าแฝกปลูกรอบบ่อเก็บน้ำ ร่องสวน เพื่อช่วยลดการพังทลายของดิน รักษาความชื้นและเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากเจ้าของพื้นที่ ทั้งในด้านเทคนิคการปลูกหญ้าแฝก ที่เหมาะสม การขยายพันธุ์หญ้าแฝกในรูปแบบต่าง ๆ และแนวทางการประยุกต์ใช้หญ้าแฝกในระบบเกษตรผสมผสาน ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดและปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ของตนเองต่อไป

ระยะที่ ๒ กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ “การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ” จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘ โดยมีหน่วยงานภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงาน ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๙ กรมพัฒนาที่ดิน และเครือข่ายอนุรักษ์และเกษตรกร มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๘๐ คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เกษตรกร และประชาชนในพื้นที่ โดยมีกิจกรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับสายพันธุ์หญ้าแฝก การปลูก และการดูแลรักษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากสถานีพัฒนาที่ดินนครสวรรค์ กรมพัฒนาที่ดิน และประธานเครือข่ายอนุรักษ์และเกษตรกรระดับประเทศ พร้อมทีมงานเครือข่ายอนุรักษ์และเกษตรกรทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดประสบการณ์ตรงและองค์ความรู้ที่สั่งสมจากการปฏิบัติจริง ในส่วนของภาคปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้วิธีการขยายพันธุ์หญ้าแฝก การใช้หญ้าแฝกเพื่อปรับปรุงคุณภาพดิน และร่วมกันปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่จริง รวมจำนวน ๑๐,๐๐๐ กิ่ง ประกอบด้วย พันธุ์ศรีลังกา พันธุ์สงขลา ๓ และพันธุ์สุราษฎร์ธานี บนพื้นที่ ๔ ไร่ ๑ งาน โดยแบ่งการปลูกออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ การปลูกรอบขอบบ่อและปลูกตามแนวขอบคันนา เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน การปลูกล้อมต้นอินทผลัม เพื่อกักเก็บความชุ่มชื้นภายในดิน และปลูกระหว่างต้นฝรั่ง เพื่อปรับปรุงดินและใช้เป็นแปลงขยายพันธุ์ในอนาคต

• สสำรวจความต้องการ และออกแบบการทำงานร่วมกับชุมชน

• กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ณ พื้นที่ของ นายเสนาห์ ร่มโพธิ์ เกษตรกรต้นแบบ

• กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ “การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ”

• กิจกรรมอบรมแลกเปลี่ยนเพื่องานหัตถกรรม

ระยะที่ ๓ กิจกรรม **“อบรมแลกเปลี่ยนเพื่องานหัตถกรรม”** จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๘ โดยมีเครือข่ายคนรักษ์แฝกเป็นวิทยากร ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่กลุ่มหัตถกรรม และกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่ เพื่อขยายผลการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝกให้เกิดมูลค่าเพิ่ม กิจกรรมมุ่งเน้นการเรียนรู้ตั้งแต่ กระบวนการทำ “แฝกนึ่ง” ซึ่งเป็นการปรับสภาพใบหญ้าแฝกที่มีความแข็งและคมให้มีความนุ่ม เหมาะสำหรับการนำไปใช้ในงานหัตถกรรม เช่น การถัก ฟันเกลียว การขึ้นรูปเป็นของใช้ ของตกแต่ง และของที่ระลึก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้และทักษะในการผลิตแฝกนึ่ง สามารถนำไปต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

กิจกรรมขยายผลองค์ความรู้เรื่องหญ้าแฝกในครั้งนี้ นับเป็นการสืบสานศาสตร์พระราชาด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างยั่งยืน ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งต่อองค์ความรู้เรื่องการปลูกและใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า สร้างรายได้ให้กับชุมชน ตลอดจนเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย นีคือภาพสะท้อนแห่งความร่วมมือร่วมใจ ของผู้คนที่มุ่งมั่นสืบสานพระราชดำริด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ การปลูกหญ้าแฝกในครั้งนี้ จึงมิได้แต่เพียงปลูกหญ้าแฝกลงดิน แต่ยังได้ปลูกจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลงในหัวใจทุกคน เพื่อให้หยิ่งรากและเติบโตเป็นรากฐานแห่งความยั่งยืนต่อไป

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมพัฒนาที่ดิน

เนื่องด้วยสภาพปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน จากการที่ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย ส่งผลให้เกิดการพังทลายของหน้าดิน สูญเสียความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้ง บางพื้นที่เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินอย่างรุนแรง กรมพัฒนาที่ดินได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ด้วยการให้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำและปรับปรุงสภาพแวดล้อม โดยรณรงค์และส่งเสริมให้เกษตรกรได้ทราบถึงคุณประโยชน์ของหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่งเสริมให้เกษตรกรนำหญ้าแฝกไปปลูกอย่างต่อเนื่อง และเผยแพร่องค์ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปทราบถึงการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในหลายช่องทาง

เป้าหมายการดำเนินงานในปีงบประมาณ ๒๕๖๘

ดำเนินการผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก จำนวน ๑๔๖ ล้านกล้า และผลิตหญ้าแฝกเพื่อส่งเสริม จำนวน ๘๑.๐๐๕ ล้านกล้า เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๑-๑๒ สถานีพัฒนาที่ดิน ๗๗ แห่ง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ศูนย์ปฏิบัติการโครงการหลวง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอฯ โครงการจัดพัฒนาที่ดินหนองพลับ-กัลดีหลวง ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โครงการปลูกป่าชายพัฒนา-แม่ฟ้าหลวง ศูนย์วิจัยการอนุรักษ์ดินและน้ำ อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินงาน

- ๑) การผลิต เตรียมพันธุ์หญ้าแฝกนำไปขยายพันธุ์ แยกหน่อลงถุง นำไปปลูกและ/หรือส่งเสริม
- ๒) การปลูก ปลูกในพื้นที่ที่กำหนดไว้ เช่น พื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายสูง พื้นที่วิกฤต พื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก พื้นที่ที่มีความลาดชัน พื้นที่ดินมีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร

๓) การส่งเสริม ส่งเสริมให้กับเกษตรกร ประชาชนทั่วไปหรือหน่วยงานที่สนใจ นำไปปลูกเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ถูกต้อง

๔) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยใช้เอกสารทางวิชาการ แผ่นพับ โปสเตอร์ วิทยุ และ มี Website ของกรมฯ (www.ddd.go.th)

๕) การถ่ายทอดเทคโนโลยี อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝกให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมอดินอาสาประจำตำบลและหมู่บ้าน มีจุดเรียนรู้ แปลงสาธิตการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในพื้นที่หมอดินอาสา

๖) การวิจัยและพัฒนา ศึกษาทดลองวิจัยการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการพัฒนาที่ดิน การตรวจสอบและควบคุมพันธุ์ การใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรดิน และเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม

ผลการดำเนินงาน

กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี ๒๕๖๘ ทั้งทางด้านศึกษา ทดลอง วิจัย และด้านส่งเสริม ขยายผล เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ ดังนี้

ด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์

- ๑) ดำเนินการผลิตและส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก ปีงบประมาณ ๒๕๖๘ รวมทั้งหมด ๒๗๐.๒๕๔ ล้านกล้า (เพื่อปลูก ๑๖๘.๐๕๐ ล้านกล้า เพื่อส่งเสริม ๑๐๒.๒๐๔ ล้านกล้า)
- ๒) ถ่ายทอดความรู้ด้านการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก
  - นิทรรศการงานวันดินโลก (World Soil Day) ประจำปี ๒๕๖๗ ภายใต้หัวข้อ “Caring for soils: measure, monitor, manage ใส่ใจมาตรฐาน ตรวจวัดจัดการ ดินดียั่งยืน” สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๑-๑๒ และสถานีพัฒนาที่ดิน ๗๗ จังหวัด และ นิทรรศการ “หญ้าแฝกมหัศจรรย์ สร้างดิน สร้างชีวิต”

ระหว่างวันที่ ๕-๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ ณ ศูนย์วิจัยการอนุรักษ์ดินและน้ำ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

- ร่วมจัดรายการให้ความรู้ ตอบปัญหาและให้คำแนะนำแก่ผู้ฟัง ในหัวข้อ ปุ๋ยหมัก ปลูกหญ้าแฝก เตรียมกล้าดี ปลูกถูกวิธี ดินดีไม่มีพัง วันพุธที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๘ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

- จัดนิทรรศการและถ่ายทอดองค์ความรู้ “เยาวชน...รักษ์พงไพร เฉลิมพระเกียรติ ๖๐ พรรษา สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ปี ๒๕๖๘ ณ สวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ความรู้เรื่องหญ้าแฝกกับเยาวชน ในวันที่ ๒๙ พฤษภาคม และ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๘

- Kick off โครงการปลูกแฝกเพื่อนดินเพื่อรณรงค์การอนุรักษ์ดินและน้ำ และขับเคลื่อนงาน “วันดินโลก (World

Soil Day)” ปี ๒๕๖๘ ในวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๘ ณ กรมพัฒนาที่ดิน กรุงเทพมหานคร

- จัดนิทรรศการ “หญ้าแฝก ศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ดิน” โครงการสัมมนาวิชาการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวทางป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่ม ประจำปี ๒๕๖๘ ระหว่างวันที่ ๒๘-๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๘ ณ โรงแรมอัสคิน แกรนด์ คอนเวนชั่น วิวาดีรังสิต กรุงเทพมหานคร

- นำเสนอผลงานวิชาการภาคบรรยายด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ ในการสัมมนาวิชาการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวทางป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่ม ในวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๘ ณ โรงแรมอัสคิน แกรนด์ คอนเวนชั่น วิวาดีรังสิต กรุงเทพมหานคร

- ๓) รวบรวมองค์ความรู้และสื่อประชาสัมพันธ์ การใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

• QR Code สื่อ และวิดีโอ การใช้ประโยชน์หญ้าแฝก
เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

บริหารและติดตามผลการดำเนินงานการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่
ต่างๆ ของประเทศไทย ระบบ VGT เป็นระบบสารสนเทศ
ภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่ (GIS) ที่ออกแบบให้หน่วยงานที่ปลูกหญ้าแฝก
บันทึกข้อมูลเข้าระบบเพื่อแสดงผลจำนวนการปลูกหญ้าแฝก
ทั้งหมดในแต่ละปี เป็นระดับประเทศ และรายภาค พร้อมทั้ง
แผนที่แสดงตำแหน่งการปลูกหญ้าแฝก โดยสามารถเข้าระบบ
VGT ได้ที่เว็บไซต์กรมพัฒนาที่ดิน <http://www.ddd.go.th>
หรือ <http://eis.ddd.go.th/vgtrep/vgtrep.asp> จากการ
ประมวลข้อมูลการปลูกหญ้าแฝกในประเทศไทยจากระบบ
VGT ปีงบประมาณ ๒๕๖๘ มีผลงานที่แสดงในระบบ จำนวน
๕๙,๙๖๗,๗๕๐ กล้า (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๘)

๔) จัดทำระบบให้บริการข้อมูลการปลูกหญ้าแฝกในระบบ
บริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก (Vetiver Grass
Tracking System : VGT) ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๔ เพื่อใช้ในการ

ด้านการศึกษาวิจัย

ดำเนินการศึกษาสำรวจความหลากหลายทางพันธุกรรม
หญ้าแฝกในสภาพแวดล้อมของประเทศไทย การศึกษารากหญ้า
แฝกร่วมกับการปลูกพืชในพื้นที่เขตเงาฝน จังหวัดเชียงใหม่ และ
ศึกษาประสิทธิภาพของระบบหญ้าแฝกต่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์
ทรัพยากรดินในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยกระเสียว-ห้วยท่ากวย

๑) พัฒนาและบริการตรวจสอบพันธุ์หญ้าแฝก วิเคราะห์
และตรวจสอบพันธุ์หญ้าแฝก โดยใช้เทคนิคทางด้านอนุวิทยา
เพื่อการจำแนกพันธุ์หญ้าแฝก ให้บริการกับหน่วยงานภาครัฐและ
เอกชนที่สนใจ ในปี ๒๕๖๘ รวมจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น ๙๗ ตัวอย่าง

๒) เก็บรักษาพันธุ์หญ้าแฝกที่ตรวจสอบแล้ว ครอบคลุม
ทั้งพันธุ์หญ้าแฝกที่มีอยู่ในประเทศ และพันธุ์ที่นำเข้ามาจาก
ต่างประเทศ ใน ๔ รูปแบบ คือ

(๑) เก็บรักษาพันธุ์หญ้าแฝกไว้ในรูปแบบสาร
พันธุกรรม ๔๑ พันธุ์

(๒) เก็บรักษาพันธุ์หญ้าแฝกในรูปแบบการเพาะ
เลี้ยงเนื้อเยื่อ ๓๔ พันธุ์

(๓) การเก็บรักษาพันธุ์หญ้าแฝกในกระถาง ๔๐ พันธุ์

(๔) การเก็บรักษาพันธุ์หญ้าแฝกในแปลงรวบรวม
พันธุ์ ๓๑ พันธุ์ ณ ศูนย์วิจัยการอนุรักษ์ดินและน้ำ อำเภอบาง
ปะกง จังหวัดนครราชสีมา

กรมป่าไม้

กรมป่าไม้ มีภารกิจในการบริหารจัดการ อนุรักษ์ สงวน ค้ำครอง ฟื้นฟู ดูแลรักษา ตลอดจนส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ ภายใต้แผนบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างเกื้อกูลและยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ กรมป่าไม้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จำนวน ๓๒,๔๙๒,๕๐๐ บาท เพื่อดำเนินการตามโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยกำหนดดำเนินการในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรมป่าไม้ รวม ๕๘ โครงการ จำนวนทั้งสิ้น ๑๙,๐๕๐,๐๐๐ กล้า โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ลำดับ	รายละเอียด	หน่วยปฏิบัติ	เป้าหมาย		งบประมาณ (บาท)
	แผนงาน/กิจกรรม *		หน่วยนับ	ปริมาณงาน	
๑	เพาะชำหญ้าแฝก	๕๘ หน่วยงาน	กล้า	๑๙,๐๕๐,๐๐๐	๓๑,๔๓๒,๕๐๐
๒	งานฝึกอบรมราษฎรเกี่ยวกับการขยายพันธุ์ การปลูก และการดูแลรักษาหญ้าแฝก	๓ หน่วยงาน	รุ่น	๓	๒๔๐,๐๐๐
๓	งานครูหญ้าแฝก	๓ หน่วยงาน	รุ่น	๓	๓๐๐,๐๐๐
๔	งานฝึกอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก	๑ หน่วยงาน	รุ่น	๑	๑๒๐,๐๐๐
๕	งานติดตามและประสานงานโครงการ	๔ หน่วยงาน	งาน	๔	๔๐๐,๐๐๐
รวมงบประมาณทั้งสิ้น					๓๒,๔๙๒,๕๐๐

• การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในแปลงที่ทำกินของราษฎร

• การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

- การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อเป็นแปลงสาธิตและแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมฝึกอบรมราษฎรเกี่ยวกับการขยายพันธุ์ การปลูก และการดูแลรักษาหญ้าแฝก

ดำเนินการฝึกอบรมราษฎร เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก และประโยชน์ของการใช้หญ้าแฝก โดยดำเนินการใน ๓ พื้นที่

๑. พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการฝึกอบรมจำนวน ๑ รุ่น จำนวน ๓๐ คน จำนวน ๒ วัน
๒. พื้นที่จังหวัดสกลนคร ดำเนินการฝึกอบรมจำนวน ๑ รุ่น จำนวน ๓๐ คน จำนวน ๓ วัน
๓. พื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินการฝึกอบรมจำนวน ๑ รุ่น จำนวน ๓๐ คน จำนวน ๓ วัน

กิจกรรมครูหญ้าแฝก ดำเนินการให้ความรู้ เกี่ยวกับการใช้หญ้าแฝกในโรงเรียน โดยดำเนินการใน ๓ พื้นที่

๑. พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
๒. พื้นที่จังหวัดสกลนคร
๓. พื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์

กิจกรรมฝึกอบรมราษฎร หลักสูตร “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก”

โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ได้จัดฝึกอบรมราษฎร หลักสูตร “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก” จำนวน ๒ รุ่น รุ่นละ ๒๐ คน เพื่อให้ราษฎรเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก จัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์ ดอกไม้จันทน์ พวงหรีด สามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัวและชุมชน ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นราษฎร อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

สำ

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาและให้เกิดความยั่งยืน จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้นำหญ้าแฝกมาใช้ เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ ปี ๒๕๓๔ เป็นต้นมา

แนวทางการดำเนินงาน

ส.ป.ก. ได้น้อมนำแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ ถึงปัจจุบัน ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สืบสาน วัฒนธรรมการใช้หญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามแนวพระราชดำริ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ รักษา เผยแพร่และสร้างองค์ความรู้ การใช้หญ้าแฝกสู่การเป็นนวัตกรรมเพื่อสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ต่อยอด ขยายผลสู่การเชื่อมโยงเป็น เครือข่ายในระดับชุมชน สังคม ประเทศ และนานาชาติ

ปี ๒๕๔๖ ส.ป.ก. รณรงค์ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ พื้นที่สาธารณประโยชน์ ในเขตปฏิรูปที่ดิน รวมถึงพื้นที่การเกษตรที่มีความลาดชันและเสื่อมโทรม หรือเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

ปี ๒๕๕๘ ส.ป.ก. ได้ส่งเสริมกิจกรรม “**แปลงเรียนรู้การใช้ประโยชน์ระบบหญ้าแฝก**” ในพื้นที่นาร่อง ๒๕ จังหวัด ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกร่วมกับพืชอื่น ๆ ในพื้นที่เกษตรกรรม เพิ่มความชุ่มชื้นในดินก่อให้เกิดความเกื้อกูลอย่างสมดุลของระบบนิเวศในแปลงเกษตรกรรม รวมถึงการพัฒนาทักษะเกษตรกร เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. หลักสูตร “**รู้ปลูก รู้รักษา รู้คุณค่าของหญ้าแฝก**” เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสร้างความรู้ความเข้าใจการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ทั้งการอนุรักษ์ดินและน้ำ การสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพื่อร่วมกันสนองงานพระราชดำริให้เกิดการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างรู้ค่า รู้ประโยชน์ต่อไป ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ - ปัจจุบันหญ้าแฝกได้ถูกนำไปปลูกในเขตปฏิรูปที่ดิน ๗๒ จังหวัด ๓๔,๓๕๔,๔๖๖ ไร่ พื้นที่ประมาณ ๒๑๔.๗๑ ไร่ ในพื้นที่สาธารณะที่เสี่ยงต่อการพังทลายของหน้าดินและสภาพดินเสื่อมโทรม และพื้นที่เกษตรกรรม รวมทั้งในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน มีแปลงเรียนรู้การใช้

ประโยชน์ระบบหญ้าแฝกในเขตปฏิรูปที่ดิน ๓๔ จังหวัด ๓๔ แปลง ซึ่ง “**หญ้าแฝก**” เป็นหญ้าล้มพุ่มที่เปลี่ยนผืนดินแห้งแล้ง ให้กลายเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่ได้ผลดีขึ้น โดยเฉพาะการปลูกหญ้าแฝกแซมพืชอื่น เพราะรากของหญ้าแฝกที่ยังลึกจะระบัดดินดาน ทำให้ความชื้นได้รับการเก็บกักรักษาไว้ในดิน เมื่อโครงสร้างดินดี ต้นทุนในการผลิตก็ลดลง นอกจากรากของหญ้าแฝก เกษตรกรยังสามารถใช้ประโยชน์จากส่วนอื่นๆ เช่น “**ใบแฝก**” โดยตัดไปไปคลุมแปลงพืชผัก ทำปุ๋ยพืชสดนำไปเป็นส่วนประกอบของอาหารสัตว์และปุ๋ยหมัก และสร้างสรรค์งานหัตถกรรม เช่น ตั๋วหญ้าแฝกมุงหลังคา เชือกเกลียวแฝก ตุ๊กตาของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งเป็นช่องทางการเพิ่มรายได้จากหญ้าแฝก

ผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘

๑. การอนุรักษ์ดินและน้ำ พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินได้รับการฟื้นฟูทรัพยากรดิน และลดปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินหญ้าแฝกจำนวน ๑๐,๗๐๖,๔๐๐ ไร่ ในพื้นที่ ๗๒ จังหวัด คิดเป็นจำนวนพื้นที่ประมาณ ๖๖.๙๑ ไร่

๒. เกิดการขยายผลไปสู่การปลูกหญ้าแฝกร่วมกับพืชอื่น ๆ ในแปลงเกษตรกรรม ให้เหมาะสมกับชนิดพืช และสภาพพื้นที่ จำนวน ๗๒ จังหวัด

๓. เพิ่มพูนองค์ความรู้และทักษะเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปถ่ายทอดให้เกษตรกร การพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากร การเสริมสร้างเครือข่ายการทำงานแบบบูรณาการ และเป็นผู้ขับเคลื่อนการขยายผลการปลูกและใช้ประโยชน์หญ้าแฝก สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับเกษตรกร ทั้งในระดับพื้นที่และระดับกรม ให้กับเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จำนวน ๔ ราย เข้ารับการฝึกอบรม “**ครูหญ้าแฝก**” รุ่นที่ ๒/๒๕๖๘ ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

๔. ส่งเสริมองค์ความรู้ และพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติให้กับ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และเกษตรกร โดยฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตร “**รู้ปลูก รู้รักษา รู้คุณค่าของหญ้าแฝก**” และศึกษาดูงานในแปลงเกษตรกรเครือข่ายอนุรักษ์แฝก จำนวน

๔ ภาค ๒๒๒ ราย เพื่อส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง ระหว่างเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เกษตรกร และหน่วยงานภาคี เกิดการขับเคลื่อนงานตามแผนแม่บทฯ และสอดคล้องกับแนวพระราชดำริอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผู้ที่สนใจงานหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก จำนวน ๘ กลุ่ม ๘ จังหวัด ดังนี้

- ๕.๑ กลุ่มแม่บ้านบางน่วยรวมใจ จังหวัดกระบี่
- ๕.๒ กลุ่มแม่บ้านทอผ้าบ้านเนินน้อย จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ๕.๓ กลุ่มเกษตรกรบ้านน้ำพุ จังหวัดชัยนาท

๕.๔ กลุ่มน้ำพริกบ้านใหม่บ้านเงิน ตำบลลิม อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

๕.๕ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลแม่ลอย อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดเชียงราย

๕.๖ กลุ่มบ้านทุ่งเทิง ๘๖ หมู่ ๑๑ ตำบลโป่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

๕.๗ กลุ่มหัตถกรรมแฝกและกกบ้านโคกปรัง จังหวัดเพชรบูรณ์

๕.๘ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก หมู่ที่ ๖ ตำบลควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

ตัวอย่างเกษตรกร กิจกรรม “แปลงเรียนรู้การใช้ประโยชน์ระบบหญ้าแฝก”

การใช้หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ในแปลงเกษตรกร

นายอุดม อุทะเสน

พื้นที่เกษตรกรรม ๒๘-๐-๐ ไร่
 ที่อยู่ ๘๖ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลโป่ง
 อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
 เริ่มปลูกหญ้าแฝก : ปี ๒๕๖๒ พันธุ์ : ศรีลังกา
 พิกัดแปลง X 17.0995 Y 101.2014

“...เมื่อก่อนพื้นที่ในแปลงของเกษตรกรไม่มีสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ซึ่งต่อมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ขุดสระน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตร ส่งเสริมองค์ความรู้หญ้าแฝก พร้อมสนับสนุนหญ้าแฝกให้เกษตรกรนำไปปลูกในบริเวณรอบสระน้ำ ปลูกร่วมกับไม้ผลแบบครึ่งวงกลม และปลูกในพื้นที่ลาดชัน...”

ผลสำเร็จ

- ป้องกันการพังทลายของหน้าดินบริเวณขอบสระน้ำ
- ช่วยกรองตะกอนดินไหลลงสู่สระทำให้สระน้ำสะอาด ไม่ตื้นเขิน
- ช่วยรักษาความชุ่มชื้นของดิน
- ดินสามารถดูดซับน้ำได้ดี ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น
- ช่วยชะลอความเร็วของน้ำที่ไหลป่า
- เกิดการขยายผลไปสู่เกษตรกรรายอื่น จำนวน ๒๐ ราย

นางอัญชลี โชคชัยชำนาญกิจ

พื้นที่เกษตรกรรม ๕๖-๐-๘๖ ไร่
 ที่อยู่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๘ ตำบลบ่อทอง
 อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
 เริ่มปลูกหญ้าแฝก : ปี ๒๕๖๔ พันธุ์ : สงขลา ๓
 พิกัดแปลง X 13.1236 Y 101.5208

“...เมื่อก่อนแปลงของเกษตรกร มีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย ดินขาดสารอาหาร จึงประสบปัญหาดินไม่ดี จากการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบเชิงเดี่ยวมานาน ต่อมาเกษตรกรได้ไปศึกษาดูงานแปลงเกษตรกรต้นแบบปลูกหญ้าแฝก จึงได้รับความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของหญ้าแฝก เกษตรกรจึงได้ความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการแปลงของตนเอง โดยการนำหญ้าแฝกมาปลูกในแปลงเพื่อฟื้นฟูสภาพดิน ปรับปรุงคุณภาพดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ และเพิ่มอินทรีวัตถุในดินมากขึ้น...”

ผลสำเร็จ

- หญ้าแฝกช่วยปรับโครงสร้างดิน ทำให้ดินร่วนซุย ระบายน้ำและอากาศได้ดี
- ช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีวัตถุในดิน
- หญ้าแฝกช่วยดูดซับและเก็บน้ำในดิน ทำให้ดินมีความชื้น เหมาะสำหรับการเพาะปลูก
- ช่วยป้องกันการพังทลายของร่องสวน

นายสนิท ไสกาแจ่ง

พื้นที่เกษตรกรรม ๕-๐-๐ ไร่
 ที่อยู่ ๒๐๑ หมู่ที่ ๖ ตำบลหนองรี
 อำเภอสำโรง จังหวัดฉะบุรี
 เริ่มปลูกหญ้าแฝก : ปี ๒๕๕๙ พันธุ์ : ศรีลังกา
 พิกัดแปลง X 74.8990 Y 169.3850

“...เป็นเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดฉะบุรี ที่มีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่ดินเสื่อมโทรม ดินที่มีปัญหา และการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยหญ้าแฝก โดยการปลูกและใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกด้วยการปลูกหญ้าแฝกเพื่อตัดโลหะหนักจากดิน การเลี้ยงดินให้ดินเลี้ยงพืชด้วยการใช้ใบหญ้าแฝกคลุมดิน เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นในดิน และกักเก็บความชื้นได้นานขึ้น...”

ผลสำเร็จ

- ช่วยฟื้นฟูและปรับปรุงดินให้มีสภาพดีขึ้น
- หญ้าแฝกช่วยยึดดินป้องกันการพังทลายของดิน
- รากและใบหญ้าแฝกที่ย่อยสลายช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน
- หญ้าแฝกช่วยตัดโลหะหนักจากดินถ่ายทอดองค์ความรู้การอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยหญ้าแฝก ไปสู่ชุมชนและเกษตรกรที่ให้ความสนใจ

ตัวอย่างการใช้หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน ๗๒ จังหวัดรูปแบบ ริมสระน้ำ ลำคลอง และพื้นที่สาธารณประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน

• ตัวอย่างการใช้หญ้าแฝกในแปลงเกษตรกรรม

นางเกตสุดา แดงทองใส

พื้นที่เกษตรกรรม ๓ ไร่

ที่อยู่ ๙๓ หมู่ที่ ๖ ตำบลควนขนุน

อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

เริ่มปลูกหญ้าแฝก: ปี ๒๕๖๖, พันธุ์: สุราษฎร์ธานี

พิกัดแปลง X 7.768978 Y 99.988389

“...เดิมเป็นพื้นที่โคก หนอง นา โมเดล ซึ่งนางเกตสุดา แดงทองใส ได้ขุดบ่อเลี้ยงปลา ทำนาข้าว แต่ปลูกพืชอะไรก็ไม่เจริญเติบโต และยังมีพื้นที่ว่างบริเวณขอบบ่อ จึงได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐให้ปลูกหญ้าแฝก พอหญ้าแฝกโตเต็มที่ต้องตัดใบทิ้งตลอด ยังไม่มีองค์ความรู้การใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝก ต่อมาได้ไปศึกษาดูงานหลายจังหวัดได้เห็นที่อื่นนำใบหญ้าแฝกมาจักสาน เกษตรกรเองเลยกลับมารวมกลุ่มกันกับเพื่อนทำผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก อาทิ กระเป๋า หมวก ตะกร้า กล้องทิชชู พวงกุญแจ เป็นต้น ซึ่งวิธีทำผลิตภัณฑ์ ก็ไม่ถือว่าง่ายหรือยากเกินความสามารถของเกษตรกร ทำให้หลายครัวเรือนมีรายได้ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก รวมถึงมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทำให้กลุ่มขับเคลื่อนไปอย่างยั่งยืน เกษตรกรสามารถ เป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจพอเพียง”

ผลสำเร็จ

- พื้นที่ได้รับการฟื้นฟูและปรับปรุงดินให้มีสภาพดีขึ้น
- ส่งเสริมจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ในดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก สร้างรายได้ในครัวเรือน
- วิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝก ด้านงานหัตถกรรม

กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกไปสู่การปฏิบัติ ภายใต้โครงการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก ในการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อความยั่งยืนทางการเกษตร ดำเนินการ โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) มีพื้นที่เป้าหมาย ๑๒ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำพูน น่าน แม่ฮ่องสอน ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และจังหวัดเลย ส่งผลให้เกษตรกรตระหนักถึงปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน และนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการปลูกหญ้าแฝกและการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

๑. แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีการปลูกหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีการปลูกหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำให้แก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่การเกษตร จำนวน ๑,๐๐๐ ราย เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ พันธุ์หญ้าแฝก การขยายพันธุ์ การปลูกและดูแลรักษา รูปแบบการปลูกหญ้าแฝกบนพื้นที่ลาดชัน ไกล่แหล่งน้ำ ไหล่ถนน และพื้นที่ร่องสวน รวมถึงการปลูกหญ้าแฝก ร่วมกับไม้ผลไม้ยืนต้นเพื่อรักษาความชื้น และปรับปรุงพื้นที่เสื่อมโทรมให้แก่เกษตรกร

• แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีการปลูกหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๒. ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกับหญ้าแฝก

ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกับหญ้าแฝก เช่น มะม่วงน้ำดอกไม้ กาแฟ อะโวคาโด รวม ๒๘ ไร่ โดยได้วิเคราะห์พื้นที่ คน สินค้า จากปัญหาการทำกรเกษตร ความต้องการของเกษตรกรและสภาพภูมิสังคมภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนจัดทำแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงการเพิ่มคุณภาพการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต

• ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกับหญ้าแฝก

๓. สร้างและพัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบ

คัดเลือกเกษตรกรที่มีศักยภาพ จำนวน ๒๔ ราย เพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ การแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่การเกษตรให้เป็นเกษตรกรต้นแบบวางแผนการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็นและเหมาะสมตามแผนการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่่นยำ ตั้งแต่ก่อนการปลูก จนถึงการทำหน้า

• สร้างและพัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงตระหนักถึงปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดิน จึงทรงพระราชทานพระราชดำริให้นำหญ้าแฝกมาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยสำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ ได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานปลูกและส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ประหยัด เรียบง่าย และมีผลสัมฤทธิ์สูง ตลอดจนเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับประเทศ จำนวน ๓๑,๓๖๒,๐๐๐ ไร่

• การเพาะชำกล้าหญ้าแฝก เพื่อแจกจ่ายให้ชุมชน

• การปลูกในพื้นที่ลาดชัน

• ให้ความรู้แก่ชุมชนในพื้นที่ปฏิบัติ

• การปลูกรอบขอบสระน้ำ

• การปลูกระหว่าง ๒ ฝั่งคูน้ำ

• การปลูกรอบโคนต้น

กระทรวงมหาดไทย

กรมการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินงานร่วมสนองพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการดำเนินงาน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมี ส่วนงานพัฒนาชุมชน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักพัฒนา ทุนและองค์กรการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชนดำเนินการภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีภารกิจในด้าน **“การส่งเสริมศิลปหัตถกรรม และอุตสาหกรรมในครัวเรือน”** โดยมีฐานการเรียนรู้ฐาน ศิลปอาชีพ จำนวน ๕ ฐาน ประกอบด้วย ฐานการจักสานและ ทอเสื่อจากเส้นใยพืช ฐานการทอผ้า ฐานการเดินเส้นทอง ฐานบ้านพอเพียง และฐานการตีเหล็ก เพื่อเป็นศูนย์กลาง ในการฝึกอบรมด้านอาชีพและถ่ายทอดวิทยาการแผนใหม่ ในด้านอาชีพทั่วไปและงานด้านศิลปอาชีพให้กับหน่วยงาน และประชาชนทั่วไปที่สนใจได้มาศึกษาดูงาน ส่วนงานพัฒนา ชุมชนในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ เพื่อเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ส่งผลให้ประชาชนมีอาชีพ มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในปี ๒๕๖๘ ส่วนงานพัฒนาชุมชนในศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่รอบ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และพื้นที่ใกล้เคียงได้ใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกด้วยการพัฒนา ต่อยอดส่งเสริมหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกและการ ใช้หญ้าแฝก ซึ่งหญ้าแฝกที่ได้นำมาทำหัตถกรรมผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พันธ์ูสงขลา ๓ และพันธ์ุสุราษฎร์ธานี สรุปผลการดำเนินงานได้ ดังนี้

๑. การถ่ายทอดองค์ความรู้ และสาธิตพร้อมลงมือ ปฏิบัติการทำผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย เห็นถึงวิธีการแปรรูปวัสดุจากใบหญ้าแฝก และได้ลงมือทำ พวงกุญแจจากหญ้าแฝก เพื่อนำไปประกอบอาชีพเสริม และ พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกต่อไป กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

๑.๑ คณะศึกษาดูงาน จำนวน ๙ คณะ จำนวน ๔๙๒ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘)

๑.๒ นักเรียน จำนวน ๒ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตลาดบางป่อ (ศักดิ์ปริดาประชาสรรค์) อำเภอแปลงยาว จังหวัด ฉะเชิงเทรา และโรงเรียนวัดชายเคื่องวนาราม (สัมเษารัฐบำรุง) อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา รวม ๒๙๗ คน

๒. การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกและการใช้หญ้าแฝกสู่ชุมชน
จำนวน ๑ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านเนินน้อย หมู่ ๒๐ ตำบล คลองตะเกรา อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดย ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านเนินน้อย จำนวน ๖ ราย ได้มี การรวมกลุ่มกันปลูกหญ้าแฝกเพื่อขายอยู่แล้ว โดยมีรายได้ต่อ เดือนประมาณ ๕,๐๐๐ บาท จึงมีแนวคิดในการต่อยอดและ พัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก สามารถสร้างอาชีพทางเลือก

สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน โดยส่วนงานพัฒนาชุมชน ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะได้ติดตามและสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ส่วนงานพัฒนาชุมชนในศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ยังได้ใช้ใบหญ้าแฝก พัฒนาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบ เช่น กระเป๋าถือ ที่ใส่แก้วเยติ ขวดยาตมสมุนไพโร ข้างแฝก พวงกุญแจ ต่างหู หมวก ที่รองแก้ว รองจาน กระเป๋าแฟชั่นที่ทอจากผ้าฝ้าย ย้อมสีจากใบหญ้าแฝกทอร่วมกับเกลียวใบหญ้าแฝก เป็นต้น เพื่อจัดแสดงแก่ผู้มาศึกษาดูงาน รวมทั้งจำหน่ายบริเวณส่วนงาน พัฒนาชุมชนฯ และร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ร้านพวงคราม)

กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาและธรรมาภิบาลการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้น้อมนำพระราชดำริและพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มาสืบสาน รักษา และต่อยอดสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ขับเคลื่อนโครงการพัฒนาและธรรมาภิบาลการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามแผนแม่บทการพัฒนาและธรรมาภิบาลการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) เพื่อเผยแพร่แนวพระราชดำริและนำสู่การปฏิบัติในหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดให้เกิดผลอย่างยั่งยืน ทุกหน่วยงาน ได้ดำเนินงานภายใต้หลัก “สืบสาน รักษา ต่อยอด” มุ่งส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าประโยชน์ของหญ้าแฝกในทุกมิติ ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อมโยงแนวคิด “อยู่ดี กินดี” เข้ากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนอย่างยั่งยืน ใช้ “หญ้าแฝก” เป็นสื่อการเรียนรู้ในการปลูกฝังคุณค่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับผู้เรียนและประชาชนอย่างกว้างขวาง

การดำเนินงานโครงการฯ โดยหน่วยงานในสังกัด ได้แก่

๑) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ดำเนินโครงการพัฒนาและธรรมาภิบาลการใช้หญ้าแฝก โดยบูรณาการเข้ากับโครงการโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง และโรงเรียนอารยเกษตร เพื่อปลูกฝังแนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของหญ้าแฝกในการฟื้นฟูดินและน้ำ

พร้อมขยายผลสู่ครอบครัวและชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ตลอดจนสร้างเครือข่าย “โรงเรียนต้นแบบหญ้าแฝก” และ “ธนาคารพันธุ์หญ้าแฝก” ทั่วประเทศ เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการขยายพันธุ์หญ้าแฝกอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ โรงเรียนในสังกัดหลายแห่ง ประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ เช่น โรงเรียนบ้านทุ่งนาวิทยา และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๐ ซึ่งได้รับรางวัลจากการประกวดการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.)

• การจัดการเรียนรู้รายวิชา อช ๒๓๗๒๗ การปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูป ๒

• การจัดการเรียนรู้รายวิชา อช ๒๓๗๒๗ การปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูป ๒ โดยภูมิปัญญาด้านหญ้าแฝก

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)

• วิทยาลัยการอาชีพชุมชน ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีความโดดเด่นในเรื่องการพัฒนาและธรรงค์การใช้หญ้าแฝก ด้านการทำผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกอย่างต่อเนื่อง ได้มีโอกาสเข้าร่วมจัดแสดงผลงานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ในงานสัมมนาวิชาการโครงการพัฒนาและธรรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวทางการป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่ม ของสำนักงาน กปร. ณ โรงแรมอัสติน แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

๒) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)

ได้ขับเคลื่อนโครงการตามแผนแม่บทการพัฒนาและธรรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) โดยมีสถานศึกษาเข้าร่วมดำเนินงานจำนวน ๑๘ แห่งทั่วประเทศ รวมงบประมาณทั้งสิ้น ๑,๑๖๑,๐๐๐ บาท กิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก และการจัดทำแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก มีผู้บริหาร ครู นักเรียน นักศึกษา และประชาชนเข้าร่วมกว่า ๘,๐๐๐ คน ผลงานเด่น อาทิ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เชียงใหม่ ที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์และอิฐผสมหญ้าแฝก รวมถึงวิทยาลัยการอาชีพชุมชน ที่ผลิตสินค้าจากใบหญ้าแฝก เช่น ถาดรองแก้ว และชุดของใช้ในครัวเรือน สะท้อนถึงการนำภูมิปัญญามาพัฒนาต่อยอดเป็นนวัตกรรมอาชีพอย่างสร้างสรรค์

๓) กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ได้ดำเนินโครงการพัฒนาและธรรงค์การใช้หญ้าแฝกผ่านศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับจังหวัดและอำเภอทั่วประเทศ โดยเน้นการบูรณาการ

หลักสูตรการศึกษานอกระบบกับกิจกรรมส่งเสริมอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ โครงการปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ การทอเสื่อจากหญ้าแฝก การทำพวงกุญแจ และการจัดนิทรรศการวันดินโลก เพื่อเผยแพร่พระราชดำริและสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมเหล่านี้ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยได้เรียนรู้ ฝึกทักษะ และต่อยอดเป็นอาชีพในชุมชน สร้างรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ผลการดำเนินงานในภาพรวม พบว่า หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการสามารถขับเคลื่อนโครงการพัฒนาและธรรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริขยายผลสู่หน่วยงานและสถานศึกษาได้ครอบคลุมทั่วประเทศ ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม มีการบูรณาการระหว่างการศึกษา สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้หญ้าแฝกเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และอาชีพเสริม ส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และประชาชนในระดับพื้นที่ทั่วประเทศ เกิดเครือข่ายโรงเรียนชุมชนที่เข้มแข็ง มีการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหญ้าแฝกในกระบวนการเรียนรู้สร้างพื้นที่ สีเขียว และลดการพังทลายของดิน พร้อมทั้งสร้างนวัตกรรมและอาชีพเสริมจากหญ้าแฝก สะท้อนถึงความสำเร็จ ในการน้อมนำพระราชดำริสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม ดังนี้

๑. ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ มีสถานศึกษาและศูนย์การเรียนรู้เข้าร่วมโครงการรวมกว่า ๒๓๐ แห่งทั่วประเทศ ผู้บริหาร ครู นักเรียน นักศึกษา และประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมรวมกว่า ๘,๐๐๐ คน เกิดแหล่งเรียนรู้หญ้าแฝกในสถานศึกษา และชุมชนจำนวนมาก เป็นแหล่งฝึกปฏิบัติจริงของผู้เรียน หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ได้รับการบูรณาการเข้ากับรายวิชาในระดับมัธยม อาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบ เช่น สกร. ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภออุทธรณ์ ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาการปลูกและแปรรูปหญ้าแฝก ให้กับนักศึกษาในหลักสูตรการศึกษานอกระบบการศึกษา ชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาเลือกเสรี รายวิชา อช ๒๓๗๒๗ การปลูกหญ้าแฝกและการแปรรูป

๒. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝกในพื้นที่เสื่อมโทรมหลายพันไร่ทั่วประเทศ พื้นที่โรงเรียนและชุมชนมีสภาพดินและน้ำดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เกิด “ธนาคารพันธุ์หญ้าแฝก” และ “โรงเรียนต้นแบบหญ้าแฝก” กระจายทุกภูมิภาค เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของหญ้าแฝกในการฟื้นฟูดินและน้ำ

เช่น สพฐ. มีโรงเรียนที่อยู่ในโครงการโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง และโรงเรียนอารยเกษตร ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องหญ้าแฝกด้วยการบูรณาการลงในกลุ่มสาระการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงและขยายผลลงสู่ชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง สถานศึกษา คือ โรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม สพป. นครปฐม เขต ๑ โรงเรียนบ้านหลวงวิทยา สพม. นครปฐม และโรงเรียนบ้านหนองแดน สาขาบ้านโล๊ะโคะ ที่น้อมนำพระราชดำริเรื่องหญ้าแฝกไปใช้แก้ปัญหาดินพังทลายเพราะพื้นที่ของโรงเรียน อยู่บนไหล่เขา เมื่อฝนตกหนักทำให้เกิดพื้นดินทรุดตัวเกิดการพังทลาย ผู้บริหารโรงเรียน ได้น้อมนำพระราชดำริเรื่องหญ้าแฝก ไปใช้แก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งได้ดำเนินการต่อยอดขยายผลสู่สถานศึกษาใกล้เคียง และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สกร. ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ดำเนินการจัดกิจกรรมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการปลูกหญ้าแฝก อย่างถูกต้อง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน และรักษาความชุ่มชื้นในพื้นที่เกษตรกรรม

๓. ด้านเศรษฐกิจและการสร้างอาชีพ เกิดผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมจากหญ้าแฝก เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ อีเอ็มผสมหญ้าแฝก ผลิตภัณฑ์จักสาน และของใช้ในครัวเรือน ชุมชนและสถานศึกษา ได้นำองค์ความรู้ไปต่อยอดเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน เช่น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีการขยายผลสู่ชุมชนในหลายจังหวัด ในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ปลูกและแปรรูปหญ้าแฝกสำหรับนักศึกษา และประชาชนเสริมสร้างทักษะอาชีพและรายได้ในชุมชน

๔. ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้ง

โรงเรียนหลายแห่งขยายผลสู่พื้นที่ใกล้เคียงและเป็นต้นแบบให้หน่วยงานอื่นนำไปประยุกต์ใช้ และเครือข่าย “ครู-นักเรียน-ชุมชน” มีบทบาทสำคัญในการสืบสานพระราชดำริและสร้างความตระหนักรู้ร่วมกัน เช่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของ สพฐ. โดย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนตามพระราชดำริและโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต : เน้นการแก้ปัญหาในระดับครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น โดยมีมิติทางเศรษฐกิจ ชี้ให้เห็นว่าการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ จะส่งผลดี ต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต “อยู่ดี กินดี” ต่อผู้ปฏิบัติ ขับเคลื่อนและขยายผลเชิงพื้นที่ในการใช้หญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมเพื่อการเกษตรและการยังชีพเพื่อการอยู่ดี กินดีเกิดเครือข่าย คลัสเตอร์ที่เป็นรูปแบบของการทำงานเชิงพื้นที่ ในการใช้หญ้าแฝก ตามบริบท ทางกายภาพ สังคมของพื้นที่และชนิดพันธุ์หญ้าแฝก ด้วยการตั้งโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ และเป็นธนาคารหญ้าแฝก โดยมี แปลงขยายพันธุ์/แปลงสำรองพันธุ์ เพื่อใช้รองรับต่อความต้องการของ โรงเรียน พื้นที่ ชุมชน ท้องถิ่น อย่างยั่งยืน

จากการดำเนินงานของหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

๑. การดำเนินงานโครงการและการขยายผล/เพิ่มเครือข่าย ขาดความต่อเนื่องและการพัฒนาที่ยั่งยืน
๒. โรงเรียนที่รับสนองงานขาดความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก ทำให้การบูรณาการลงสู่หลักสูตรสถานศึกษาไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร
๓. ขาดแคลนพันธุ์หญ้าแฝกที่จะใช้ในการดำเนินงานตามโครงการและการขยายผลเชิงพื้นที่

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ตามแผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัด จำนวน ๑๘ แห่ง ที่มีความประสงค์ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมวงเงินทั้งสิ้น ๑,๑๖๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านหนึ่งแสนหกหมื่นหนึ่งพันบาทถ้วน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัด ดำเนินงานสนองพระราชดำริด้านหญ้าแฝก ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และส่งเสริมความรู้ให้เกิดความตระหนักและเข้าใจในประโยชน์และวิธีการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก

การดำเนินงาน

การดำเนินงานของสถานศึกษา ทั้ง ๑๘ แห่ง สามารถแบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๓ ประเภทประกอบด้วย ๑) การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก ๒) การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก และ ๓) การจัดทำแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ที่	สถานศึกษา
๑	วิทยาลัยการอาชีพชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ : วิทยาลัยฯ ดำเนินการจัดกิจกรรมการทำชุดเบรคจักสานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก (ถาดรองเบรคจักสานจากใบหญ้าแฝกและชุดคลุมแก้วน้ำ) ให้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจ และจัดกิจกรรมปลูกหญ้าแฝกบริเวณวิทยาลัยฯ จำนวน ๑๐๐ ต้นกล้า
๒	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ : วิทยาลัยฯ มีการดำเนินการจัดทำธนาคารต้นกล้าหญ้าแฝก ในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์หญ้าแฝก ซึ่งสามารถผลิตต้นกล้าหญ้าแฝกเพื่อแจกจ่ายได้ จำนวน ๓๐,๐๐๐ ต้น และถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการเพาะขยายพันธุ์ การดูแลรักษา และประโยชน์ของหญ้าแฝกให้แก่ นักศึกษา และเกษตรกรในเขตอำเภอสันป่าตอง รวมทั้งได้พัฒนาผลิตภัณฑ์/นวัตกรรมจากหญ้า จำนวน ๓ ชนิด ได้แก่ ปุ๋ยอินทรีย์จากหญ้าแฝก ก้อนอิฐมวลเบาผสมหญ้าแฝกและเม็ดโฟม เสารั้วและคานฟาร์มสัตว์จากปูนผสมหญ้าแฝกและเม็ดพลาสติก โดยมีนักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจเข้าร่วม
๓	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี : วิทยาลัยฯ ดำเนินการให้ความรู้เรื่องการปลูกหญ้าแฝก ประโยชน์และคุณค่าของหญ้าแฝก ให้แก่นักเรียน นักศึกษา ครู เจ้าหน้าที่ของวิทยาลัย และขยายพันธุ์หญ้าแฝกพันธุ์สงขลา จำนวน ๒๐,๐๐๐ ถูง เพื่อแจกจ่ายพันธุ์ให้แก่นักเรียน นักศึกษา บุคลากร และประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งมีจุดเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของวิทยาลัย และได้ส่งเสริมองค์ความรู้การทำผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมจากหญ้าแฝกเพื่อใช้ในครัวเรือน ๓ ชนิด ได้แก่ แชมพู โลชั่น และสบู่สครับ
๔	วิทยาลัยเทคนิคแพร่ จังหวัดแพร่ : วิทยาลัยฯ ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมความรู้เรื่องหญ้าแฝกและนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ โดยวิทยากรจากสถานีพัฒนาที่ดินแพร่ ให้แก่นักเรียน นักศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา และจัดประกวดสิ่งประดิษฐ์จากหญ้าแฝก จากผลงานของนักเรียน นักศึกษา และร่วมกันปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ณ อ่างเก็บน้ำแม่แคมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดแพร่ จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า
๕	วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช : วิทยาลัยฯ ดำเนินการจัดตั้งฐานการเรียนรู้หญ้าแฝก จำนวน ๑ ฐาน และจัดอบรมการสอนทำผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ให้แก่นักเรียน นักศึกษา รวมทั้งนักเรียน นักศึกษา และคณะครูได้ร่วมกันปลูกหญ้าแฝก ภายในพื้นที่วิทยาลัย
๖	วิทยาลัยการอาชีพโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ : วิทยาลัยฯ ดำเนินการศึกษาและขยายพันธุ์หญ้าแฝก จำนวน ๑๐,๐๐๐ กล้า ณ บริเวณพื้นที่ โคน หนอง นา โมเดล ของวิทยาลัยฯ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับการปลูกหญ้าแฝก การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

๗	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพัทลุง จังหวัดพัทลุง : วิทยาลัยฯ ดำเนินการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพการปลูกหญ้าแฝก เพื่อส่งเสริมความรู้ให้นักเรียน นักศึกษา เกิดความตระหนักและเข้าใจในประโยชน์และวิธีการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก และร่วมกันปลูกหญ้าแฝกในวิทยาลัยฯ จำนวน ๑ แปลง (พื้นที่ ๒ ไร่ ๘,๐๐๐ ต้น) เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และเกษตรกรในชุมชน
๘	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี : วิทยาลัยฯ ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ เรื่องหญ้าแฝก ให้แก่นักเรียน นักศึกษา จัดทำแปลงเรียนรู้ระบบหญ้าแฝกในวิทยาลัย เพื่อใช้เป็นตัวอย่างในการปลูก หญ้าแฝกที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมทั้งจัดนิทรรศการเกี่ยวกับหญ้าแฝกในสถานศึกษาและจัดกิจกรรมประกวด คลิวิดีไอส์นการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ให้แก่นักเรียน นักศึกษาร่วมส่งผลงาน
๙	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลพบุรี จังหวัดลพบุรี : วิทยาลัยฯ ดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน นักศึกษาร่วมกันปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ของวิทยาลัยฯ เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน อนุรักษ์ และเพิ่มความชุ่มชื้นในดิน
๑๐	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ : วิทยาลัยฯ ดำเนินการอบรมให้ความรู้บุคลากร และ นักเรียน นักศึกษา เรื่องการปลูกหญ้าแฝกและร่วมกันปลูกหญ้าแฝกภายในพื้นที่วิทยาลัยฯ
๑๑	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ : วิทยาลัยฯ ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ ๕ ไร่ เพื่อ เป็นต้นพันธุ์ สร้างแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก และให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝก โดยวิทยากร จากสถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ให้แก่นักเรียน นักศึกษา และบุคลากร รวมทั้งประชาชนที่สนใจ
๑๒	วิทยาลัยการอาชีพปราสาท จังหวัดสุรินทร์ : วิทยาลัยฯ มีดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก เรื่องการ ใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ ให้แก่ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน นักศึกษา จัดทำแปลงสาธิต และการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่วิทยาลัยฯ เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน พื้นที่ ๒๐๐ ตารางเมตร จำนวน หญ้าแฝก ๑๐,๐๐๐ ต้น
๑๓	วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี : วิทยาลัยฯ ดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้หญ้าแฝก ภายในวิทยาลัย อบรมให้ความรู้ประโยชน์ของหญ้าแฝก ให้แก่นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา พร้อมทั้งร่วมกันปลูก หญ้าแฝกภายในวิทยาลัย
๑๔	วิทยาลัยการอาชีพพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี : วิทยาลัยฯ ดำเนินการจัดอบรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก ให้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๒ แห่ง และจัด กิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมได้ลงมือปฏิบัติ ปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
๑๕	วิทยาลัยเทคนิคพิมาย จังหวัดนครราชสีมา : วิทยาลัยฯ ดำเนินการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและตระหนักใน ประโยชน์และวิธีการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก ให้แก่ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน นักศึกษา และร่วมกันปลูก หญ้าแฝก ภายในวิทยาลัยฯ จำนวน ๑๐๐ มัด
๑๖	วิทยาลัยการอาชีพเบตง จังหวัดยะลา : วิทยาลัยฯ ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก ให้แก่คณะผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน นักศึกษา และร่วมกันทำกิจกรรมปลูกหญ้าแฝก เพื่อเป็นการรณรงค์การปลูก หญ้าแฝกในพื้นที่สถานศึกษา อีกทั้งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้หญ้าแฝกในสถานศึกษา
๑๗	วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม : วิทยาลัยฯ ดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้และสร้างความ ตระหนักถึงความสำคัญ ประโยชน์และคุณค่าของหญ้าแฝก โดยเจ้าหน้าที่สำนักพัฒนาที่ดินจังหวัดสมุทรสงคราม ให้แก่นักเรียน นักศึกษา พร้อมทั้งร่วมกันปลูกหญ้าแฝกบริเวณภายในวิทยาลัยฯ จำนวน ๒๐๐ กล้า
๑๘	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสตูล จังหวัดสตูล : วิทยาลัยฯ ดำเนินการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา ครู และ บุคลากร เรื่อง การปลูกหญ้าแฝก ประโยชน์และคุณค่าของหญ้าแฝก โดยวิทยากรจากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดสตูล และครูแผนกวิชาพืชศาสตร์ และร่วมกันปลูกหญ้าแฝก จำนวน ๕,๐๐๐ ถูง ณ ฝายกั้นน้ำวิทยาลัยฯ เพื่อป้องกันการ ชะล้างพังทลายของดินให้น้อยลงและป้องกันดินถล่ม

ผลการดำเนินงาน

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ จากการดำเนินงานของสถานศึกษา ทั้ง ๑๘ แห่ง มีผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมขับเคลื่อนการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ มากกว่า ๙๐๐ คน และนักเรียน นักศึกษาในสังกัด มากกว่า ๗,๐๐๐ คน รวมทั้งประชาชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม มากกว่า ๑,๐๐๐ คน ซึ่งจากการดำเนินการในภาพรวม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความตระหนัก ให้เห็นถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของหญ้าแฝก สามารถนำองค์ความรู้เรื่องแนวทางการขยายพันธุ์หญ้าแฝก การอนุรักษ์ดินและน้ำผ่านการปลูกหญ้าแฝก และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ไปปรับใช้กับพื้นที่ของตนเองได้ ทั้งนี้ ยังทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย และการขยายผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ประชาชน เกษตรกร และหน่วยงานในพื้นที่ ในการร่วมกันพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ ต่อไป

นอกจากผลการดำเนินงานดังกล่าว วิทยาลัยการอาชีพชุมชน ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีความโดดเด่นในเรื่องการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ด้านการทำผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก มาอย่างต่อเนื่อง ได้มีโอกาสเข้าร่วมจัดแสดงผลงานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ในงานสัมมนาวิชาการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวทางการป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่มของสำนักงาน กปร. ณ โรงแรมอควิน แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

ภาพการดำเนินงาน :

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

สำ

นักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนตามพระราชดำริและโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้น้อมรับพระราชดำริและพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มาต่อยอดขับเคลื่อนโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และปฏิบัติผ่านการประสานงานจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในฐานะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการแจ้งขอความร่วมมือไปยังทุกเขตพื้นที่การศึกษา ให้แจ้งไปยังสถานศึกษาในสังกัดดำเนินการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยให้เป็นกิจกรรมบูรณาการกับกิจกรรมโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงและโรงเรียนอารยเกษตรให้เกิดความยั่งยืน และต่อยอดขยายผลลงสู่ชุมชน ให้เกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของหญ้าแฝกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการอยู่ดี มีสุข อย่างยั่งยืน

การดำเนินงานและตัวอย่างความสำเร็จของโรงเรียนในสังกัด สพฐ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนตามพระราชดำริและโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการพัฒนาและต่อยอดการดำเนินโครงการรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน คือ

๑. ด้านความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต : เน้นการแก้ปัญหาในระดับครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น โดยมีทิศทางเศรษฐกิจ ชีให้เห็นว่าการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำจะส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต “อยู่ดี กินดี” ต่อผู้ปฏิบัติ

๒. ด้านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : สร้างการรับรู้และตระหนักคิด ฝึกปฏิบัติ ให้เกิดผลในเชิงประจักษ์ ผ่านโรงเรียนและนักเรียนที่เข้าโครงการฯ แล้วขยายผลลงสู่ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนตามพระราชดำริและโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้น้อมนำพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว “สืบสาน รักษา ต่อยอด” มาเป็นแนวคิดหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่กำหนด มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. โรงเรียนมีพื้นที่สีเขียว/แก้ไข ป้องกันการพังทลายของพื้นที่ในเขตพื้นที่เสี่ยง

๒. นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้และมีทักษะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและปรับปรุงพื้นที่เสื่อมโทรมให้มีคุณภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตร

เพื่อการ “อยู่ดี กินดี” โดยใช้หญ้าแฝกเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์และแก้ไขปรับปรุง

๓. ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่นได้รับความรู้และเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ ปรับปรุงแก้ไข พื้นที่เสี่ยงและเสื่อมโทรม โดยใช้หญ้าแฝก

๔. เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านอนุรักษ์ ปรับปรุง พื้นที่ โดยหญ้าแฝกอย่างยั่งยืน

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนตามพระราชดำริและโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยการติดตาม เสนอแนะแนวพระราชดำรินี้ลงสู่การปฏิบัติให้เกิดความยั่งยืน ผ่านการบูรณาการกับกิจกรรมของโครงการโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงและโรงเรียนอารยเกษตร จึงบังเกิดผลการพัฒนาเป็นที่ประจักษ์ คือ โรงเรียนที่ดำเนินการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ส่งการปฏิบัติที่เป็นเลิศเข้ารับการประเมินใน “โครงการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ครั้งที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗) ได้ผลการประเมินเป็นที่ภาคภูมิใจ ต่อโรงเรียน ชุมชน ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนตามพระราชดำริและโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ คือ โรงเรียนบ้านทุ่งนาวิทยา จังหวัดอุทัยธานี โรงเรียนวัดถนนกะเพรา จังหวัดระยอง โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๐ จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนบัวเขตวิทยา จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียนบ้านเสาธงชัย

จังหวัดศรีสะเกษ และโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็น ต่อปัญหาทางภัยทางธรรมชาติในปัจจุบัน เช่น ภัยจาก ความแห้งแล้ง ภัยจากน้ำป่าไหลหลาก ภัยจากน้ำท่วม ภัยจากพื้นดิน พังทลาย ทำให้มีโรงเรียนที่อยู่ในโครงการโรงเรียนเศรษฐกิจ พอเพียง และโรงเรียนอารยเกษตร ได้ดำเนินการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เรื่องหญ้าแฝก ด้วยการบูรณาการลงในกลุ่มสาระ การเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง เกิดเป็นผลงานที่ยั่งยืน และ

ขยายผลลงสู่ชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียงสถานศึกษา คือ โรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม สพป. นครปฐม เขต ๑ โรงเรียน บ้านหลวงวิทยา สพม. นครปฐม และโรงเรียนบ้านหนองแดน สาขาบ้านโล๊ะโคะ ที่น้อมนำพระราชดำริเรื่องหญ้าแฝกไปใช้ แก้ปัญหาดินพังทลายเพราะพื้นที่ของโรงเรียนอยู่บนไหล่เขา เมื่อฝนตกหนักทำให้เกิดพื้นดินทรุดตัวเกิดการพังทลาย ผู้บริหาร โรงเรียน ได้นำพระราชดำริเรื่องหญ้าแฝกไปใช้แก้ปัญหาได้อย่าง ยั่งยืน พร้อมทั้งได้ดำเนินการต่อยอด ขยายผลสู่สถานศึกษา ใกล้เคียง และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) โดยสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด ได้ร่วมสืบสาน รักษา และต่อยอดงานของโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อย่างต่อเนื่อง จากการสืบค้นฐานข้อมูลบทความวิจัย และจัดทำแบบสำรวจผลการดำเนินงาน ในปี ๒๕๖๘ พบว่าสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวง อว. มีผลงานตีพิมพ์ในวารสารวิชาการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และการปฏิบัติการในพื้นที่ที่แสดงผลลัพธ์ที่ชัดเจน จึงสรุปผลการดำเนินงานโครงการ โดยครอบคลุม ๔ ด้านหลักที่สำคัญ ได้แก่ งานวิจัยเชิงกลไกและวัสดุศาสตร์ งานวิจัยด้านภูมิสารสนเทศและการวางแผน งานวิจัยเชิงสังคมและการพัฒนาชุมชน และการปฏิบัติการในพื้นที่และการบูรณาการในหลักสูตร ดังนี้

งานวิจัยเชิงกลไกและวัสดุศาสตร์ (Mechanism & Material Science)

งานวิจัยกลุ่มนี้มุ่งเน้นการศึกษาคุณสมบัติเชิงกลของหญ้าแฝกเพื่อสร้างนวัตกรรมวัสดุชีวภาพและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

สถาบันหลักที่ดำเนินการ	หัวข้อบทความวิจัย	สาระสำคัญโดยสังเขป
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	Influence of Carbon Nanotube on Physical and Mechanical Properties of Vetiver Root Fiber-Reinforced Bioplastic Composites	ศึกษาอิทธิพลของ คาร์บอนนาโนทิวบ์ (CNT) ต่อคุณสมบัติทางกายภาพและเชิงกลของไบโอคอมโพสิตที่เสริมด้วยเส้นใยจากรากหญ้าแฝก และ PLA เพื่อแสดงศักยภาพของวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจากผลพลอยได้ทางการเกษตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ผลประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อการแข่งขันในอาเซียน (Assessment of Chiang Mai Province Farmers' GAPs in Preparation for ASEAN Competition)	จากการประเมิน GAP พืชอาหารในจังหวัดเชียงใหม่ มีข้อเสนอแนะให้ ปลูกพืชชุดชับบริเวณห้องน้ำ เช่น หญ้าแฝก เพื่อปรับปรุงแหล่งผลิตให้สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP

งานวิจัยด้านภูมิสารสนเทศและการวางแผน (Geospatial & Planning)

งานวิจัยนี้ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อสนับสนุนการวางแผนและขยายผลการปลูกหญ้าแฝกอย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่เป้าหมาย

สถาบันหลักที่ดำเนินการ	หัวข้อบทความวิจัย	สาระสำคัญโดยสังเขป
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน (ร่วมกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล)	Identifying Niche Factors for Planting Vetiver Grass in Thailand	ใช้วิธีการวิเคราะห์ปัจจัยเฉพาะทางนิเวศวิทยา (ENFA) เพื่อระบุปัจจัยทางภูมิอากาศและภูมิประเทศที่เหมาะสมต่อการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปัจจัยสำคัญที่ได้แก่ อุณหภูมิเฉลี่ยรายปี (๒๕-๓๑°C) และระดับความสูง (๖๐๐-๑,๓๐๐ เมตร) ผลลัพธ์จะนำไปใช้ทำแผนที่พื้นที่ศักยภาพของศูนย์ส่งเสริมฯ กรมป่าไม้ต่อไป

งานวิจัยเชิงสังคมและการพัฒนาชุมชน (Social & Community Development)

งานวิจัยกลุ่มนี้เน้นการถอดบทเรียนความสำเร็จและกระบวนการสร้างการยอมรับหญ้าแฝกในชุมชน

สถาบันหลักที่ดำเนินการ	หัวข้อบทความวิจัย	สาระสำคัญโดยสังเขป
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	หญ้าแฝกกับการสร้างเสถียรภาพในการทำเกษตร: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมะม่วงบ้านท่าทอง ตำบลปากน้ำ อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี (Vetiver Grass and Agricultural Stability Creation: A Case Study of Ban Tha Thong Mango Group Community Enterprise, Pak Nam Subdistrict, Doem Bang Nang Buat District, Suphan Buri Province)	ถอดบทเรียนความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนมะม่วง บ้านท่าทอง ค้นพบ ๕ กระบวนการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ซึ่งรวมถึง การขยายผล/ต่อยอดการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร และเป็นพื้นที่ต้นแบบให้เกษตรกรในพื้นที่อื่นนำไปประยุกต์ใช้ เป็นการสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพให้กับเกษตรกรในชุมชนได้อย่างยั่งยืนในอนาคต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่	กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง (The Process of Area-Based Development of Phra Bundit Asa and Phradhammajarik for Solutions of Poverty of Highland People)	ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามแนวพระราชดำริ โดยระบุถึงการป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยหญ้าแฝก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนของราษฎรบนพื้นที่สูง
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับ มหาวิทยาลัยพายัพ	ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการส่งเสริมความมั่นคงและอธิปไตยทางอาหาร: กรณีศึกษาชุมชนปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ (Local Wisdom in Promoting Food Security and Sovereignty: A Case Study of Pga k'nyau Community in Chiang Mai Province)	การวิจัยเชิงผสมผสานพบว่า การปลูกหญ้าแฝก เป็นกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งส่งเสริมความมั่นคงและอธิปไตยทางอาหารแก่ชุมชน

การปฏิบัติการในพื้นที่ และการบูรณาการในหลักสูตร (Field operations and curriculum integration)

กิจกรรมในกลุ่มนี้เป็นกลไกสำคัญในการขยายผลองค์ความรู้ สร้างความตระหนักในศาสตร์พระราชากว่าเยาวชนและสาธารณชน รวมถึงการปฏิบัติการเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

สถาบันหลักที่ดำเนินการ	หัวข้อบทความวิจัย	สาระสำคัญโดยสังเขป
มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา	การบำบัดน้ำเสีย/จัดการน้ำและลดการชะล้างพังทลายของดิน	ใช้หญ้าแฝกในการปลูกเพื่อบำบัดน้ำเสีย/จัดการน้ำบริเวณรอบบ่อบำบัด มีการลดการชะล้างพังทลายของดินได้อย่างชัดเจน โดยลดการสูญเสียน้ำดินได้ถึง ๘๐% และเกิดการฟื้นฟูคุณภาพน้ำ (ค่า B.O.D. ไม่เกิน ๒๐ มิลลิกรัมต่อลิตร) จัดตั้งแปลงสาธิตและส่งเสริมการปลูก ใน ๒ พื้นที่เป้าหมาย โดยใช้งบประมาณรายได้ของสถาบัน

สถาบันหลักที่ดำเนินการ	หัวข้อบทความวิจัย	สาระสำคัญโดยสังเขป
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์	การป้องกันการชะล้างพังทลายและการเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราช	ได้รับต้นกล้าจากสถานีพัฒนาที่ดินอุดรดิตถ์ ใช้ปลูกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายบนพื้นที่ลาดชัน/ริมตลิ่ง ซึ่งลดการสูญเสียหน้าดินได้ร้อยละ ๘๐ จัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศาสตร์พระราชและโคกหนองนา และบูรณาการในหลักสูตร ๑ รายวิชา (วิทยาศาสตร์พระราชเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) โดยมีนักศึกษาเข้าร่วมประมาณ ๘๐๐-๑,๐๐๐ คน/ปีการศึกษา
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	การบูรณาการองค์ความรู้ในรายวิชา	มีการบูรณาการองค์ความรู้หญ้าแฝกในหลักสูตรจำนวน ๒ รายวิชา ดังนี้ ๑) รายวิชาชีวิตกับเศรษฐกิจพอเพียง (หมวดศึกษาทั่วไป-วิชาบังคับ) โดยมีนักศึกษาเข้าร่วมประมาณ ๒๐๐ คน/ปีการศึกษา ๒) รายวิชาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย (หมวดวิชาเลือกเสรี)

การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวง อว. ในปี ๒๕๖๘ สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการสนับสนุนโครงการพัฒนาและธรรมาภิบาลใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผ่านการบูรณาการองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่หลากหลาย สถาบันอุดมศึกษาได้ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานวิจัย การสร้างนวัตกรรม และการถ่ายทอดศาสตร์พระราชสู่เยาวชนและชุมชนในวงกว้างอย่างต่อเนื่อง แสดงถึงความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาในการสืบสาน รักษา และต่อยอดศาสตร์ของหญ้าแฝก เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรดินและน้ำของประเทศต่อไป

ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อภูมิภาค จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย อาจารย์ ดร.กัลยา สุนทรวงค์สกุล

หลักการ	กิจกรรม	กลไกและผลการจัดการ
ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มหาวิทยาลัย	ปลูกหญ้าแฝกที่ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อภูมิภาค จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดสระบุรี กำหนดกิจกรรมในรายวิชา Our Environment ดำเนินการต่อเนื่องทุกภาคการศึกษา ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘	ใช้การมีส่วนร่วม เช่น ร่วมปลูกกับกล้าไม้ แนวกันชะล้างพังทลาย แนวแฝก ล้อมรอบมะม่วงแก้วท้องถิ่น
ส่งเสริม ความรู้ประโยชน์หญ้าแฝกในรายวิชา Our Environment	นิสิตเรียนรู้ประโยชน์ของการร่วมกิจกรรมปลูกหญ้าแฝกศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อภูมิภาค จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดสระบุรี รายวิชา Our Environment ด้านการดูดจับคาร์บอน การดูแลพืชเศรษฐกิจเป้าหมาย และการสร้างหน้าดิน ดำเนินการต่อเนื่องทุกภาคการศึกษา ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘	ใช้การมีส่วนร่วม กิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึก นิสิตให้เห็นการอนุรักษ์ดินด้วยหญ้าแฝก
รวบรวมและวิเคราะห์ข้อจำกัดและความต้องการการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก	ร่วมการประชุมเครือข่ายคนรักแฝก และเก็บข้อมูลด้วยการประชุมออนไลน์ และกลุ่มย่อย และแบบสอบถาม ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘	ใช้การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก
เพิ่มทักษะการวิจัยค้นคว้า ทางวิทยาศาสตร์ และเพิ่มความรู้อะบบนิเวศดินของหญ้าแฝก	อบรม ๔ รุ่น ตัวแทนจากเครือข่ายคนรักแฝกทั่วประเทศ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่ ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อภูมิภาค จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดสระบุรี - รุ่น ๑ จำนวน ๑๒ คน หัวข้อ ๑๒ เขต วันที่ ๒๒-๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐ - รุ่น ๒ จำนวน ๑๒ คน ตัวแทนจาก ๑๒ เขต วันที่ ๒-๖ มิถุนายน ๒๕๖๐ - รุ่น ๓ จำนวน ๑๒ คน ตัวแทนจาก ๑๒ เขต วันที่ ๒-๖ มิถุนายน ๒๕๖๐ - รุ่น ๓ จำนวน ๑๒ คน ตัวแทนจาก ๑๒ เขต วันที่ ๑๔- ๑๗ กันยายน ๒๕๖๐ - รุ่น พิเศษ ประชุม ครูแฝก ๑๐ คน ๕-๗ ตุลาคม ๒๕๖๐ วัตถุประสงค์ - รุ่น ๔ จำนวน ๒๔ คน ๒ คนตัวแทนจาก ๑๒ เขต วันที่ ๒๐-๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒ ๑. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ถึงวิธีการและขั้นตอนการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และบริการเชิงนิเวศอื่น ๆ จากหญ้าแฝก ในพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่อื่น ๆ ๒. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และบริการเชิงนิเวศอื่น ๆ จากหญ้าแฝก และเกิดการลงทุนสำหรับช่วยเกษตรกร ๓. เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการพัฒนาเครือข่ายวิจัยและการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และบริการเชิงนิเวศอื่น ๆ จากหญ้าแฝก อย่างยั่งยืน	หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า ต้นหญ้าจึงเป็นบทเรียน สรุปความสำคัญที่ต้องมีในหลักสูตร ได้แก่ - การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เข้มแข็ง ถูกต้อง มีความสุข โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - การสร้างปัญญาในการดำเนินชีวิต และ การศึกษาวิทยาการสมัยใหม่จากนานาชาติ เพิ่มเติม ซึ่งผสมผสานการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - การใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และบริการเชิงนิเวศอื่น ๆ จากหญ้าแฝก ที่ปลูกในพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่อื่น ๆ - การลงทุนสำหรับช่วยเกษตรกรจากประโยชน์หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และบริการเชิงนิเวศอื่น ๆ จากหญ้าแฝก ที่ปลูกในพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่อื่น ๆ - การสร้างเครือข่ายที่ส่งเสริมเกื้อกูลงาน การปฏิบัติให้ประสานสอดคล้องกัน ให้สำเร็จและให้พัฒนาไปพร้อม ๆ กัน โดยเท่าเทียม เนื้อหาหลักสูตร มี ๑๐ หน่วย การเรียนรู้

หลักการ	กิจกรรม	กลไกและผลการจัดการ
เผยแพร่ปัญหาการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก ในงานประชุมวิชาการและนิทรรศการ	งานประชุมวิชาการและนิทรรศการ ทรัพยากรไทย: ศักยภาพมากขึ้นมีให้เห็น ครั้งที่ ๙ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน - ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ อาคารสระบุรี ๕ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สระบุรี ตำบลชำผักแพว อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี	
งานการพัฒนาใบหญ้าแฝกเศษวัสดุอินทรีย์	เผยแพร่งานการพัฒนาใบหญ้าแฝก เศษวัสดุอินทรีย์ - วันดินโลก ๔-๗ ธันวาคม ๒๕๖๔ ปรับ ลักษณะสมบัติใบหญ้าแฝกเดิมให้เป็นวัสดุ กั้นกระแทก และเกลียวเชือก สำหรับ อุตสาหกรรมและหัตถกรรม - 7 th International Conference on Vetiver (ICV7) 29 May - 1 June, 2023 Chiang Mai, Thailand	
การแก้ไขปัญหาคุณสมบัติใบหญ้าแฝก เพื่องานหัตถกรรม	โครงการวิจัยเรื่องแฝก-ฟรีฟอร์ม (Flex-Free Form) งบประมาณและแผนการบริหารโครงการ วิจัย การบริหารการเงิน และการพัสดุ กิจกรรม: การพัฒนานวัตกรรมทางสังคมและ การประเมินผลกระทบทางสังคม โครงการ พัฒนาแพลตฟอร์มต่อยอดงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์และผลกระทบสูง กองทุน รัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	การอบรมการพัฒนาเป็นชิ้นงานฝีมือ ขยายผลิตภัณฑ์
หนังสือหญ้าแฝก	เสนอข้อมูลสาระการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก ตามพื้นที่ สายพันธุ์ และการใช้ประโยชน์ ผู้เขียนเป็นผู้ปลูกแฝกในพื้นที่ต่าง ๆ	กำลังดำเนินการ และขยายความร่วมมือ ไปยังผู้สนใจ
หน่วยผลิตและสาธิต	จัดตั้งระบบผลิตแผ่นนุ่มนึ่งที่วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มมะม่วงบ้านท่าทอง มะม่วง แปลงใหญ่เดิมบางนางบวช เลขที่ ๑/๑ หมู่ ที่ ๓ ถนนปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอ เดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี	สาธิตและผลิตแผ่นนุ่มนึ่ง เพื่อการใช้งาน กระแทกมะม่วง และทำเกลียวเชือกแฝก

กระทรวงคมนาคม

กรมทางหลวง

กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม เป็นหน่วยงานที่ร่วมสนองพระราชดำริด้านการดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ ต่อมาในปี ๒๕๕๘ กรมทางหลวงได้จัดทำแบบมาตรฐานการประยุกต์ใช้หญ้าแฝกในการป้องกันการชะล้างพังทลายของเชิงลาดงานทาง (Slope Protection for Cut Slope Vetiver Grassing: SP-203) เป็นกรอบแนวทางในการปลูกหญ้าแฝก จากสถิติที่ได้เก็บรวบรวมผลการปลูกหญ้าแฝกในโครงข่ายทางหลวง ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ - ๒๕๖๘ พบว่ามีจำนวนมากกว่า ๑๔ ล้านกล้า บนพื้นที่ประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ ตารางเมตร โดยได้กำหนดเป็นนโยบายการนำหญ้าแฝกไปใช้ในงานออกแบบก่อสร้าง และบำรุงรักษา เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของเชิงลาดงานทาง พร้อมสนับสนุนส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลด้านวิชาการและเทคนิคการปลูกหญ้าแฝกให้หน่วยงานในสังกัดส่วนภูมิภาค โดยมีคณะทำงานส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หญ้าแฝกในงานทางเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาการกัดเซาะผิวหน้าดินตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การประยุกต์ใช้หญ้าแฝกในงานทาง และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามแผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

ในปี ๒๕๖๘ กรมทางหลวงได้เข้าร่วมการสัมมนาวิชาการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวทางป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่ม ประจำปี ๒๕๖๘ จัดโดย สำนักงาน กปร. ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๘ ณ โรงแรมอัสวิน แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร โดยผู้แทนกรมทางหลวงได้ร่วมนำเสนอผลงานทางวิชาการด้านภัยพิบัติดินถล่ม “ผลงานด้านการพัฒนา” จำนวน ๒ ผลงาน ได้แก่หัวข้อ “การแก้ไขและป้องกันปัญหาภัยพิบัติดินถล่มของกรมทางหลวง” และ หัวข้อ “โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวทางป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่ม” ร่วมจัดนิทรรศการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ และร่วมจัดโปสเตอร์ผลงานวิชาการด้านการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ จำนวน ๑ ผลงาน

เพื่อร่วมสนองพระราชดำริด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หญ้าแฝกในงานทาง ให้เป็นไปด้วยความต่อเนื่องและเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด กรมทางหลวง ได้สรุปผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี ๒๕๖๘ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๗ ถึงเดือนตุลาคม ๒๕๖๘ เพื่อใช้ในการป้องกันความเสียหายจากการชะล้างพังทลายของหน้าเชิงลาดในโครงข่ายทางหลวง รวมจำนวนทั้งสิ้น ๕๑๗,๔๔๘ กล้า (สำนักบริหารบำรุงทาง, ตุลาคม ๒๕๖๘) มีรายละเอียดแบ่งตามพื้นที่ดำเนินการ ดังนี้

• กรมทางหลวงได้เข้าร่วมการสัมมนาวิชาการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวทางป้องกันกรณีเกิดภัยพิบัติดินถล่ม ประจำปี ๒๕๖๘ (ภาพโดย สำนักงาน กปร.)

ตารางสรุปผลการใช้หญ้าแฝกในงานทางประจำปี ๒๕๖๘

แขวงทางหลวงตากที่ ๑	
๑. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจริญยุทธหัตถิ กม.๓๑+๗๓๖ - กม.๓๑+๗๕๖	จำนวน ๖,๔๐๐ กล้า
๒. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจริญยุทธหัตถิ กม.๓๑+๘๗๐ - กม.๓๑+๘๙๕	จำนวน ๖,๔๐๐ กล้า
๓. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจริญยุทธหัตถิ กม.๓๒+๗๒๕ - กม.๓๒+๗๖๐	จำนวน ๘,๔๐๐ กล้า
๔. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจริญยุทธหัตถิ กม.๓๘+๐๕๐ - กม.๓๘+๐๗๕	จำนวน ๖,๐๐๐ กล้า
๕. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจริญยุทธหัตถิ กม.๔๑+๔๖๐ - กม.๔๑+๕๐๐	จำนวน ๙,๖๐๐ กล้า
๖. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจริญยุทธหัตถิ กม.๕๖+๕๓๑ - กม.๕๖+๕๔๑	จำนวน ๘,๐๐๐ กล้า
๗. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจริญยุทธหัตถิ กม.๕๒+๑๕๐ - กม.๕๒+๑๗๕	จำนวน ๘,๐๐๐ กล้า
๘. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจริญยุทธหัตถิ กม.๕๓+๒๕๐ - กม.๕๓+๒๐๐	จำนวน ๘,๐๐๐ กล้า
๙. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจริญยุทธหัตถิ กม.๒๓+๖๘๐ - กม.๒๓+๗๑๐	จำนวน ๑๘,๐๐๐ กล้า
แขวงทางหลวง สงขลาที่ ๒	
๑. ทางหลวงหมายเลข ๔๓๖๙ ตอน ควบคุม ๐๑๐๐ ตอน พรุเตียว - ด้านศุลกากรสะเดา แห่งที่ ๒ กม.๐+๐๐๐ - กม.๕+๔๙๖	จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า
แขวงทางหลวงพะเยา	
ทางหลวงหมายเลข ๑๐๙๓ ตอน สบง - ขุนห้วยไคร้ กม.๓๐+๘๕๐ - กม. ๓๑+๘๕๐	จำนวน ๑๐,๐๐๐ กล้า
แขวงทางหลวงอุดรดิษฐ์ที่ ๒	
ทางหลวงหมายเลข ๑๒๔๓ ตอน ปางไฮ - ห้วยไผ่ กม.๓๐+๗๐๐ - กม.๓๐+๘๐๐	จำนวน ๑๐,๐๐๐ กล้า
แขวงทางหลวงน่านที่ ๒	
๑. ทางหลวงหมายเลข ๑๒๕๖ ตอน ปัว - อุทยานแห่งชาติดอยภูคา กม.๒๓+๐๐๐ กม.๒๖+๐๐๐	จำนวน ๕๐,๐๐๐ กล้า
๒. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๔๘ ตอน ท่าวังผา - ผาหลัก กม.๒๕+๐๐๐ - กม.๒๕+๑๐๐	จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า
๓. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๔๘ ตอน ท่าวังผา - ผาหลัก กม.๒๕+๔๐๐ - กม.๒๕+๕๓๐	จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า
๔. ทางหลวงหมายเลข ๑๐๘๑ ตอน หลักกลาย - บ่อเกลือ กม.๗๐+๙๐๐ - กม.๗๑+๕๐๐	จำนวน ๖๐,๐๐๐ กล้า
แขวงทางหลวงเชียงใหม่ที่ ๓	
๑. ทางหลวงหมายเลข ๑๐๙ ตอน ห้วยป่าไร่ - ผาง กม.๔๒+๐๐๐ - กม.๔๒+๑๐๐	จำนวน ๔,๒๐๐ กล้า
๒. ทางหลวงหมายเลข ๑๓๑๔ ตอน ท่าตอน - แม่เหล็ก กม.๑๗+๐๕๐ - กม.๑๗+๒๑๒	จำนวน ๑,๘๔๘ กล้า
แขวงทางหลวงยโสธร	
๑. ทางหลวงหมายเลข ๒๐๒ ตอน โนนชัยศรี - บ้านบ่อ กม.๒๔๗+๖๙๕ ด้านซ้ายทาง	จำนวน ๑๐,๐๐๐ กล้า
๒. ทางหลวงหมายเลข ๒๒๕๙ ตอน เสลภูมิ - คำโพนสูง กม.๙+๔๐๐ - กม.๙+๖๕๐ ด้านขวาทาง	จำนวน ๒,๕๐๐ กล้า
๓. ทางหลวงหมายเลข ๒๒๕๙ ตอน เสลภูมิ - คำโพนสูง กม.๙+๘๐๐ - กม.๑๐+๑๕๐ ด้านซ้ายทาง	จำนวน ๓,๕๐๐ กล้า
แขวงทางหลวงเชียงรายที่ ๑	
๑. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๕๐ ตอน ดอนนางแก้ว - แม่สรวย กม.๗๒+๐๐๐ - กม.๗๒+๔๐๐	จำนวน ๑๐,๐๐๐ กล้า
๒. ทางหลวงหมายเลข ๑๐๙ ตอน แม่สรวย - ห้วยป่าไร่ กม.๑๙+๐๐๐ - กม.๒๐+๐๐๐	จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า
แขวงทางหลวงเพชรบูรณ์ที่ ๑	
ทางหลวงหมายเลข ๑๒ ตอน เข็กน้อย - แยกอาเชียน กม.๓๔๑+๐๒๐ - กม.๓๔๑+๑๖๐	จำนวน ๒๘,๐๐๐ กล้า
แขวงทางหลวงตรัง	
ทางหลวงหมายเลข ๔ ตอน ควบคุม ๑๒๐๒ ตอน ห้วยยอด-ลำภูรา ระหว่าง กม.๑๐๘๒+๒๐๕ - กม.๑๐๘๒+๖๐๐	จำนวน ๓๐,๐๐๐ กล้า
แขวงทางหลวงกำแพงเพชร	
๑. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๑๒ ตอน บ่อถ้ำ - วังปลาอ้าว ที่ กม.๓๘+๑๑๘	จำนวน ๓,๐๐๐ กล้า
๒. ทางหลวงหมายเลข ๑๑๑๗ ตอน คลองแม่ลาย - ช่องเย็น กม.๘๑+๑๐๐ - ๘๑+๑๒๕	จำนวน ๒,๖๐๐ กล้า

แนวทางหลวงแพร์ ๑. ทางหลวงหมายเลข ๑๑ ตอน หนองน้ำเขียว - ปางเคาะ กม.๓๕๔+๒๕๐ ๒. ทางหลวงหมายเลข ๑๑ ตอน หนองน้ำเขียว - ปางเคาะ กม.๓๖๑+๘๗๕ ๓. ทางหลวงหมายเลข ๑๒๑๖ ตอน ห้วยแก๊ต - ชุนสถาน กม.๕+๐๐๐ - กม.๖+๐๐๐	จำนวน ๘,๐๐๐ กล้า จำนวน ๕,๐๐๐ กล้า จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า
แนวทางหลวงตากที่ ๒ (แม่สอด) ๑. ทางหลวงหมายเลข ๑๐๕ ตอน แม่สลิตหลวง - แม่เงา กม.๑๔๙+๐๐๐ ๒. ทางหลวงหมายเลข ๑๐๙๐ ตอน ห้วยน้ำริน - อุ่มผาง กม.๑๒๗+๐๐๐ - กม.๑๒๘+๐๐๐ ๓. ทางหลวงหมายเลข ๑๐๕๐ ตอน แม่สลิตหลวง - แม่เงา กม.๑๓๙+๐๕๐	จำนวน ๒๕,๐๐๐ กล้า จำนวน ๒๕,๐๐๐ กล้า จำนวน ๕๐,๐๐๐ กล้า
รวม	๕๑๗,๔๔๘ กล้า

- แนวทางหลวงตากที่ ๑ ทางหลวงหมายเลข ๑๑๗๕ ตอน ห้วยส้มป่อย - เจดีย์ยุทธหัตถี กม.๕๓+๒๕๐ - กม.๕๓+๒๐๐ (ภาพถ่าย) และ กม.๒๓+๖๘๐ - กม.๒๓+๗๑๐ (ภาพขววา)

- แนวทางหลวงตากที่ ๒ (แม่สอด) ทางหลวงหมายเลข ๑๐๕๐ ตอน แม่สลิตหลวง - แม่เงา กม.๑๓๙+๐๕๐

- แนวทางหลวงพะเยา ทางหลวงหมายเลข ๑๐๙๓ ตอน สบง - ชุนห้วยไคร้ กม.๓๐+๘๕๐ - กม. ๓๑+๘๕๐

การรถไฟแห่งประเทศไทย

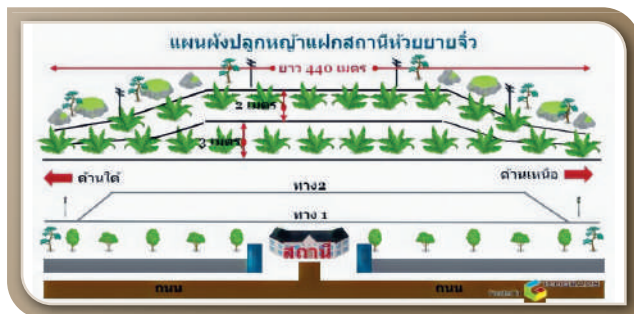
การรถไฟแห่งประเทศไทย (Corporate Governance : CG) ประจำปี ๒๕๖๗ - ๒๕๖๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นองค์กรที่มีการกำกับดูแลที่ดี มีคุณภาพในการดำเนินงาน ตลอดจนสร้างภาพที่ดี เป็นที่ยอมรับของสาธารณชน สนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม CSR-in-process ในโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดตามแผนงานฯ โดยผู้ว่าการรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการอำนวยการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามหนังสือที่ กร.๐๐๐๙/๑๔๓๒ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕ แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการน้อมนำแนวพระราชดำริและถวายแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อรณรงค์ ส่งเสริม พัฒนา ขยายผลและต่อยอดการใช้หญ้าแฝกในพื้นที่ของการรถไฟแห่งประเทศไทย ในการป้องกันสไลด์การชะล้างและการพังทลายของดินตามพื้นที่ต่าง ๆ อาจส่งผลกระทบต่อด้านการเดินทางและด้านบริการ ทั้งนี้ การปลูกหญ้าแฝก ยังเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำ ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและปรับปรุงพื้นที่ดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ในสภาพแวดล้อมพื้นที่ที่มีความแล้งแห้ง ตลอดจนการต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ จากการใช้ประโยชน์จากการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ที่เหมาะสม ซึ่งการรถไฟแห่งประเทศไทย ได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญและการใช้ประโยชน์จากการปลูกหญ้าแฝก เพื่อเกิดประโยชน์หลายด้านต่างๆ ในชื่อโครงการ “นาร่องการปลูกหญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การรถไฟแห่งประเทศไทย”

ผลการดำเนินงาน

การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการในพื้นที่โครงการประกอบด้วย

๑. สถานีห้วยยายจิว จังหวัดชัยภูมิ งานเดินรถแขวงแก่งคอย กองจัดการเดินรถเขต ๒

สถานีมีลักษณะพื้นที่สถานีทางผ่านเนินเขา กำหนดพื้นที่ตรงข้ามด้านหน้าสถานี จัดกิจกรรม ปลูกหญ้าแฝก พื้นที่เนินเขาสูงชันเป็นชั้นๆ และลาดเอียง เป็นดินดานผสมหินและชั้นหิน เนื่องจากสภาพแวดล้อมได้รับผลกระทบช่วงฤดูร้อนสภาพพื้นดินแห้งแล้งมากและช่วงฤดูฝนน้ำฝนจะชะล้างหน้าดินไหลเป็นร่อง ทำให้พื้นดินพังทลาย

๒. สถานีแก่งหลวง จังหวัดแพร่ งานเดินรถแขวงลำปาง กองจัดการเดินรถเขต ๓

สถานีมีลักษณะพื้นที่สถานีด้านหน้าเป็นเนินเขาและด้านหลังสถานีติดแม่น้ำยม กำหนดพื้นที่บริเวณด้านหลังสถานีติดแม่น้ำยม ในการจัดกิจกรรมปลูกหญ้าแฝกตามตลิ่งลาดชันติดแม่น้ำยมและเป็นแนวยาว จำนวน ๓ แถว เนื่องจากสภาพแวดล้อมแห้งแล้งมากช่วงฤดูร้อน และในช่วงฤดูฝนตลิ่งมีน้ำหลากมาจากแม่น้ำยม และเพิ่มสูงขึ้น

แผนการดำเนินงาน มีการดำเนินงานในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ - ๒๕๖๘

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการ ดังนี้

๑. การวางแผนงาน โดยผู้บังคับบัญชาและสถานีในพื้นที่ พิจารณาคัดเลือกและกำหนดจุด/ขอบเขตพื้นที่ ตามสภาพพื้นที่ เสี่ยงกับดินพังทลาย ให้เป็นสถานีนำร่อง (เดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๖๗)
๒. นำเสนอโครงการปลูกหญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การรถไฟแห่งประเทศไทยและการปรับพื้นที่ในการดำเนินการ (เดือนสิงหาคม - กันยายน ๒๕๖๗)
๓. การประชาสัมพันธ์โครงการฯ เช่น ป้ายวัตถุประสงค์

- โครงการฯ หรือภาพกิจกรรมต่าง ๆ ฯลฯ (เดือนมิถุนายน ๒๕๖๗ - กันยายน ๒๕๖๘)
๔. การดำเนินการปลูกหญ้าแฝก (เดือนกันยายน ๒๕๖๗ - กันยายน ๒๕๖๘)
๕. จัดกิจกรรมปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่จริง (เดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๖๘)
๖. การติดตามผลใช้แบบรายงาน (เดือนสิงหาคม ๒๕๖๘)
๗. รายงานผลการดำเนินโครงการฯ (เดือนกันยายน ๒๕๖๘)

งบประมาณดำเนินการ

การดำเนินโครงการฯ โดยการรถไฟฯ ให้การสนับสนุน งบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์/วัสดุต่าง ๆ และนำผู้ปฏิบัติงาน สถานีห้วยยายจิ๋ว และสถานีแก่งหลวง เดินทางไปศึกษาและ ดูงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่อง

มาจากพระราชดำริศึกษาดูงาน ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อสร้างองค์ความรู้ก่อน ดำเนินการจริงในพื้นที่สภาพแวดล้อมในแต่ละส่วนงาน ดังภาพนี้

การดำเนินกิจกรรมโครงการฯ

๑. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูล	พื้นที่	สถานีห้วยยายจิ๋ว	สถานีแก่งหลวง
๑. พื้นที่ดำเนินโครงการฯ		บริเวณหน้าสถานี ด้านฝั่งตรงข้ามสถานี	บริเวณด้านหลังสถานี บริเวณดงลิ้นแม่ย่าน้ำย ที่มีควมลาดชัน
๒. ขนาดพื้นที่ปลูก		กว้าง ๔๐๐ เมตร ยาว ๗ เมตร	ยาวตลอดแนวประมาณ ๒๐๐ เมตร
๓. รูปแบบการปลูก		ปลูกเป็น ๗ แถว ขนานกัน	ปลูกเป็นสลับเหลี่ยมกัน แบบฟันปลา จำนวน ๒ แถว ระยะห่าง ๖๐ เซนติเมตร
๔. สายพันธุ์หญ้าแฝก		หญ้าแฝกกลุ่ม สายพันธุ์สงขลา ๓	หญ้าแฝกดอน สายพันธุ์กำแพงเพชรและศรีลังกา
๕. การปลูกหญ้าแฝก		จำนวน ๑๐,๐๐๐ ต้น	จำนวน ๕,๐๐๐ ต้น
๖. เริ่มการปลูกหญ้าแฝก		วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๗	วันที่ ๐๘ ตุลาคม ๒๕๖๗
๗. ชื่อหน่วยงานสนับสนุนพันธุ์หญ้าแฝก		- สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดชัยภูมิ - ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	- สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดแพร่ - ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒. ลักษณะพื้นที่ก่อนดำเนินการ

สถานีห้วยยายจิ๋ว	สถานีแก่งหลวง
๑. ลักษณะเป็นดินดานผสมหิน ทั้งก้อนเล็กและก้อนใหญ่	ลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย
๒. พื้นที่เนินเขาสูงลาดชัน และสภาพผิวดินไม่สม่ำเสมอขาดแห่งเป็นช่วง ๆ หลายจุด	พื้นที่ลาดชันและริมตลิ่งแม่น้ำยม
๓. พื้นดินมีสภาพแห้งแล้งยาวนานและอากาศร้อน ประมาณ ๘ เดือน	ช่วงฤดูร้อน พื้นที่โดยรอบค่อนข้างแห้งแล้ง พื้นดินขาดความชุ่มชื้น แม่น้ำยมแห้งลึกเห็นสันดอนดิน
๔. มีวัชพืชปกคลุมหน้าดินบางจุด บริเวณหน้าดินเป็นหย่อม ๆ ช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อน	ช่วงฤดูฝน แม่น้ำยมไหลแรง ล้นตลิ่งและกัดเซาะ พื้นดินริมตลิ่ง

๓. การดำเนินกิจกรรม

สถานีห้วยยายจิ๋ว	สถานีแก่งหลวง
๑. ผู้ปฏิบัติงานสถานีร่วมกันประชุมปรึกษา และวางแผนการดำเนินงาน จากการศึกษาดูงาน	ผู้ปฏิบัติงานสถานีร่วมกันสำรวจพื้นที่ และวางแผน จากการศึกษาดูงาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
๒. ใช้รถแทรกเตอร์ปรับพื้นดินให้เรียบและเสมอกัน และจัดทำหนังสือขอรับต้นกล้าหญ้าแฝกฯ	การปรับสภาพหน้าดินและกำจัดวัชพืช ยาวตลอดแนวริมแม่น้ำยมให้เรียบเตรียมพื้นที่
๓. ขอความอนุเคราะห์ไม่ให้หมอนเก่าเลิกใช้งานแล้ว จากฝ่ายการช่างโยธา ทำแนวป้องกันดินสไลด์	จัดทำหนังสืออนุเคราะห์ต้นกล้าหญ้าแฝก และเดินทางไปรับต้นกล้าหญ้าแฝกจากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดแพร่
๔. จัดหาปุ๋ยธรรมชาติในแหล่งชุมชน เช่น ปุ๋ยมูลสัตว์ ควบคุมกับปุ๋ยวิทยาศาสตร์	- ปลูกแบบฟันปลา จำนวน ๓-๕ ต้น ต่อ ๑ หลุม - ปลูกเรียงเป็นแถวยาวตามริมตลิ่ง
๕. จัดหาโอ่งดิน เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้สำรอง ขนาด ๒,๐๐๐ ลิตร จำนวน ๒ ใบ	จัดหาและติดตั้งอุปกรณ์ให้น้ำ โดยช่วงแรกรดน้ำและกำจัดวัชพืชต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ
๖. จัดหาเครื่องปั๊มอัตโนมัติแรงดันสูงแบบจุ่ม ขนาด ๗๕๐ วัตต์ พร้อมสายยางขนาด ๒ เมตร สำหรับดูแลช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อน	การดูแลแปลงปลูกหญ้าแฝก โดยใส่ปุ๋ย และสังเกตการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สภาพแวดล้อมจากการปลูกหญ้าแฝก

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมโครงการฯ

๑. ผลการดำเนินงาน

สถานีห้วยยายจิ๋ว	สถานีแก่งหลวง
๑. หญ้าแฝกอัตราปลูกสำเร็จ จำนวน ๘๐% และการเจริญเติบโตเป็นอย่างดี หญ้าแฝกเริ่มแตกกอมากขึ้น	ปลูกหญ้าแฝกครบตามแผนงาน จำนวน ๕,๐๐๐ ต้น ตลอดแนว ๒๐๐ เมตร บริเวณด้านหลังสถานีแก่งหลวง
๒. หญ้าแฝกมีดอกและแตกกอเป็นพุ่มใหญ่มากขึ้น ลำต้น สูงกว่า ๑.๕ เมตร ส่วนรากแผ่ขยายและวัดได้ยาวประมาณ ๓๕ เซนติเมตร	หญ้าแฝกเจริญเติบโตและแตกกอเป็นพุ่มใหญ่มากขึ้น ใบหญ้าเขียว สูงกว่า ๑.๕ เมตร ส่วนรากวัดได้ยาวประมาณ ๑ - ๑.๕ เมตร
สถานีห้วยยายจิ๋ว	สถานีแก่งหลวง
๓. พื้นที่ดินโดยรอบมีความชุ่มชื้น สามารถป้องกันการพังทลายและชะลอการไหลของน้ำบนผิวดินบริเวณทางลาดชันสูงได้เป็นอย่างดีในช่วงฤดูฝน	ระบปรากของหญ้าแฝกสามารถช่วยยึดหน้าดิน มีส่วนช่วยลดการชะล้างพังทลายในฤดูฝน และช่วยให้ตลิ่งฝั่ง มีความมั่นคงมากขึ้น
๔. มีภูมิทัศน์สวยงามเขียวชอุ่มจากหญ้าแฝก ช่วยให้สถานีมีความโดดเด่นและสวยงามมากขึ้นกว่าเดิม	พื้นที่โดยรอบร่มรื่น ชุ่มชื้น ภูมิทัศน์สถานีสวยงาม และเป็นระเบียบมากขึ้น

๑.๑ สถานีห้วยยายจิว (จังหวัดชัยภูมิ)

• ภาพก่อนดำเนินการ

• ภาพปัจจุบัน

๑.๒ สถานีแก่งหลวง (จังหวัดแพร่)

• ภาพก่อนดำเนินการ

• ภาพปัจจุบัน

๒. ผลการดำเนินกิจกรรมต่อยอดส่วนต่าง ๆ เช่น จากใบของหญ้าแฝก

สถานีห้วยยายจิว	สถานีแก่งหลวง
๑. ชื่อ กิจกรรม “ปลูกลูกแฝกได้ไข่”	ชื่อ กิจกรรม “หญ้าคลุมดิน”
๒. จัดหาโรงเรือนบริเวณพื้นที่สถานี เป็นอาคารเก่าเลิกใช้งานแล้ว	การตัดแต่งกิ่งต้นหญ้าแฝกที่เจริญเติบโตและแตกกอ ใบยาวมาก นำซากใบหญ้าแฝกมากลุมดินกระถางต้นไม้บริเวณสถานี
๓. จัดหาไม้ไผ่มาทำโรงเรือน และตัดใบหญ้าแฝกจากในโครงการฯ มาตากแห้ง แล้วสานเป็นตบแฝก เพื่อใช้มุงหลังคาและทำเป็นผนังโรงเรือน	พื้นดินเกิดความชุ่มชื้นมากขึ้น เนื่องจากลดการระเหยของน้ำในดินปลูกต้นไม้ ทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตได้ดี
๔. จัดหาไข่ไก่ จำนวน ๕ ตัว และร่วมกับคนในชุมชน นำเศษผักต่าง ๆ มามอบกับทางสถานี เพื่อเป็นอาหารให้กับไก่	หน่วยงานการรถไฟฯ ประสานขอรับสนับสนุนหญ้าแฝกของสถานีแก่งหลวง ไปปลูกในพื้นที่โหล่งรางรถไฟ ในบริเวณพื้นที่ดินสไลด์ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๘
๕. เมื่อได้ผลผลิตไข่ไก่ นำมาจัดกิจกรรมบรรจุถุง นำแจกให้กับพนักงาน และคนในชุมชน เพื่อลดค่าใช้จ่ายครัวเรือน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	

กรมทางหลวงชนบท

กรมทางหลวงชนบท ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการพัฒนาและอนุรักษ์การใช้หญ้าแฝกอย่างต่อเนื่อง โดยการรณรงค์และส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัด ในส่วนภูมิภาค ปลูกหญ้าแฝกบนโครงข่ายทางหลวงชนบท เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และช่วยเก็บกักตะกอนดินในพื้นที่ลาดชันป้องกันปัญหาดินสไลด์

ในปี ๒๕๖๘ กรมทางหลวงชนบทได้ดำเนินงานปลูกหญ้าแฝกไปทั้งสิ้น ๔๖,๐๐๐ กล้า ครอบคลุมพื้นที่ในภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ เช่น ๑) ถนนสาย อต.๔๐๐๙ แยกทล.๑๐๔๕ - บ้านห้วยปลาตุ๊ก อำเภอเมืองท่าปลา ทองแสนชั้น จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า ๒) ถนนสาย กบ.๑๐๐๙ แยกทางหลวงหมายเลข ๔ (กม.ที่ ๑๐๐๒+๘๐๐) -บ้านทับไทร จังหวัดกระบี่ จำนวน ๖,๐๐๐ กล้า ๓) ถนนสาย พท.๑๐๔๒ แยกทางหลวงหมายเลข ๔ -

บ้านถ้ำน้ำเย็น อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า โดยได้รับการสนับสนุน กล้าพันธุ์จากกรมพัฒนาที่ดินและจากงบประมาณของกรมทางหลวงชนบท อีกทั้งยังได้จัดกิจกรรมบูรณาการร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครทางหลวงชนบท (อส.ทช.) และประชาชนผู้ที่มีบ้านพักอาศัยในบริเวณสายทางร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในการรักษาสาธารณสมบัติ พร้อมทั้งให้ความรู้ และประโยชน์ของการใช้หญ้าแฝกอีกด้วย

- ถนนสาย อต.๔๐๐๙ แยก ทล.๑๐๔๕ - บ้านห้วยปลาตุ๊ก อำเภอเมือง ท่าปลา ทองแสนชั้น จังหวัดอุตรดิตถ์

• ถนนสาย กบ.๑๐๐๙ แยกทางหลวงหมายเลข ๔ (กม.ที่ ๑๐๐๒+๘๐๐) – บ้านทับไทร จังหวัดกระบี่

• ถนนสาย พท.๑๐๔๒ แยกทางหลวงหมายเลข ๔ - บ้านถ้ำน้ำเย็น อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

กระทรวงพลังงาน

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

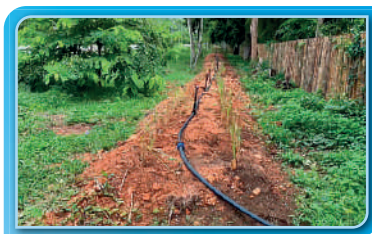
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดย เชื้อนครินทร์ (กฟผ.) ตามที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เชื้อนครินทร์ ได้สืบสานศาสตร์พระราชา “แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง” ในการพัฒนา จัดการ ด้านการอนุรักษ์ ดิน น้ำ ป่า ซึ่งการพัฒนา ๓ ด้านนี้ สามารถจัดการได้ด้วยหญ้าแฝก (หญ้ามหัศจรรย์) จึงน้อมนำจัดตั้ง “โครงการปลูกหญ้าแฝกถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระย่า)” จำนวน ๑๐๘,๙๙๔ ต้น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เพื่อสืบสาน รักษา ต่อยอดด้วยหญ้าแฝก ตามที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ตรัสไว้ว่า หญ้าแฝกเป็นพืชมหัศจรรย์ ที่สามารถอนุรักษ์ดินและน้ำ ทรงใช้หญ้าแฝกนำไปในการปรับปรุงพัฒนา โครงการศูนย์ศึกษาพัฒนา ห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปรับความสมดุลทางระบบนิเวศให้กลับมาเป็นป่าที่สมบูรณ์ได้ ก่อนที่จะกลายเป็น ทะเลทราย และกำเนิดกล้าแฝก ๑ ล้านกล้าแรกที่แปลงทดลอง พระตำหนักดอยตุง ด้วยความสนพระทัยของสมเด็จพระย่า จึงเป็นที่มาของการเปิดโครงการปลูกหญ้าแฝกถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระย่า) วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘ โดย นางศศิพร ปาณิกบุตร รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นประธานเปิดโครงการฯ

การดำเนินโครงการปลูกหญ้าแฝกถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระย่า) จำนวน ๑๐๘,๙๙๔ ต้น ระยะเวลาการดำเนินการ ปี ๒๕๖๘ - ๒๕๗๐ ร่วมกับ สำนักงาน กปร. ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรม เขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยการอนุรักษ์ดินและน้ำ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และสถานีพัฒนาที่ดิน จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้พัฒนาและรณรงค์ การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในหัวข้อปลูกแฝก ในใจเยาวชน สู่หน่วยงานราชการ เอกชน ชุมชน วัด โรงเรียน ทั่วไป

ผลการดำเนินงาน

(๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘)

เริ่มดำเนินโครงการ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ กฟผ. เชื้อนครินทร์ จัดพิธีพระราชทานกำลังใจ รับหนังสือ ธรรมนาวา “วัง” โดยมี ผู้อำนวยการเชื้อนครินทร์ ผู้อำนวยการเขื่อนวชิราลงกรณ และรองอธิการบดีมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ร่วมกันปลูกหญ้าแฝก ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เชื้อนครินทร์

- ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘ พิธีเปิดโครงการปลูกหญ้าแฝกถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระย่า) และโครงการปุ๋ยหมักใบไม้แห้ง (สูตรพระราชทาน) สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พิธีถวายราชสักการะเนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระย่า) ร่วมปลูกหญ้าแฝก ณ สวนเวลารำลึก เชื้อนครินทร์

- หน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการ ดังนี้ เรือนจำทองผาภูมิ, หน่วยทหารพัฒนาที่ ๑๑, เชื้อนวชิราลงกรณ, เรือนจำจังหวัดกาญจนบุรี, จุดสกัดทางน้ำเขื่อนศรีนครินทร์, หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยคือ จังหวัดอุทัยธานี, หน่วยพิทักษ์ป่ากรังไกร ห้วยขาแข้ง

- วัดที่เข้าร่วมโครงการนำต้นกล้าแฝกไปปลูกเพื่อพัฒนาในพื้นที่ ดังนี้ วัดป่าศรีญาณสังวร, วัดปากลำขาแข้ง, วัดพระแท่นดงรัง

- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขื่อนศรีนครินทร์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน จัดกิจกรรมเอาแรงสามัคคีที่โรงเรียนบ้านอุโลกสีห์หมื่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีกรมอบหนังสือจากโครงการช่วยชาติหลวงตามหาบัว การปลูกหญ้าแฝก การทำปุ๋ยหมักไปไม้แห้ง (สูตรพระราชทาน) การเรียนรู้หัวใจดินดี โดย วัดสมปิตติดิน ค่าความเป็น กรด ต่าง ค่าความหนาแน่นของดิน ทดสอบอัตราการไหลซึมของน้ำ การทำน้ำหมักจืด และการขยายจุลินทรีย์ โดยมีโรงเรียนบ้านอุโลกสีห์หมื่น, โรงเรียนบ้านไร่ร่วมวิทยาคาร, โรงเรียนบ้านหนองซ้อณผิงผดุงวิทย์, โรงเรียนวัดหนองลาน, โรงเรียนบ้านดอนรัก, โรงเรียนรางกระต่าย, โรงเรียนบ้านดอนตาลเสี้ยน ร่วมทำกิจกรรมปลูกหญ้าแฝก

- ชุมชนและประชาชนที่สนใจ นำต้นกล้าหญ้าแฝกไปปลูก

ข้อมูลการปลูกแฝกในโครงการปลูกแฝกถวายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระย่า)

เขื่อนศรีนครินทร์

ลำดับ	รายการ	ที่อยู่	วันที่	จำนวน
๑	เขื่อนศรีนครินทร์	อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	๑๘ กุมภาพันธ์ ๖๘ - ๓๐ กันยายน ๖๘	๑๒,๘๐๐
รวม				๑๒,๘๐๐

หน่วยงาน

ลำดับ	รายการ	ที่อยู่	วันที่	จำนวน
๑	เรือนจำทองผาภูมิ	อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	๗ พฤษภาคม ๖๘	๕๐๐
๒	หน่วยทหารพัฒนาที่ ๑๑	อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	๗ พฤษภาคม ๖๘	๕๐๐
๓	เขื่อนวชิราลงกรณ	อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	๗ พฤษภาคม ๖๘	๒,๐๐๐
๔	เรือนจำทองผาภูมิ	อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	๒๖ มิถุนายน ๖๘	๕,๐๐๐
๕	เรือนจำจังหวัดกาญจนบุรี	อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี	๕ สิงหาคม ๖๘	๑๐,๐๐๐
๖	หน่วยพิทักษ์ป่ากริ่งไกร	จังหวัดอุทัยธานี	๑๔ สิงหาคม ๖๘	๓๐๐
๗	เรือนจำทองผาภูมิ	อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	๑๔ สิงหาคม ๖๘	๑๐,๐๐๐
๘	จุดสกัดทางน้ำเขื่อนศรีนครินทร์	อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	๑๔ สิงหาคม ๖๘	๓๐๐
๙	หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยคือ	จังหวัดกาญจนบุรี	๑๕ สิงหาคม ๖๘	๔๐๐
รวม				๒๙,๐๐๐

วัด

ลำดับ	รายการ	ที่อยู่	วันที่	จำนวน
๑	วัดป่าศรีญาณสังวร	อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี	๒๓ พฤษภาคม ๖๘	๕,๐๐๐
๒	วัดปากลำขาแข้ง	อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	๑๔ สิงหาคม ๖๘	๔,๐๐๐
๓	วัดพระแท่นดงรัง	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑ กันยายน ๖๘	๕๐๐
รวม				๙,๕๐๐

โรงเรียน

ลำดับ	รายการ	ที่อยู่	วันที่	จำนวน
๑	รร.บ้านอุโลกสีห์หมื่น	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑ กันยายน ๖๘	๓,๐๐๐
๒	รร.บ้านไร่ร่วมวิทยาการ	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑ กันยายน ๖๘	๓๐๐
๓	รร.บ้านหนองขอนฝั่งมดุงวิทย์	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑ กันยายน ๖๘	๓๐๐
๔	รร.วัดหนองลาน	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑ กันยายน ๖๘	๓๐๐
๕	รร.บ้านดอนรัก	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑ กันยายน ๖๘	๓๐๐
๖	รร.รางกระต่าย	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑ กันยายน ๖๘	๓๐๐
๗	รร.บ้านดอนตาลเสี้ยน	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑ กันยายน ๖๘	๓๐๐
รวม				๔,๘๐๐

ชุมชน

ลำดับ	รายการ	ที่อยู่	วันที่	จำนวน
๑	ศูนย์เรียนรู้ไร่ทองธนา	อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	๗ พฤษภาคม ๖๘	๕๐๐
๒	คุณจ๊อด	อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี	๑๐ พฤษภาคม ๖๘	๓,๐๐๐
๓	คุณพรเทพ เมธาพิทักษ์	อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี	๑๐ พฤษภาคม ๖๘	๓,๐๐๐
๔	คุณพรเทพ เมธาพิทักษ์	ตำบลหนองพลับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๒๔ พฤษภาคม ๖๘	๓๐๐
๕	คุณสมศักดิ์ สอนเถื่อน	อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	๑ กรกฎาคม ๖๘	๕,๐๐๐
๖	คุณชัยณรงค์ กาญจนตลอด	จังหวัดกาญจนบุรี	๘ กรกฎาคม ๖๘	๑,๐๐๐
๗	คุณอชิตชัย คอนโด	จังหวัดกาญจนบุรี	๑๔ กรกฎาคม ๖๘	๑,๐๐๐
๘	ผอ.สุวิทย์	อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	๑๘ กรกฎาคม ๖๘	๑,๐๐๐
๙	คุณพัทธ์ พงษ์อุดม	อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	๑๙ กรกฎาคม ๖๘	๑,๐๐๐
๑๐	คุณชุ่มชิต ชุ่มชื่น	อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	๑๙ กรกฎาคม ๖๘	๑,๐๐๐
๑๑	คุณพรเทพ เมธาพิทักษ์	อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	๓๑ สิงหาคม ๖๘	๑๕๐
๑๒	ชุมชนบ้านอุโลกสีห์หมื่น	อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑ กันยายน ๖๘	๑,๐๐๐
รวม				๑๗,๙๕๐
รวมทั้งหมด				๗๔,๐๕๐

มูลนิธิทันตวิศวกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์

“หญ้าแฝก สามารถทำอะไรได้หลายอย่าง
ก้นตแพกย์ลองไปคิดดูว่ามีประโยชน์อะไรกับงานทันตกรรม
แล้วมาเล่าให้เราฟัง”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

มูลนิธิทันตวิศวกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์

เพื่อสนองพระราชปณิธานพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงมีพระราชดำริ ให้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับหญ้าแฝก มูลนิธิทันตวิศวกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงมีการจัดตั้ง แผนกวิจัยและพัฒนาเวชภัณฑ์ ในปี ๒๕๖๔ เพื่อดำเนินการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมจากหญ้าแฝก และสมุนไพรไทย ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

ทีมผู้วิจัยดำเนินการสกัดสารจากรากหญ้าแฝกสายพันธุ์ สุราษฎร์ธานี ที่มีการเพาะปลูกภายในโครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการสกัดที่เหมาะสม และมีคุณสมบัติด้านเชื้อก่อโรคฟันผุ เชื้อก่อโรคในปริทันต์ เชื้อก่อโรคในคลองรากฟัน และเชื้อราในช่องปาก จากผลการศึกษาฤทธิ์ทางชีวภาพในระดับห้องปฏิบัติการ จึงได้นำสารสกัดจากรากหญ้าแฝกที่มีคุณสมบัติในการยับยั้งเชื้อก่อโรคทางทันตกรรม มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปาก

จากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอด ๔ ปี ในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์นวัตกรรมทางด้านทันตกรรมจากหญ้าแฝกและสมุนไพรไทย เพื่อป้องกัน รักษาและฟื้นฟูโรคทางทันตกรรมของประชาชน ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ที่ได้ดำเนินการวิจัย และขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์น้ำยาบ้วนปากผสมสารสกัดจากรากหญ้าแฝก ผลิตภัณฑ์ยาสีฟันผสมสารสกัดหญ้าแฝก ผลิตภัณฑ์สเปรย์พ่นช่องปากผสมสารสกัดจากรากหญ้าแฝก และผลิตภัณฑ์ผงฟูทำความสะอาดฟันปลอมผสมสารสกัดจากรากหญ้าแฝก เป็นต้น

“ผลิตภัณฑ์น้ำยาบ้วนปากผสมสารสกัดจากรากหญ้าแฝก”

ผลิตภัณฑ์น้ำยาบ้วนปากผสมสารสกัดจากรากหญ้าแฝก มีการผลิตในระดับอุตสาหกรรม ภายใต้ชื่อ ออยตุง เวทีเวอร์ รีเฟรชซิ่ง เม้าท์วอช (Doitung Vetiver Refreshing Mouthwash) ตรา ดีไอเอฟ (DIF) ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ISO 22716 (GMP Cosmetics) รวมทั้งมีการศึกษาประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ในการลดเหงือกอักเสบ และเชื้อแบคทีเรียก่อโรคฟันผุ ซึ่งเป็นปัญหาทางโรคทันตกรรมที่ส่งผลให้เกิดการสูญเสียฟัน โดยร่วมกับคณะทันตแพทยศาสตร์ ๔ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาวิจัยทางคลินิกภายใต้โครงการศึกษาประสิทธิภาพของน้ำยาบ้วนปากที่มีส่วนผสมของสารสกัดจากรากหญ้าแฝกในการลดเหงือกอักเสบ และเชื้อแบคทีเรียก่อโรคฟันผุ (Study of effectiveness of mouthwash containing vetiver extracted to increased gingivitis and cariogenic bacteria) ซึ่งได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คือ น้ำยาบ้วนปากผสมสารสกัดจากรากหญ้าแฝกสามารถลดเหงือกอักเสบ และมีส่วนช่วยลดปริมาณเชื้อแบคทีเรียก่อโรคฟันผุ เมื่อใช้เป็นเวลาต่อเนื่อง ๑๔ วัน (วันละ ๒ ครั้ง หลังแปรงฟันช่วงเช้า และก่อนนอน)

ปีงบประมาณ ๒๕๖๘ มีการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชนจำนวน ๓๐,๐๐๐ ขวด

ผลิตภัณฑ์ยาสีฟันผสมสารสกัดหญ้าแฝก

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาสีฟันผสมสารสกัดจากหญ้าแฝก การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาสีฟันผสมสารสกัดหญ้าแฝก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ยาสีฟันที่มีคุณสมบัติในการป้องกัน และลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดโรคฟันผุ โรคปริทันต์ โรคติดเชื้อในคลองรากฟัน และการมีกลิ่นปากที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งสาเหตุเกิดจากการสะสมของเชื้อจุลินทรีย์ในช่องปาก ดังนั้นการนำสารสกัดหญ้าแฝกที่ได้ทำการศึกษาแล้วว่ามีคุณสมบัติในการลดการเจริญเติบโตของเชื้อจุลินทรีย์ในช่องปากได้มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ยาสีฟันสมุนไพรจากหญ้าแฝก โดยมุ่งเน้นคุณสมบัติของการลดเชื้อแบคทีเรียก่อโรคในช่องปาก การป้องกันฟันผุจากฟลูออไรด์ และช่วยให้ช่องปากสะอาดรู้สึกสดชื่น ทั้งนี้ยังมีส่วนผสมของน้ำมันหอมระเหย “ว่านสาวหลง” ที่มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ และกลิ่นหอมเฉพาะตัว

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ยาสีฟันผสมสารสกัดหญ้าแฝกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์เป็นยาสีฟันเวตเวอรวด์ ดอยตุง (Vetiver Doitung Toothpaste) ตรา ดีไอเอฟ (DIF) โดยมีส่วนผสมของสารสกัดหญ้าแฝก น้ำมันหอมระเหยจากว่านสาวหลง ชะเอมเทศ เปปเปอร์มินต์ สเปียร์มินต์ วิตามิน B5 และฟลูออไรด์ ๑,๔๕๐ ppm ปราศจากพาราเบน ไตรโคลซาน แอลกอฮอล์ และปราศจากน้ำตาล อีกทั้งยังช่วยให้ลมหายใจหอมสดชื่น

ปีงบประมาณ ๒๕๖๘ มีการผลิตระดับอุตสาหกรรม และอยู่ระหว่างการศึกษาประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ในการลดเหงือกอักเสบและเชื้อแบคทีเรียก่อโรคฟันผุ ภายใต้โครงการการศึกษาประสิทธิผลทางคลินิกของยาสีฟันสมุนไพรผสมสารสกัดหญ้าแฝกในการลดคราบจุลินทรีย์ เหงือกอักเสบ และเชื้อแบคทีเรียก่อโรคฟันผุ (The clinical effectiveness of an herbal toothpaste containing vetiver extract in reducing dental biofilms, gingivitis and cariogenic bacteria) ร่วมกับคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผลิตภัณฑ์สเปรย์ฆ่าเชื้อผสมสารสกัดจากหญ้าแฝกสำหรับพ่นช่องปาก

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สเปรย์ฆ่าเชื้อผสมสารสกัดจากหญ้าแฝกสำหรับพ่นช่องปาก การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สเปรย์ฆ่าเชื้อผสมสารสกัดจากหญ้าแฝกสำหรับพ่นช่องปาก มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สเปรย์สำหรับพ่นช่องปาก เพื่อลดปริมาณเชื้อก่อโรคในช่องปากจากหญ้าแฝก โดยได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาทั้ง ๒ สูตรดังนี้ สูตรที่ ๑ สูตรที่มีสารสกัดหญ้าแฝกสำหรับลดเชื้อก่อโรคในช่องปาก และสูตรที่ ๒ สูตรที่มีสารสกัดหญ้าแฝกสำหรับบรรเทาอาการไอบรรเทาอาการเจ็บคอ และเพิ่มความชุ่มคอ

สูตรที่ ๑ ผลิตภัณฑ์ชื่อ เควี รีเฟรชซิ่ง เม้าท์สเปรย์ (KV Refreshing Mouth Spray) ตรา ดีไอเอฟ (DIF) ได้รับการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) โดยมีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ๑๑-๑-๖๗๐๐๐๒๗๖๔๒ มีส่วนผสมของสารสกัดหญ้าแฝก ชะเอมเทศ เปปเปอร์มินต์ สเปียร์มินต์ เป็นสูตรที่ปราศจากน้ำตาล ลดแบคทีเรียในช่องปากที่อาจเป็นสาเหตุการเกิดปัญหาช่องปาก เช่น ฟันผุ ปัญหาเหงือก ให้ความรู้สึกเย็นสดชื่นทันทีหลังใช้งาน มีการผลิต

ระดับอุตสาหกรรมจำนวน ๔,๐๐๐ ขวด เพื่อใช้ในการทดสอบในห้องปฏิบัติการ การทดสอบทางคลินิก และการทดลองแจกจ่ายให้กับประชาชน

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ อยู่ระหว่างการศึกษาประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ในการลดเหงือกอักเสบ ลดเชื้อแบคทีเรียก่อโรคฟันผุ การลดกลิ่นปาก ภายใต้โครงการศึกษาประสิทธิผลของนวัตกรรมสเปรย์หญ้าแฝกในการลดกลิ่นปาก ลดเชื้อก่อโรคในช่องปาก และเหงือกอักเสบ (The effectiveness of innovative vetiver grass sprays in reducing Halitosis, oral pathogens and gingival inflammation) ร่วมกับคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และจะมีการแจกจ่ายผลิตภัณฑ์ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในปีงบประมาณ ๒๕๖๙ จำนวน ๔,๐๐๐ ขวด

สูตรที่ ๒ ผลิตภัณฑ์ชื่อ เควี โพรเฮิร์บ เฟรช เม้าท์สเปรย์ (KV Proherb Fresh Mouth Spray) ตรา ดีไอเอฟ (DIF) ได้รับการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) โดยมีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ๑๑-๑-๖๗๐๐๐๓๗๙๒๙ ที่มีส่วนผสมของสารสกัดหญ้าแฝก ชะเอมเทศ มะขามป้อม ว่านหางจระเข้ ดอกคาโมมายล์ สารสกัดจากฝรั่งฝั้ง ลดเชื้อแบคทีเรียในช่องปากที่อาจเป็นสาเหตุการเกิดปัญหาช่องปาก ให้ความชุ่มคอ มีการผลิตระดับอุตสาหกรรม

จำนวน ๑,๐๐๐ ขวด เพื่อใช้ในการทดสอบการยอมรับผลิตภัณฑ์ และการทดสอบทางคลินิกร่วมกับคณะทันตแพทยศาสตร์ ใน การศึกษาประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดฟันปลอมผสมสารสกัด หญ้าแฝก

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนิน โครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เม็ดฟู่ทำความสะอาด ฟันเทียมชนิดถอดได้ การวิจัยและพัฒนาเม็ดฟู่ทำความสะอาด ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดฟันปลอมชนิดถอดได้ เพื่อลดโอกาส การทำให้ฟันปลอมสีกรหรือเป็นรอยจากการใช้แปรง ช่วย ลดการสะสมแบคทีเรีย เชื้อรา คราบจุลินทรีย์หรือหินปูนบริเวณ วัสดุฟันปลอมที่อาจจะส่งผลให้เกิดการติดเชื้อบริเวณเยื่อเมือกใน ช่องปากที่สัมผัสกับวัสดุฟันปลอม

ปัจจุบันได้รับการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ ภายใต้ชื่อ วิดีซี ฟงฟู่ผสมสารสกัดจากหญ้า แฝกใช้สำหรับทำความสะอาดฟันปลอม (VDC Vetiver Extracts Denture Cleaner) ตรา ดีไอเอฟ (DIF) เลขที่ใบรับจดแจ้งที่ ๖๘-๑-๓-๒- ๐๐๐๐๒๐๖ โดยมีลักษณะผลิตภัณฑ์ในรูปแบบ ของผงที่มีส่วนผสมของสารสกัดหญ้าแฝก โดยจะดำเนินการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบ เม็ดต่อไปในปีงบประมาณ ๒๕๗๐

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ อยู่ระหว่างการศึกษ ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ในการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ การยับยั้ง การเกิดไบโอฟิล์มของเชื้อจุลินทรีย์หลายสายพันธุ์บนฟันปลอม และทดสอบคุณสมบัติทางกายภาพหลังการแช่ด้วยผลิตภัณฑ์ ภายใต้โครงการประเมินคุณสมบัติการยับยั้งไบโอฟิล์มและ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของฟันเทียมเมื่อแช่ด้วยผงฟู่ ทำความสะอาดฟันเทียมจากสารสกัดหญ้าแฝก (Evaluation of Antibiofilm Activity and Physical Changes in Denture Immersed in a Vetiver Extract Denture Cleaner) ร่วมกับคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผลิตภัณฑ์ในอนาคตที่จะมีการวิจัยและพัฒนาจาก สารสกัดหญ้าแฝก

- ผลิตภัณฑ์น้ำยาบ้วนปากผสมสารสกัดจากหญ้าแฝก สูตรปราศจากแอลกอฮอล์
- ผลิตภัณฑ์ยาสีฟันผสมสารสกัดหญ้าแฝก สูตรลด อากาเรสีชมพู
- ผลิตภัณฑ์น้ำยาบ้วนปากผสมสารสกัดหญ้าแฝก สำหรับก่อนและหลังการทำหัตถการทางทันตกรรม

ห้องปฏิบัติการสกัดสารจากพืช และสมุนไพร (Pharmaceutical Extraction Laboratory : PEL)

มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ มุ่งเน้น ค้นคว้า วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางทันตกรรมเพื่อป้องกัน รักษา ฟันฟู สุขภาพช่องปาก (Oral Health) ทั้งนี้จากการที่ ศูนย์พัฒนาอาหารทางการแพทย์และเวชภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ ร.๙ หรือ ศอว.๙ ได้ทำการศึกษาสารสกัดจากหญ้าแฝกและพืช สมุนไพร เพื่อนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากการวิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางด้านเวชภัณฑ์ นำมาสู่การดำเนินงาน ในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ที่มูลนิธิฯ มีแนวคิดในการจัดสร้างห้อง ปฏิบัติการสกัดสารจากพืชและสมุนไพร เพื่อใช้ในการผลิตสาร สกัดสมุนไพรสำหรับการวิจัยและการผลิตผลิตภัณฑ์ทางด้าน เวชภัณฑ์จากสมุนไพร จึงได้ดำเนินการออกแบบ และขออนุมัติ แบบแปลนสถานที่ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรตามข้อกำหนด ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (กองผลิตภัณฑ์ สมุนไพร) จากนั้นดำเนินการจัดสร้างห้องปฏิบัติการเสร็จสิ้น ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ มีการติดตั้งครุภัณฑ์เครื่องสกัดครุภัณฑ์ วิทยาศาสตร์การแพทย์ วัสดุวิทยาศาสตร์ และวัสดุโรงงาน สำหรับการดำเนินงานในการขอรับรองสถานที่ผลิต และ ขอรับรอง มาตรฐาน GHPP หรือ Good Herbal Processing Practice ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ครอบคลุมทุกขั้นตอนของกระบวนการ ผลิตวัตถุดิบจากสมุนไพร ในปีงบประมาณ ๒๕๖๙

กองทัพบก

กรมวิทยาศาสตร์ทหารบก

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ กรมวิทยาศาสตร์ทหารบกได้ดำเนินการขยายพันธุ์หญ้าแฝกสายพันธุ์ต่าง ๆ โดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชในห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งมีข้อดี คือ เป็นเทคโนโลยีที่สามารถเก็บรักษาสายพันธุ์ใช้พื้นที่น้อย ใช้แรงงานกำลังพลในการปฏิบัติงานน้อย แต่สามารถขยายพันธุ์กล้าหญ้าแฝกที่สมบูรณ์ แข็งแรง ปลอดภัย เจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว

๑. งานด้านการศึกษาทดลองวิจัย

๑.๑ ดำเนินการขยายพันธุ์หญ้าแฝกโดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช และศึกษาทดลองวิจัยการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในด้านต่าง ๆ ซึ่งในด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ นิยมศึกษากับเนื้อเยื่อหญ้าแฝกจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เนื่องจากจำเป็นต้องควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อผลงานวิจัยนั้น ๆ ได้

- ต้นแม่ปลอดเชื้อของหญ้าแฝกสายพันธุ์ใหม่ห้วยหวาย

รวมถึงดำเนินการรวบรวมสายพันธุ์หญ้าแฝกไว้ในห้องเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชและในแปลงเพาะชำเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยต่อไป

๑.๒ ดำเนินการฟอกฆ่าเชื้อแม่พันธุ์หญ้าแฝกใหม่ทั้งหมด ขณะนี้มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๘ ต้นแม่

- ต้นกล้าหญ้าแฝกที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อที่เพาะเลี้ยงในอาหารวิทยาศาสตร์ที่เติมฮอร์โมนเร่งการแตกราก ประมาณ ๑ เดือน พร้อมย้ายปลูก

๒. งานตามหน้าที่รับผิดชอบหลัก

การขยายพันธุ์หญ้าแฝกโดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชตามโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการดังนี้

๒.๑ การขยายพันธุ์หญ้าแฝกโดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชในห้องปฏิบัติการ

๒.๑.๑ การขยายพันธุ์หญ้าแฝกโดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อในอาหารสังเคราะห์ ที่เติมฮอร์โมนเร่งการแตกรากเพาะเลี้ยงในห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จำนวน ๔๐,๖๒๐ ต้น

๒.๑.๒ การขยายพันธุ์หญ้าแฝกโดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อในอาหารสังเคราะห์ ที่เติมฮอร์โมนเร่งการแตกราก ดำเนิน

การย้ายปลูกในแปลงอนุบาลเพื่อแจกจ่ายแล้วทั้งสิ้น จำนวน ๖๑,๓๐๐ ต้น

๒.๒ การอนุบาลกล้าหญ้าแฝกในแปลงเพาะชำ

๒.๓ การแจกจ่ายกล้าหญ้าแฝก

๒.๓.๑ ประชาชน จำนวน ๒๖,๙๐๐ กกล้า

๒.๓.๒ กำลังพล จำนวน ๔,๐๐๐ กกล้า

๒.๓.๓ หน่วยงานภายนอก จำนวน ๒๐,๓๐๐ กกล้า

รวมแจกจ่าย จำนวน ๕๑,๒๐๐ กกล้า

๒.๔ ปัจจุบันมีหญ้าแฝกอนุบาลในแปลงเพาะชำ จำนวน ๗,๗๔๐ ต้น/ถู

๓. งานตามนโยบายและสั่งการ

๓.๑ จัดนิทรรศการพร้อมผู้บรรยายและจัดเตรียมของที่ระลึกเป็นสวนขวดจากต้นไม้ที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จำนวน ๒๔ ชุด สำหรับให้การต้อนรับ พล.อ. ชัยณูพงศ์ รอดศิริ ผช.ผบ.ทบ.(๒) และคณะฯ ตรวจเยี่ยมทางการส่งกำลังบำรุง ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗

๓.๒ ให้การต้อนรับ ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรการต่อต้านการก่อการร้ายทาง คชรณ. และบรรเทาอุบัติเหตุเคมี รุ่นที่ ๓ เข้าศึกษาดูงาน ณ ศพย.วศ.ทบ. เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

๓.๓ จัดแสดงนิทรรศการและบรรยาย ผบ.ทบ. และผู้เข้าร่วมงาน พร้อมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมใน ๒ กิจกรรม คือ กิจกรรมการขยายพันธุ์หญ้าแฝกโดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช และการจัดสวนขวดเพื่อศึกษาระบบนิเวศของพืชและสิ่งแวดล้อมในระบบปิด รวมถึงจัดเตรียมของที่ระลึกเป็นสวนขวดเพื่อมอบให้ ผบ.ทบ. และผู้นำจากหน่วยงานภายนอก จำนวน ๑๒ ชุด เนื่องในงานเฉลิมพระเกียรติฯ และวันดินโลกฯ ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ทบ. (บางปู) เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

๓.๔ การบรรยายและสาธิต พร้อมทั้งมอบของที่ระลึก ให้แก่คณะผู้อำนวยการและบุคลากรของโรงเรียนสarasะวิทยา สังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เข้าศึกษา ศึกษาดูงาน ณ ศพย.วศ.ทบ. เพื่อปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทาง บูรณาการร่วมกันระหว่าง วศ.ทบ. และโรงเรียนสarasะวิทยา เพื่อให้การอบรม หรือความร่วมมือด้านต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๘

๓.๕ การต้อนรับ นักเรียนหลักสูตร คชรณ. เข้ามา ศึกษาดูงานและฟังบรรยายภารกิจของหน่วย ณ ศพย.วศ.ทบ. เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๘

๓.๖ จัดเตรียมสถานที่พร้อมเจ้าหน้าที่สาธิตการขยาย

พันธุ์หญ้าแฝกโดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ให้แก่ ทีมงาน รายการ “พิราบคาบข่าว” เพื่อถ่ายทำข่าวประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับภารกิจของ กรมวิทยาศาสตร์ทหารบก ณ ศพย.วศ.ทบ. เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๘

๓.๗ ร่วมกิจกรรมค่ายบูรณาการทักษะด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ณ อาคารปฏิบัติการ วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสarasะวิทยา โดยขอรับการสนับสนุน งานวิทยาศาสตร์ ในเรื่อง “การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อของ หน่วยที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน” เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๘

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ได้ดำเนินโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี ๒๕๖๘ ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สืบสาน...วัฒนธรรมการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ

โครงการที่ ๑ การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการป้องกันการพังทลายของดิน

กิจกรรมหลักที่ ๑ การปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝกในพื้นที่

ตัวชี้วัด-มีการปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝกในพื้นที่ของหน่วยและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัด

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรม	พื้นที่		
	ไร่	งาน	ตารางวา
การปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝก	๑,๒๑๒	๓	๘๓

กิจกรรมหลักที่ ๒ การจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการป้องกันการพังทลายของดิน

ตัวชี้วัด-จัดการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการป้องกันการพังทลายของดินให้แก่ข้าราชการตำรวจและนักเรียนในสังกัดโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรม	ฝึกอบรม (ครั้ง)	ผู้ร่วมกิจกรรม (คน)
การจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก	๗๗๔	๕๙,๕๙๖

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ รักษา...เผยแพร่และสร้างองค์ความรู้การใช้หญ้าแฝกสู่การเป็นวัฒนธรรมเพื่อสังคม

โครงการที่ ๑ โครงการสร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก

กิจกรรมหลักที่ ๑ การสร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก

ตัวชี้วัด-มีการสร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกในหน่วยและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรม	ผลิตภัณฑ์
การสร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก	๑๙

กิจกรรมหลักที่ ๒ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก
ตัวชี้วัด-จัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรม	ฝึกอบรม (ครั้ง)	ผู้ร่วมกิจกรรม (คน)
การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา และรณรงค์การใช้หญ้าแฝก	๔๐๐	๓๕,๕๔๓

- ภาพการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ดำเนินการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริประจำปี ๒๕๖๘ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

โครงการสาธิตจุดเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามพระราชดำริ โดยมีงบประมาณในการดำเนินงานจำนวน ๑๙๔,๐๖๐ บาท โดยมีผลการดำเนินงานดังนี้

๑. รวบรวมและดูแลรักษาสายพันธุ์หญ้าแฝก ๒๘ สายพันธุ์ ซึ่งแบ่งเป็น หญ้าแฝกกลุ่มจำนวน ๑๑ สายพันธุ์ และหญ้าแฝกตอนจำนวน ๑๗ สายพันธุ์
๒. เกษตรกรที่สนใจสามารถเข้ามาขอรับกล้าหญ้าแฝกไปปลูกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ได้
๓. จัดทำโมเดลรากหญ้าแฝกเพื่อแสดงให้เห็นการทำงานของระบบรากรวมทั้งสามารถนำไปจัดแสดงในนิทรรศการต่าง ๆ ได้
๔. มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานภายในจุดเรียนรู้แปลงสาธิตการปลูกหญ้าแฝกตลอดทั้งปี
๕. ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกในท่อพีวีซีอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำไปใช้ทดแทนรากหญ้าแฝกเดิมที่ชำรุดเสียหาย หรือสนับสนุนแก่ผู้สนใจขอรากหญ้าแฝกไปจัดแสดงนิทรรศการในสถานที่ต่าง ๆ

• ฝึกอบรมการทำผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก

• ปลูกแฝกในท่อเพื่อจัดทำโมเดลรากหญ้าแฝก

• ฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องหญ้าแฝก

• แกะท่อเพื่อนำรากหญ้าแฝกมาล้างทำความสะอาด

โครงการรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับปรุงสภาพแวดล้อม โดยมีงบประมาณในการดำเนินงาน ๗๙,๕๐๐ บาท โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

ดำเนินการจัดงานวันรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกร่วมกับเทศบาลตำบลบ้านช่อง โดยปลูกบริเวณคลองสาธารณะบ้านแถวธาร มีผู้ร่วมงานทั้งสิ้น ๒๘๕ ราย และใช้หญ้าแฝกที่ปลูกทั้งสิ้น ๒๐๐,๐๐๐ กิ่ง

งบประมาณปกติ (กรมพัฒนาที่ดิน)

กิจกรรม	หน่วยนับ	การดำเนินงาน		งบประมาณ (บาท)		พื้นที่ดำเนินงาน (ไร่)		พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)	เกษตรกรที่รับประโยชน์ (ราย)
		แผนงาน	ผลงาน	ได้รับจัดสรร	ผลการเบิกจ่าย	พื้นที่โครงการ	พื้นที่ขยายผล		
โครงการรณรงค์และส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก	กิ่ง								
๑ ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	กิ่ง	๑,๕๙๐,๐๐๐	๑,๕๙๐,๐๐๐	๑,๙๐๘,๐๐๐	๑,๙๐๘,๐๐๐	๖๐๐	-	๓,๙๗๕	๓๐
๒ ผลิตหญ้าแฝกเพื่อส่งเสริม	กิ่ง	๕๗๐,๐๐๐	๕๗๐,๐๐๐	๔๑๖,๑๐๐	๔๑๖,๑๐๐	๑๑	-	๑,๕๒๕	๑๔๐
รวมทั้งสิ้น		๒,๑๖๐,๐๐๐	๒,๑๖๐,๐๐๐	๒,๓๒๔,๑๐๐	๒,๓๒๔,๑๐๐	๖๑๑	-	๕,๕๐๐	๑๗๐

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สนองแนวพระราชดำริในด้านการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยดำเนินการปลูกหญ้าแฝกในแปลงไม้ผลเพื่อรักษาความชื้นในดิน สร้างแหล่งธาตุอาหารแก่พืช ปลูกหญ้าแฝกตามไหล่ถนน ปลูกหญ้าแฝกรอบขอบสระและร่องน้ำเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และได้ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกให้กับเกษตรกร ประชาชนทั่วไป และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำไปปลูกในพื้นที่ของตนเอง เป็นการขยายผลโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

แผนงานและผลการปฏิบัติงาน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘

แผนงาน/กิจกรรม	งบประมาณ	เป้าหมาย	ผลงาน	
โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ				
๑	โครงการจัดเตรียมกล้าหญ้าแฝกเพื่อสนับสนุนเกษตรกร ประชาชนทั่วไปและหน่วยงานอื่นๆ	๓๒๘,๕๐๐ บาท	๔๕๐,๐๐๐ กล้า	๔๕๐,๐๐๐ กล้า
๒	โครงการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตรกร เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตพืช	๑๙๗,๑๐๐ บาท	๒๗๐,๐๐๐ กล้า	๒๗๐,๐๐๐ กล้า
รวมเงินโครงการหญ้าแฝกฯ		๕๒๕,๖๐๐ บาท		

๑. โครงการจัดเตรียมกล้าหญ้าแฝกเพื่อสนับสนุนเกษตรกร ประชาชนทั่วไปและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนเกษตรกร ประชาชนทั่วไปและหน่วยงานอื่น ๆ ปลูกสำหรับป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและรักษาความชื้นในดิน จำนวน ๔๕๐,๐๐๐ กล้า ในพื้นที่โครงการประกอบด้วย

๑.๑ โครงการประตुरะบายน้ำพุงน้ำท่า อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๓๐,๐๐๐ กล้า สำหรับปลูกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน บริเวณประตुरะบายน้ำห้วงงานและอาคารประกอบ ระยะทาง ๔ กิโลเมตร

๑.๒ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสกลนคร จำนวน ๒,๐๐๐ กล้า สำหรับปลูกรอบบ่อบำบัดน้ำเสียขนาด ๓x๔ เมตร เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของขอบบ่อ

๑.๓ สถานีตำรวจภูธรตาดโตน จังหวัดสกลนคร สำหรับปลูกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินบริเวณไหล่ถนน จำนวน ๑,๐๐๐ กล้า

๑.๔ ฟาร์มตัวอย่างฯ นาคำ อำเภอคำตากล้า จังหวัด สกลนคร จำนวน ๓๐,๐๐๐ กล้า สำหรับสนับสนุนผู้ที่เข้าร่วม โครงการปลูกหญ้าแฝก และใช้ปลูกภายในแปลงเกษตร และ รอบขอบสระน้ำภายในฟาร์ม

๑.๕ โรงเรียนบ้านโนนสวรรค์สมบูรณ์วิทย อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า สำหรับปลูกล้อมรอบ ไม้ผล เพื่อรักษาความชื้นในดินและรอบขอบสระ ในพื้นที่ สวนเกษตรแบบผสมผสานตามรอยพ่อหลวง ร.๙ โครงการ หนูน้อยนักเกษตรตัวอย่าง

๑.๖ โครงการพัฒนาพื้นที่เกษตรน้ำฝนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ บ้านแดนสามัคคี อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ กล้า สำหรับปลูกภายในแปลงเกษตร และรอบขอบสระ

๑.๗ ประชาชนทั่วไป จำนวน ๒ ราย รายละเอียด ๒๐,๐๐๐ กล้า รวมเป็น ๔๐,๐๐๐ กล้า สำหรับปลูกในพื้นที่ แปลงเกษตรและรอบขอบสระเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลาย ของดิน

๑.๘ อ่างเก็บน้ำห้วยทรายตอนบน ๑ บ้านหนองปลาตุก จำนวน ๑๗๐,๐๐๐ กล้า สำหรับปลูกเพื่อป้องกันการพังทลาย ของทำนบดินรอบอ่าง

๑.๙ ปลูกหญ้าแฝกซ่อม/เสริม ในพื้นที่แปลงสาธิต การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ของกิจกรรม งานศึกษาและพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน จำนวน ๗,๐๐๐ กล้า โดยปลูกเป็นวงกลมล้อมต้นไม้ เพื่อรักษาความชื้นในดิน ปลูกตามขอบถนน และปลูกล้อมรอบขอบสระและร่องน้ำ เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน

๒. โครงการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตรกร เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตพืช เพื่อสนับสนุนเกษตรกร ปลูก หญ้าแฝกในพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต พืชงบประมาณ ๑๙๗,๑๐๐ บาท จำนวน ๒๗๐,๐๐๐ กล้า ในพื้นที่ดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ นายชวน วิจารณ์ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า สำหรับปลูกในพื้นที่ แปลงเกษตรผสมผสานรอบขอบคันนาและขอบถนน

๒.๒ นายวิทยา ปันเศษ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ กล้า สำหรับปลูกในพื้นที่ลำห้วยซาง

๒.๓ นายณรงค์ ไกลเพชร บ้านท่างาม ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า สำหรับ ปลูกในพื้นที่ แปลงเกษตรผสมผสาน และรอบขอบสระ

๒.๔ นายบรรเลง แสนพินนา บ้านโคกสว่าง ตำบลธาตุ อำเภอนวนนิวาส จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า สำหรับปลูกในพื้นที่ แปลงเกษตรผสมผสานรอบขอบสระ และขอบถนน

๒.๕ นางพิมพ์ สุกคำพา บ้านวังน้ำเย็น ตำบลธาตุ

อำเภอวานรนิวาส จำนวน ๒๐,๐๐๐ กิโลกรัม สำหรับปลูกในพื้นที่แปลงเกษตรผสมผสานรอบคลองน้ำและขอบถนน

๒.๖ นายทองใบ ยะพลหา บ้านหนองฮาง ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จำนวน ๒๐,๐๐๐ กิโลกรัม สำหรับปลูกในพื้นที่

แปลงเกษตรผสมผสานรอบคันนา และรอบขอบสระ

๒.๗ นายอนุวัฒน์ ปัตถิ บ้านโนนแต่ หมู่ ๖ ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จำนวน ๒๐,๐๐๐ กิโลกรัม สำหรับปลูกในพื้นที่แปลงเกษตรผสมผสาน และรอบขอบสระ

ผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑. สนับสนุนกล้าหญ้าแฝกรวมทั้งสิ้น ๗๒๐,๐๐๐ กิโลกรัม
๒. มีหน่วยงานราชการให้ความสนใจนำหญ้าแฝกไปปลูกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลาย จำนวน ๖ แห่ง
๓. เป็นการแนะนำส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำให้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน จำนวน ๑ แห่ง
๔. เกษตรกรมีความสนใจขอรับกล้าหญ้าแฝกไปปลูกในพื้นที่เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและเป็นการปลูกเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ และเพิ่มความชื้นในดิน จำนวน ๙ ราย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการสนองพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ การป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและหน้าดิน ฟื้นฟูดินเสื่อมโทรม ตลอดจนรักษาสุขภาพแวดล้อมและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับหญ้าแฝก ตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ เป็นต้นมา และในปี ๒๕๖๘ มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

กิจกรรม : ปลูกหญ้าแฝก (แฝกเพื่อปลูกลงพื้นที่) เป้าหมาย

ตำบล	อำเภอ	จำนวน (กล้า)
ป่าเต็ง	แก่งกระจาน	๘๐,๐๐๐
สระพัง	เขาย้อย	๕๐,๐๐๐
ไร่ใหม่พัฒนา	ชะอำ	๑๗๘,๐๐๐
ไร่ใหม่พัฒนา	ชะอำ	๑๑๐,๐๐๐
สามพระยา	ชะอำ	๒๒๐,๐๐๐
สามพระยา	ชะอำ	๒๒๐,๐๐๐
หนองศาลา	ชะอำ	๗๐,๐๐๐
ห้วยทรายเหนือ	ชะอำ	๕๐,๐๐๐
เขากะปุก	ท่ายาง	๑๒๐,๐๐๐
ห้วยลึก	บ้านลาด	๑๓๐,๐๐๐
หนองหญ้าปล้อง	หนองหญ้าปล้อง	๓๐,๐๐๐
รวม		๑,๒๕๘,๐๐๐

• การดำเนินงาน : การขยายพันธุ์หญ้าแฝก

• การดำเนินงานเตรียมกล้าหญ้าแฝก เพื่อสนับสนุนส่งเสริมและบริการนำไปปลูกลงพื้นที่

• รูปแบบ การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ การเกษตรร่องสวนเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

• รูปแบบ การใช้ประโยชน์หญ้าแฝก เพื่อรักษาความชุ่มชื้น

• รูปแบบ การใช้ประโยชน์หญ้าแฝก เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

กิจกรรม : ส่งเสริมการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก (แฝกแจกจ่าย)

เป้าหมาย ๔๖๐,๐๐๐ กล้า มีผู้ขอรับการสนับสนุน ๖๓ ราย

การดำเนินงาน ให้การสนับสนุนหญ้าแฝกแบบเปลือยรากที่ให้เกษตรกร ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ

กิจกรรม : ส่งเสริมใช้ประโยชน์หญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ ภายในศูนย์ศึกษา

การดำเนินงาน แปลงสาธิตการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ป้องกันการพังทลายดินริมสระน้ำ คันคูเบนน้ำ ร่องระบายน้ำ รอบโคนไม้ผล และพื้นที่จัดระบบ โดยมีการปลูกซ่อมหญ้าแฝก และปลูกเสริมหญ้าแฝก จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ กล้า

• รูปแบบการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก เพื่อปรับปรุงฟื้นฟูสภาพดินทราย ปลูกรอบโคนไม้ผล

• รูปแบบ การใช้ประโยชน์หญ้าแฝก ปลูกแบบวิคคว่ำ

• รูปแบบ การปลูกแฝก เพื่อป้องกันการพังทลาย และปรับปรุงคุณสมบัติ ดินทราย

กิจกรรม : พัฒนาแปลงรวบรวม ๒๘ แหล่งพันธุ์หญ้าแฝก

การดำเนินงาน จัดทำแปลงรวบรวมหญ้าแฝก ๒๘ แหล่งพันธุ์ ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โดยขอรับการสนับสนุน กล้าพันธุ์หญ้าแฝกจาก ศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนาที่ดินปากช่อง และโครงการพัฒนาตอยตุ้งฯ จำนวน ๓๗ แหล่งพันธุ์

ดำเนินการ จัดทำแปลงขยายพันธุ์หญ้าแฝก ๒๘ แหล่งพันธุ์ พื้นที่ ๕ ไร่

กิจกรรม : ขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้

การดำเนินงาน สถานที่ฝึกอบรม คณะสำนักงาน กปร. อบรมครูหญ้าแฝก (ฝึกปฏิบัติ)

การดำเนินงาน ถ่ายทอดองค์ความรู้ และรณรงค์การใช้ประโยชน์หญ้าแฝก มีคณะเข้าศึกษาดูงาน จำนวน ๕๙ คณะ ๔,๙๐๘ ราย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

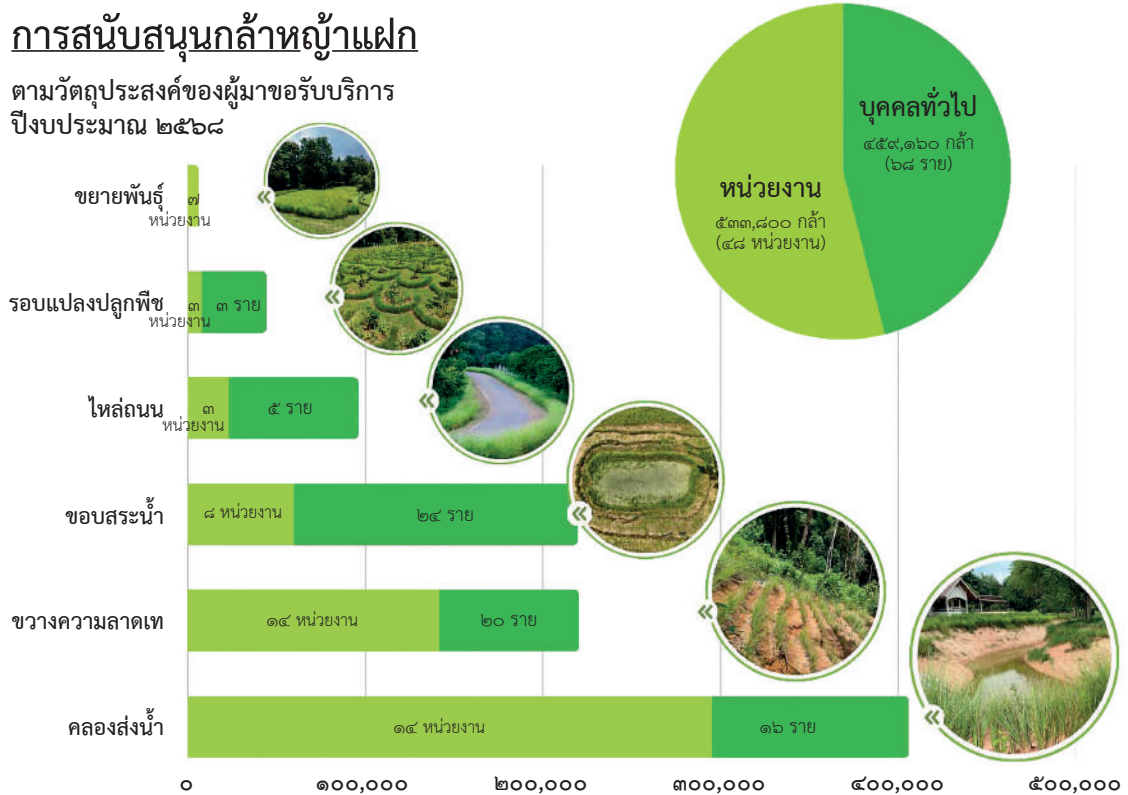
ศ
บ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี ๒๕๖๘ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การสนับสนุนกล้าหญ้าแฝก

ตามวัตถุประสงค์ของผู้มาขอรับบริการ
ปีงบประมาณ ๒๕๖๘

การบริการกล้าพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

การบริการกล้าพันธุ์หญ้าแฝกให้กับหน่วยงาน และบุคคลทั่วไปนำไปปลูกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ พร้อมทั้งให้ความรู้ เรื่องการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกและสาธิตวิธีการปลูกหญ้าแฝกอย่างถูกวิธี รวมถึงการศึกษาดูงานเส้นทางเดินหญ้าแฝกที่มี การใช้ประโยชน์ในแต่ละรูปแบบต่าง ๆ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ มียอดการแจกจ่ายกล้าพันธุ์หญ้าแฝกรวมทั้งสิ้น ๙๙๒,๙๖๐ กล้า แบ่งเป็นหน่วยงานที่มาขอรับบริการ จำนวน ๔๘ หน่วยงาน (๕๓๓,๘๐๐ กล้า คิดเป็นร้อยละ ๕๔) และบุคคลทั่วไป จำนวน ๖๘ ราย (๔๕๙,๑๖๐ กล้า คิดเป็นร้อยละ ๔๖) และแบ่งตามวัตถุประสงค์ของผู้เข้ามาขอรับบริการกล้าหญ้าแฝกได้ ดังนี้

๑) ปลูกหญ้าแฝกขวางความลาดเท	จำนวน ๓๔ ราย	คิดเป็นร้อยละ ๒๙	(จำนวน ๒๒๐,๓๖๐ กล้า)
๒) ปลูกหญ้าแฝกรอบสระน้ำ	จำนวน ๓๒ ราย	คิดเป็นร้อยละ ๒๘	(จำนวน ๒๑๙,๖๐๐ กล้า)
๓) ปลูกหญ้าแฝกริมคลองส่งน้ำ	จำนวน ๓๐ ราย	คิดเป็นร้อยละ ๒๖	(จำนวน ๔๐๖,๐๐๐ กล้า)
๔) ปลูกหญ้าแฝกเพื่อขยายพันธุ์	จำนวน ๗ ราย	คิดเป็นร้อยละ ๖	(จำนวน ๖,๓๐๐ กล้า)
๕) ปลูกหญ้าแฝกบนไหลถลัน	จำนวน ๗ ราย	คิดเป็นร้อยละ ๖	(จำนวน ๙๖,๒๐๐ กล้า)
๖) ปลูกหญ้าแฝกรอบแปลงปลูกพืช	จำนวน ๖ ราย	คิดเป็นร้อยละ ๕	(จำนวน ๔๔,๕๐๐ กล้า)

• กรมทางหลวงขอรับกล้าหญ้าแฝกแบบถุง จำนวน ๔๔๐ กล้า

• โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ ๑ ขอรับกล้าหญ้าแฝกแบบรากเปลือย จำนวน ๓๐,๐๐๐ กล้า

• เทศบาลตำบลแม่ฮ้อยเงินขอรับกล้าหญ้าแฝกแบบรากเปลือย จำนวน ๒๐,๐๐๐ กล้า

ดูแลรักษาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติรูปแบบการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติรูปแบบการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นจุดถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์หญ้าแฝกตามสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจมีความเข้าใจการทำงานของหญ้าแฝกในพื้นที่อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืน โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ มีผู้เข้ามาศึกษาดูงาน ๗ คน เป็นจำนวน ๒๑๐ ราย

การขยายผลด้านการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ

ดำเนินการจัดฝึกอบรมโครงการการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก ณ กลุ่มแฝกหลวง บ้านซาง ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๘ จำนวน ๒๐ ราย ให้แก่กลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจและมีพื้นที่ประสบปัญหาการชะล้างพังทลายของดินรวมถึงเกษตรกรที่มีความต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการสร้างรายได้

หญ้าแฝกนอกจากช่วยในการอนุรักษ์ดินและน้ำแล้ว ยังนำใบหญ้าแฝกมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม เช่น กระเป๋า หมวก ตะกร้า รม แจกัน กระถางต้นไม้ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าให้กับหญ้าแฝก และเป็นรายได้เสริมให้เกษตรกรได้ โดยการอบรมครั้งนี้ ได้ดำเนินการให้เกษตรกรเรียนรู้ถึงการรวมกลุ่มเพื่อทำผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก จากกลุ่มแฝกหลวง บ้านซาง ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งที่ดำเนินการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เรียนรู้พัฒนาการนำใบหญ้าแฝกจากการปลูกอนุรักษ์ดินและน้ำริมตลิ่งน้ำปิง มาทำหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝกมาประมาณ ๒๐ ปี

การขยายผลด้านการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ

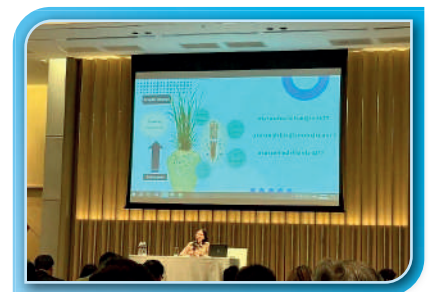
การขยายผลการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำและสาธิตวิธีการปลูกหญ้าแฝกอย่างถูกวิธี โดยครูหญ้าแฝก สามารถขยายผลสู่เกษตรกรตัวอย่าง โรงเรียน และศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ได้ขยายผลดังนี้

๑. โรงเรียนท่าสองแคว	ตำบลแม่ลาน้อย	อำเภอแม่ลาน้อย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๒. โรงเรียนคูลาเปอร์	ตำบลแม่ลาน้อย	อำเภอแม่ลาน้อย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๓. โรงเรียนแม่บ้านซิด	ตำบลแม่นาจาง	อำเภอแม่ลาน้อย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๔. ศูนย์เรียนรู้ฯ นางสาวมยุรี ขวลิตอมรพงศ์	ตำบลแม่ลาน้อย	อำเภอแม่ลาน้อย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๕. เกษตรกรตัวอย่าง นายนพรัตน์ เค่นสอยดาว	ตำบลแจ่มหลวง	อำเภอกัลยาณิวัฒนา	จังหวัดเชียงใหม่
๖. เกษตรกรตัวอย่าง นายจักรกฤษณ์ ปากี้อ		อำเภอขุนยวม	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๗. เกษตรกรตัวอย่าง นายชาติ ดูเปียง	ตำบลแม่ฮาย	อำเภอแม่ฮาย	จังหวัดเชียงใหม่

ร่วมจัดนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้หญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ

การจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านหญ้าแฝก ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เรื่องการปลูกและการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ งานพัฒนาที่ดิน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงาน กปร. จำนวน ๑ โครงการ ชื่อโครงการ ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ งบประมาณทั้งสิ้น ๑๙,๙๒๐ บาท สอดคล้องกับ “แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ปี ๒๕๖๗ - ๒๕๗๐ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การขยายผลการพัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยสามารถสรุปผลการดำเนินงาน “ด้านการส่งเสริม ขยายผล เผยแพร่และประชาสัมพันธ์” โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และพื้นที่ขยายผลการพัฒนา ได้ดังนี้

๑. จัดการดูแลรักษาทำความสะอาดแปลงพันธุ์หญ้าแฝก เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

งานพัฒนาที่ดิน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ “รวบรวมพันธุ์หญ้าแฝก” เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างของพันธุ์หญ้าแฝกแต่ละชนิด ให้แก่เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจ และสามารถนำพันธุ์หญ้าแฝกไปปลูกได้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ (ภูมิสังคม) โดยมีการดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์หญ้าแฝก ทำความสะอาด กำจัดวัชพืช รดน้ำ ตัดแต่งใบแฝก และดูแลใส่ปุ๋ยให้เจริญเติบโต โดยมีอยู่ในแปลงศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ มีจำนวนรวมทั้งหมด ๒๔ สายพันธุ์ (จันทบุรี, สุราษฎร์ธานี, สงขลา ๑, สงขลา ๒, สงขลา ๓, กาญจนบุรี, ศรีลังกา, ตรัง ๑, ตรัง ๒, เชียงใหม่, เชียงราย, แม่ฮ่องสอน, อุตรธานี ๑, อุตรธานี ๒, สระบุรี ๑, นครพนม ๑, นครพนม ๒, นครสวรรค์, เลย, ราชบุรี, กำแพงเพชร ๑, ห้วยขาแข้ง, ชัยภูมิ, ปางกว้าง)

๒. ขยายพันธุ์กล้าหญ้าแฝก

ในงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เข้าร่วมดำเนินการและจัดทำแปลงขยายพันธุ์หญ้าแฝก ขนาด ๑.๕ ไร่ แปลงงานวิชาการเกษตร ๑๐๐ ไร่ โดยมีการแยกลำต้น ตัดแต่งราก และลำต้นให้สะอาดมัดรวมเป็นมัด มัดละ ๕๐ ต้น นำไปแช่น้ำ หรือน้ำหมักชีวภาพเร่งให้ออกราก และขนส่งกล้าหญ้าแฝกจากแปลงขยายพันธุ์ ส่งมอบให้กับสถานีพัฒนาที่ดิน จันทบุรี เพื่อสนับสนุนและแจกจ่ายให้กับเกษตรกร หรือหน่วยงานในพื้นที่หมู่บ้านรอบ “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ” จำนวน ๕๐,๐๐๐ กล้า เพื่อขยายผลการปลูกหญ้าแฝกไปสู่พื้นที่ของเกษตรกรในด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูดิน และน้ำ รวมทั้งป้องกันการชะล้างพังทลายของดินให้กับเกษตรกร

๓. การดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์กล้าหญ้าแฝกแปลงงานวิชาการเกษตร ๑๐๐ ไร่

งานพัฒนาที่ดิน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ แปลงงานวิชาการเกษตร ๑๐๐ ไร่ (ยางตอกทอย) ได้มีการดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์หญ้าแฝก โดยมีการ “ขุด” แยกลำต้น และตัดใบแฝกให้มีลำต้นสูงประมาณ ๓๐ เซนติเมตร ตัดแต่งรากและลำต้นให้สะอาด กำจัดวัชพืชข้างแนวรดน้ำและดูแลใส่ปุ๋ยให้เจริญเติบโต เพื่อให้หญ้าแฝกเจริญเติบโตสมบูรณ์ ได้อย่างเต็มที่พร้อมที่จะนำมา “แจกจ่าย” ให้กับเกษตรกร เพื่อนำหญ้าแฝกไปปลูกสู่พื้นที่ของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำมา “ขยายพันธุ์” ต่อเพื่อแจกจ่ายให้กับเกษตรกรต่อไป ในการขยายผลการปลูกหญ้าแฝกไปสู่พื้นที่ของเกษตรกร เป็นการช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ ฟื้นฟูทรัพยากรดิน รวมทั้งป้องกันการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ลาดเท เช่น คุุคลอง และรอบสระกักเก็บน้ำต่าง ๆ

๔. ฝึกอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ และบริการต้อนรับคณะศึกษาดูงาน

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ มีคณะศึกษาดูงาน และฝึกปฏิบัติวิธีการขยายพันธุ์หญ้าแฝก ณ แปลง “รวบรวมพันธุ์หญ้าแฝก และแปลงสาธิตการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก”

๔.๑) บริการต้อนรับคณะศึกษาดูงาน “คณะครูจากโครงการสานต่อองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริภายใต้โครงการความร่วมมือเพื่อขยายผลตามแนวพระราชดำริสู่เยาวชน จำนวน ๑๐๐ คน”

เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ สำนักงาน กปร. ร่วมกับ สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) และงานพัฒนาที่ดิน (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ) ต้อนรับคณะครูจากโครงการสานต่อองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ภายใต้โครงการความร่วมมือเพื่อขยายผลตามแนวพระราชดำริสู่เยาวชน ประจำปี ๒๕๖๘ เพื่อนำองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาจัดทำสื่อการเรียนการสอน เผยแพร่และขยายผลไปยังเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบริเวณพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และต่อโอกาสทางไกล ให้ความรู้แนวพระราชดำริที่เกี่ยวกับหญ้าแฝก การขยายพันธุ์ และประโยชน์ของหญ้าแฝก ให้แก่ “คณะครู” จำนวน ๑๐๐ คน ณ งานพัฒนาที่ดิน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยร่วมศึกษาและได้ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน ถ่ายทอดองค์ความรู้ (การปลูกหญ้าแฝกร่วมกับไม้ผล) เพื่อรักษาความชุ่มชื้นของดินทรายชายทะเล และการอนุรักษ์และฟื้นฟูดินตามแนวพระราชดำริ ซึ่งในกิจกรรมนี้ สอดคล้องกับเป้าหมายที่ ๑๕ การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก และเป้าหมายย่อยที่ ๑๕.๓ ป้องกันการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ฟื้นฟูแผ่นดิน และดินที่เสื่อมโทรม SEP for SDGs (พอเพียง สมดุล ยั่งยืน)

ศึกษาดูงาน “แปลงสาธิตการปลูกหญ้าแฝก” ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับความรู้ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพ และการดำเนินชีวิตให้กับเยาวชนและประชาชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

แผนงานด้านการส่งเสริม ขยายผล เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘

๑. เพิ่มศักยภาพแปลงเรียนรู้งานพัฒนาที่ดิน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ
๒. ฝึกอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ และบริการต้อนรับคณะศึกษาดูงาน ไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ รายต่อปี
๓. ผลิตสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝกในรูปแบบ social media เช่น facebook, youtube, tiktok และอื่น ๆ
๔. ขยายผลการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และพื้นที่ขยายผล
๕. ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ๘ โรงเรียน และโรงเรียนในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ๒๓ โรงเรียน

คณะผู้จัดทำ

ประธานที่ปรึกษา

นางสุพร ตรีนรินทร์

เลขาธิการ กปร.

ที่ปรึกษา

นางพิชญดา หัศภาค

รองเลขาธิการ กปร.

นายศุภรชต์ อินทราวุธ

รองเลขาธิการ กปร.

นางศศิพร ปาณิกบุตร

รองเลขาธิการ กปร.

นางศิริลักษณ์ ทัสนารมย์

ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บรรณาธิการ

นางสาวธัญทิตดา นาครทรพรพ

ผู้อำนวยการกองกิจกรรมพิเศษและวิเทศสัมพันธ์

คณะทำงานกองบรรณาธิการ

นางกัญชัชชญา ทองคำ

ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานโครงการพิเศษ

นางนงพรรณ โกลศศักดิ์

ผู้อำนวยการกลุ่มวิเทศสัมพันธ์

นางสาวอรพรรณ นาคมงคล

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นางกรกฎ หอมตระกูล

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นางสาวธนัชพร หลานไทย

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

นายพีรพัฒน์ สำเภาแก้ว

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

นายณัฐวัฒน์ ไพรวิจารณ์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

นางสาวเบญจพร นันทะสิทธิ์

พนักงานประจำสำนักงาน

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

๒๐๑๒ ถนนอรุณอมรินทร์ ๓๖ แขวงบางยี่ขัน บางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)
rdpb.go.th

